

Hay Ina'inat Nadan Apostoles

(Acts)

1 ¹Ibba' Teofilo, Handi'en namangulun tudo'un he'a ya nitudo' hidi nadan ina'inat Jesus ya nadan intanudduna an nihipun hidin nangihipunanan nuntudtudu ²ta inggana i diyen algo an immayanah ad abunyan. Mu hidin agge ni' immeh ad abunyan ya nan Espiritun Apu Dios an wadan hiyay nangitudduh itugunah nadan pinto'nan Apostoles. ³Te nihipun hi namahuwana ta ingganah din immayanah ad abunyan ya umeh napat (40) di algoy numpatipatiganan dida. Ya nadan dakol an ina'inatnay nangipa'innilan dida an immannung an namahuwan. Ya imbagabagana bon diday a'at di pun'ap'apuwan Apu Dios. ⁴Ya pinadananan dida an alyonay, Adiyu ni' taynan tun ad Jerusalem ta ingganah on mipa'annung din inali' i da'yu an aton Ama. Te imbaga' an ⁵hi John ya hay liting di numbonyagna mu da'yu'e ya agagga moy abonyaganyuh nan Espiritun Apu Dios.

Hay Immayan Jesus Hi Ad Abunyan

⁶Waday ni'yamungan Jesus hinadan Apostoles ya mahmahanda an alyonday, Apu Jesus, undan ad uwani moy pangipa'aanam hinadan i Roma an mun'ap'apu ta nada tuwali an ibba ta'un Judyu di ukod an mumpapto' hitun boble ta'u?

⁷Ya alyon Jesus di, Hi Ama di ukod hi'on anuud di a'atan nae ot adi gahin onyu innilaon. ⁸Mu haot eh'ay maphod hi innilaonyu ya nan umaliyan nan Espiritun Apu Dios hi nitaguwanyu ta hiyay mangdat hi abalinanyu. Ta eyu ipa'innilay a'at'uh ad Jerusalem ya hi an namin an boblehtu hi ad Judea ya ta'on on hi ad Samaria ya hi abobbbleh tun luta. ⁹Ta ona inalih diye ya pamaag ya mun'ipatuluh ad lagud ta tangtangadondan mun'alimuh hinan bugut.

¹⁰Ta nanongnan itatangaddah ad lagud ya alinah on wada han duwan linala'in nunlubung hi pulaw an mi'ta'ta'dog i dida ¹¹ot alyonday,

Da'yun i Galilee, tanganunyu itatangad hi ad lagud? Hidiyen hi Jesus an immeh ad abunyan ya mumbangngad hi udum hi algo ya hidiyen a'at di immayanah ad abunyan ya atbohdiy ma'at hi pumbangngadana.

¹²Ta nadan Apostoles ya nakakda i diyen nabillid an nungngadan hi Olibo ot mumbangngaddah ad Jerusalem an ohay kilometroy dinawwina. ¹³Ot umedah nan kuwartudahdih nan mi'adwan gladu. Dadiyen hinunggop ya da Peter ya hi John ya hi James ya hi Andrew ya hi Philip ya hi Tomas ya hi Bartolome ya hi Matthew ya nan ohan hi James an imbabalen Alpeus ya hi Simon an ohan Selote ya han hi Judas an imbabalen James. ¹⁴Ya innaynayundan ma'anamu'amung ta dumasadasalda an didah nadan binabai ya hi inan Jesus an hi Mary an didah nadan udum an imbabalena.

Hay Nihukkat I Judas

¹⁵Han hin'algo ya na'amungda han umeh hinggahut ta bainti (120) an kimmulug i Jesus ot tuma'dog hi Peter ot alyonay, ¹⁶I'iba, teen inat Judas din impa'innilan nan Espiritun Apu Dios i din hi David hi nangalyanay waday mangipangulu hinadan e muntiliw i Jesus. ¹⁷Ya hi Judas di oha i da'mih nan himpulut duwan (12) Apostoles ta hiyay ohan napili an ni'tamu i da'mi. ¹⁸Mu hiyay nangipatiliw i Jesus ta nan pihhun lagbuna i diyen inatna ya hidiyey nangattangda i han luta ta hidiy immayana ot hidiy agahana ot mipakpak ta nabughiy putuna.^a ¹⁹Ta dingngol di atagutaguh ad Jerusalem hidiyen na'at i hiya. Ta hiya nan nginadanandah diyen luta hi Akeldama an hay ibalinana ya lutan nadadala.

²⁰^bOt inayun Peter an alyon di, Hay impitudo' Apu Dios hi ma'at i Judas an gapuh nan inatna ya nitudo' hinan Psalm an alyonay, Hanat ma'id ha miha"ad hinan balena. Ya hanat ma"i ha mabatin dida ta wan mabaoy nunhituwanda. Ya nitudo' bo an midat hi oha nan sa'adna ta wan waday mihukkat hinan sa'adna.

²¹Ot hiya nan ad uwani ya pot'on ta'uy ohah mihukkat i Judas ta middum i da'mi an e mangipa'innilah nan namahuwan Apu Jesus. Mu mahapul an hay ohah nadan niyuyu'uyug i da'min da Jesus hinadan nanganangayanmi ²²an nihipun hidin nuntudtuduwang John hinadan tatagu ot bonyagana dida ta ingganah din numbangngadan Jesus hi ad abunyan.

²³Ta nadan na'amung ya imbagada an hay pumpiliyanda ya hi Joseph Justus an hi Barnabas di mi'adwah ngadana ya hi Matias. ²⁴Ot mundasaldan alyonday, Apu Dios, an namin di tagu ya innilam di punnomnomda ot he"a bahan di mangipa'innila i da'mih nan pot'om

^a 1:18 Matthew 27:6-8 ^b 1:20 Psalm 109:8

i datuwen duwa ²⁵ta mihukkat i Judas an ohah nadan Apostoles ni'. Te hi Judas ya inwalongnay a'apostolesna ot umeh awadan nadan nun'abahulan. ²⁶Ta on nagibbuh an nundasalda ot ibunutday ngadan dadiyen duwa ya hay napili ya hi Matias ta hiya moy ni'apulut duwah (12) nadan Apostoles.

Hay Nidduman Nan Espiritun Apu Dios Hinadan Kimmulug I Jesus

2 ¹Hidin nadatngan nan algon Pentekos ot ma'amungdan namin nadan mangulug i Jesus i han ohan bale. ²Ya alinah on wada han mumbungug an ay puwo' an nalpuh ad lagud an nungkohop ot mun'onan i diyen balen na'amunganda. ³Ya tinigodan wada han ay mundalang an nungkohop hi hinohha i dida. ⁴Ta nipiddum i dida nan Espiritun Apu Dios ta alinah on nat'onat'on an hapit di panapitda an bokon nan hapitda tuwali te nan Espiritun Apu Dios di nangipahapit i dida.

⁵Ya hidih ad Jerusalem ya wadaday Judyu an na'na'unnud hinadan tugun Apu Dios an nalpudah nat'onat'on an bobleh tun luta. ⁶Ya hidin dingngol nadan tatagu nadan ahiahapit ya dakol nadan tatagun immeah awadan dadiyen kimmulug i Jesus. Ya masda'awda te way oha i dida on donglondan waday mangihapit hinadan hapitda. ⁷Ta alyonday, Undan bokon i Galilee datuwe? ⁸Ya tanganu udot on inniladan mangihapit hinadan nat'onat'on an hapit ta'u? ⁹Ya den wada i dita'uy i Partia ya i Media ya i Elam ya i Mesopotamia ya i Judea ya i Kapadosia ya i Pontus ya i Asia ya ¹⁰i Prigia ya i Pampilia ya i Egypt ya nadan nalpuh abobbobleh ad Libya an nihaggon hi ad Sayrin. Ya hay udum i dita'u ya immalihtu an nalpuh ad Roma. ¹¹Ta Judyu di udum ya bokon Judyu di udum i dita'u mu unudonda nadan uldin ta'un Judyu. Ya nadan udum ya i Krete ya i Arabia. Mu tanganu on pun'ibagada nadan maphod an ina'inat Apu Dios i dita'u an hanadan nat'onat'on an hapit ta'uy panapitda. ¹²Ta masda'awda ta way ohaon numanomnom on ilutikdan alyonday, Tanganu udot on pamaag ya inniladan namin di hapit? ¹³Mu nadan udum ya ilaylayahhanda didan alyonday, Umman onda nun'abubutong!

Hay Nanguhuhan Peter Hi A'at Jesus

¹⁴Hi Peter an wahdin ni'ita'dog hinadan himpulut ohan (11) Apostoles di himmapit ot ol'oltonan alyon di, Da'yun ibbamin Judyu ya da'yun namin an numpunhituh ad Jerusalem ya hanat igongahanyu tun ibaga'. ¹⁵Alyonyuy nun'abubutong ami mu agge ami te undan waha mabutong i ha hiyah na'aggawa? ¹⁶Hituwen ma'ma'at i da'mi ya hiyah tuwey ipa'annungan din inalín nan propetan hi Joel an alyonay, ¹⁷Hi Apu Dios ya alyonay ipa'alina nan Espirituna ta middum hi atagutagu hitun mun'adatngan nan ma'udin timpu. Ta nadan apapuyu an linala'i ya binabai ya ipa'innilada nadan ipa'innilan Apu Dios i dida. Ya nadan

mumpangilog an linala'i ya ipatigonan diday pinhodnan innilaonda. Ya nadan a'amamma ya waday ipa'inopnan dida hinadan ahi ma'at. ¹⁸Ya atbohdi nadan baalna an linala'i ya binabai an ipiddumna nan Espirituna i dida ta eda itutduh nadan tatagu nan ipa'innilanan dida. ¹⁹Ya waday nakaskasda'aw an ipatigonah tun luta ya hi ad lagud te hay mipatigo ya dala ya apuy ya nunhiglay ahuk. ²⁰Ya humilong nan algho ad lagud ta mumbalin hi mumbolah^c nan bulan ya ahi madatngan hidiyen Algon punhumalyaan Apu Dios hi tatagu.

²¹Ya hay oha boh inalín Joel ya alyonay, An namin nadan mumpaboddang i Apu Dios ya mi'tagudan hiya.^d

²²Ot inayun Peter an alyon di, I'iba an tinanud Israel, aga'e ta donglonyu tun ibaga' an a'at Jesus an i Nasaret. Hiya ya ongal di abalinana an nalpu i Apu Dios te tinannigo ta'u nadan dakol an milagron ina'inatna ta hidiyey pangimatunan ta'u an hiya ya hinnag Apu Dios. ²³Mu hi Apu Dios ya ninonnomna tuwali nan ma'at i hiya. Ta hiya nan inyabulutnan ipapateyuh Jesus hinadan tatagun nun'abahulan ta impata'dah nan krus. ²⁴Mu hi Apu Dios ya inabaknay ate te minahuwanah Jesus te adi mabalin hi minaynayun hi ate. ²⁵Ta hiyah naey nipa'annungan nan intudo' din hi apu ta'un hi David an alyonay, Hi Apu Dios ya wadawadan ha'on ta hiya nan ma'dinnola'. ²⁶Ya atbohdi nunhiglay amlong'u i hiya. Ta ta'on hi mateya' ya madinola' an mahuwana' ²⁷te innila' an hi Apu Dios ya adina punnanongon di linnawa' hi awadan di linnawan nadan numpun'ate te ha'on an pinto'na ya innila' an adina iyabulut an matano' di adol'uhdi.

²⁸Te impa'innilana tuwalih din hopapna an mahuwana' hi ataya'. Ta hiya nan mun'am'amlonga' te wadah Apu Dios i ha'on.^e

²⁹Ya innayun Peter an alyon di, Da'yun i'iba, wan alyonyu on hay adol David di hinapitna mu bokon te hi David ya na'innilán nate ot milubu'. Ya ingganah ad uwani ya wahtun boble ta'u nan lubu'na. ³⁰Hiyay ohah nadan propeta ot innilanan hinamad Apu Dios an imbagan hiya an udum hi algo ya han apapunay pumatulon Apu Dios ta umat i hiya. ³¹Ya innilán David nan ma'at hi udum hi algo an nan pummahuwan Apu Dios i Jesu Kristu te inalínay, Adi minaynayun di linnawanah nan awadan di numpun'ate ya adi matano' di adolna.

³²Ot hinaen tagun minahuwan Apu Dios hidin natayana ya ma'id ha udum hi'on bokon hi Jesus. Ya da'min namin di tistiguna te tinigomin namahuwan. ³³Ya impabaktun Apu Dios ta wahdi way winawwana. Ta nipa'annung hi ad uwani din inalín Apu Dios i Jesus an alyonay udum hi algo ya ipiddum Jesus nan Espiritu hinadan tatagu. Ot tee an ad uwani na'atana. Ta hiyah tuwe nan tigtigonyu ya dongdonglonyuy a'atna.

^c 2:20 Nan mumbolah ya hidiye nan red hi English. ^d 2:21 Joel 2:28-32

^e 2:28 Psalm 16:3-11

³⁴Hinaen intudo' David an inali' hi ad uwanindi ya bokon hay adolnay hinapitna te agge immeh ad abunyan hi David. Ya intudo' bon din hi David an alyonay, Inalin Apu Dios hinan Ap'apu ta'u di, Umbun'ah way winawwan'u an umbunan di nabaktun mun'ap'apu ³⁵ot abako' nadan mi'buhul i he'a.^f

³⁶Ya innayun Peter an alyon di, Pinhod'un ipa'innila i dita'un namin an Judyu an hidiyen impipata'yuh nan krus an hi Jesus ya hiya nan Kristu an pinto' Apu Dios hi Patul an hihinnod ta'u.

³⁷Ta on dingngoldah diye ya ayda mohpe kimmaynit ta mi'hapitda i Peter ya hinadan ibbanan Apostoles an alyonday, Ot nganne moy atonmin i'iba?

³⁸Ya alyon Peter di, Hay atonyun namin ya way ohaon indinongnan mangat hinadan pumbahulan ta hi Jesu Kristu moy un'unudonyu ya numpabonyag ayu. Ta hidiyey atiganan pinakawan da'yu mon Apu Dios. Ya ipiddumna bo nan Espirituna hinan nitaguwanyu. ³⁹Te hiyah nae nan imbagan Apu Dios hi idatnah nadan ayaganan middum i hiya an ta'on on hanadan tinanud ta'u ya ta'on on hanadan wahnun' idawwin boble hi'onda abuluton hiya.

⁴⁰Ya dakol nadan imbagabagan Peter ot ahina tugunon didan alyonay, Kumulug ayu i Jesus ta mi'tagu ayu i hiya ta adiyu iyunnudan hinadan tatagud uwani an adi maphod di nomnomda.

⁴¹Ya dakolday nangabulut i diyen dingngolda ot mumpabonyagda ta umeh tuluy libuy (3,000) niddum hinadan kimmulug i Jesus i diyen algo.

⁴²Ya innaynayundan nun'ada'adal hinadan itutudun nadan Apostoles ya maphod di punhahayyupanda. Ya mun'oh'ohhadah nan panganandah nan punnomnommandah natayan Jesu Kristu. Ya atbohdihi nan pundasalanda.

⁴³Ya nadan Apostoles ya dakol di ina'inatdan milagro ya nadan udum an pangimatunan hinan ongal an abalinan Apu Dios ta way ohah nadan tatagu on masda'awda. ⁴⁴Ya an namin nadan mangulug i Jesus ya mun'u'unnudanda ya mun'himboboddangda. ⁴⁵Te wada'en diday munhapul hi pihhu on nun'igattang nadan ibbadan waday lutada onu odonda ta idatdan dida. ⁴⁶Ya abigabigat on na'amungdan mundayaw hinan balkon nan Templo. Ta nagibbuh'e on nun'u'uyyugdan e mangan hinan balen di udum i dida. Ya nunhiglay amlongda te mun'u'unnudan di punnomnomdan namin. ⁴⁷Ya hi Apu Dios di daydayawonda. Ta ta'on on hanadan udum an tatagu ya pinhodday pangatda. Ta abigabigat on waday kumulug hi ipiddum Apu Dios i dida.

Hay Nipaphodan Han Napilay

3 ¹I han alas tres ya imme da Peter i John hinan Templo te hidiyey olas di pundasalan di tataguhdi. ²Ya wada han lala'i an napilay

^f 2:35 Psalm 110:1

tuwalih din niyayyamana an wahdih nan way geýt an nungngadan hi Mapmaphod. Te abigabigat on inyedahdi ta way atonan mun'odoh pihuh nadan mala"uh an umehdi. ³Ta hidin e hunggop da Peter i John ya tinigona dida ot mun'odoh way ihm'o'dan hiya. ⁴Ya intigodan hiya ot alyon Peter di, Itigom i da'mi. ⁵Ot itigonan dida te alyonaon waday idatdan hiya. ⁶Ya alyon Peter di, Ma'id ha pihhu' mu nan wadan ha'on di idat'un he'a. Hi Jesu Kristu an i Nasaret ya paphodon da'a ot agam ta tuma'dog'a ya dimmallan'a. ⁷On inalín Peter hidiye ot podnonay winawwana ta boddanganan tuma'dog. Ya na'ibagan pinumhod ya mabikah mohpey hukina. ⁸Ta natanna'dog ot mundallanan ot mi'ighop i didah nan Templo an mumpaypaytu' an mundayaw i Apu Dios. ⁹Ta an namin nadan tataguhdi ya tinigodan mundallanan an mundayaw i Apu Dios. ¹⁰Ya immatunandan hiya nan napilay an e mun'od'oddoh nan way geýt an nungngadan hi Mapmaphod. Ya masda'awda i diyen na'at i hiya.

Hay Nuntudduwan Peter Hinan Templo.

¹¹Hidin imme da Peter i John hidih nan way nginadanandah Balkon Solomon ya inidon diyen napilay ni' i dida te adina pohdon an mataynan. Yaden mangedahdin namin nadan tatagun nangimatun i hiya te masda'awda.

¹²Ta on tinigon Peter nadan tatagu ot alyonay, Da'yun ibbamin Judyu, tanganun ayu masda'aw hinan na'at ta athinay panigoyu i da'mi? Wan alyonyuh on gapuh nan abalínanmi onu ana'na'unnudmin Apu Dios di lummuh e dumallanan tuwen tagu. ¹³Mu bokon te hi Apu Dios an hiya nan dinayaw handidan a'ammod ta'un da Abraham ya hi Isaac ya hi Jacob ya nadan udum di nangipaphod ituwen lala'i te pinhodnan ipa'innilay anabaktun nan Imbabalena an hi Jesus an hiya din inyeyuh nadan ap'apuyun munggubilnu. Ya alyonnot eh'an Pilatu di ilubusna mu iyadiyun pohdonyun ipapate. ¹⁴Hiya nan pinto' Apu Dios hi nahamad an baalna an ma'id ahan ha bahulna mu hiyay aggeyu pinhod an ipilubus. Ta hanaot an pimmate di imbagayun Pilatu hi ilubusna. ¹⁵Ta hi Jesus an Managu i dita'u di hiyay impapateyu. Mu tistiguwanmin hi Apu Dios ya minahuwanah din natayana. ¹⁶Ya manu'eh tigonyun dumallan mohpeh tuwen lala'i ya gapuh nan abalínan Jesus. Te hituwen lala'in immatunanyu ya toto'lonyu ya pinumhod an gapu ta patiyonmi nan ongal an abalínan Jesus.

¹⁷Ot da'yun i'iba, innila' an manu'eh impapateyuh Jesus an da'yun namin hinadan ap'apuyu ya gapuh aggeyu nanginnilaan an hiya nan hihinnod ta'u an Kristu. ¹⁸Mu hidiyen inatyu ya hiyay nipa'annungan nadan inalín Apu Dios i handidan propeta an alyonay, Gahin di mapalpaligat nan Kristu.

¹⁹Ya innayun Peter an alyon di, Ot ad uwanin innilayu mohpe an hi Jesus ya hiya nan Kristu ya mahapul an muntutuyu ayuh nan bahulyu ya

hi Apu Dios di un'unudonyu ta way atonan mamakawan hinadan bahulyu ta luminggop ayu te amtanyu an wadah Apu Dios i da'yu. ²⁰Ya udum hi algo ya pumbangngadon bon Apu Dios hi Jesus an hiya nan Kristu an mun'ap'apu i dita'u. ²¹Mu adi ni' mabalin an mumbangngad ta ingganah madatngan nan pangipaphodan Apu Dios hi an namin nan wahtun luta ta mipa'annung din imbagan Apu Dios i handidan pinto'nan propeta. ²²Immannung hituwe te wada din imbagan Moses an alyonay, Honagon Apu Dios i dita'u han propeta an umat i ha'on an ibba ta'un Judyu. Ya mahapul an unudonyun namin di ibagana. ²³Ya hanada'en adi mangunud hinadan ibagana ya mihiwwedah nadan tatagun Apu Dios ta nunhiglay adadaganda.

²⁴Ya innayun Peter an alyon di, Nadan propeta an nihipun i Samuel ya an namin nadan nihnod i hiya ya imbagada tuwali nadan ma'ma'at hi ad uwani. ²⁵Ot dita'un holag dadiyen propeta di na'atan naen imbagabagada ya ta'on on nan inalin Apu Dios i din hi Abraham an alyonay nan tinanud Abraham di gumalat hi e awagahan di atagutaguh tun luta. ²⁶Ta hiya nan dita'un Judyu di namangulun nannagan Apu Dios hinan imbalenan hi Jesu Kristu ta ipaphod dita'u ta wan idinong ta'u nadan adi maphod an ato'aton ta'u.

Hay Nahumalyaan Da Peter I John

4 ¹Hidin munhapit da Peter i John hinadan tatagu ya immali nadan padin di Judyu ya nan ap'apun di guwalyah nan Templo ya nadan Saduse. ²Te aggeda pinhod nan itanudtudun da Peter an mamahuwan nadan numpun'ate te namahuwan hi Jesus. ³Ot tiliwonda da Peter i John ot ibaludda dida mu aggeda ni' nahumalya te mun'ahdom. Ta nabigat ot ahida mahumalya. ⁴Mu dakolda damdamay kimmulug an gapuh nangngolanda i dadiyen intudtudun da Peter. Ot middumdah nadan kimmulug tuwali i Jesus. Ta hay bilang di linala'in namin an kimmulug i Jesus ya umeh limay libu (5,000).

⁵Ta on nabigat ot ma'amungdah ad Jerusalem nadan mangipanuh hi tatagu i diyen boble ya nadan mangipangpanguluh nadan Judyu ya nadan mumpuntudtuduh nadan uldin di Judyu ⁶ya ta'on on nan nabaktun padi an hi Anas ya nadan udum an tulangna an da Kayapas ya hi John ya hi Alexander ya nadan udum. ⁷Ta onda inye da Peter i John hidi ot ipahangngabda didah nadan na'amung ot alyondan diday, Nganney inatyun nangipaphod hi hukin nan napilay? Undan waday abalinanyu?

⁸Ya bimmikah nan Espiritun Apu Dios i Peter ot alyonay, Da'yun mangipanuh hi tatagu ya da'yun mangipangpangulu ituwen boble, ⁹undan nan maphod an na'at an nipaphodan di hukin tuwen napilay di gumalat hi panumalyaanyun da'mi? ¹⁰Ot hinae'en na'at di mahmahanyu

ya maphod ta innilaonyun namin an ta'on on da'yun ibba' an Judyu an manu'e hi na'aan di pilay tuwen tagun wahtuh hinangngabyu tee ya gapuh nan abalanan Jesu Kristu an i Nasaret an hiya din impipata'yuh nan krus mu minahuwan Apu Dios. ¹¹Ya hiya boy ni'aligan nan batu an nibagay a'atna an alyonay, Nan batu an agge pinhod nadan mangapyah balen usalon ya onnot on hidiye otahan nan nahamad hi pangipabunan hi bale.⁸

¹²Ot athidih Jesus te aggeyu pinhod mu onnot on hiya nan ma'ahhapul hi pi'taguwan ta'u. Te ma'id ha udum hi impa'innilan Apu Dios hi mangihwang hi tatagu te hiya ya abuh.

¹³Ya hidin tinigon nadan na'amung an munhumalya i da Peter i John an na'tulliddan humapit ya masda'awda te innilada an aggeda nun'iskul. Mu nanginomnomanda an manu'eh atdahdi ya dida din ni'uyu'uyug i Jesus. ¹⁴Mu ma'id ha manomnomdah eda ipabahul i da Peter i John te inniladan agge nibahho nan inatda i diyen lala'in nipaphod an mi'ta'tadog i dida. ¹⁵Ot pa'aanonda ni' da Peter i John hidih nan way punhumalyaan ta way atondan munhahapit hi atonda. ¹⁶Ta alyonday, Nganney aton ta'un danaen duwan linala'i te adi ta'u pi'ihha"ut i naen milagron inatda ya ten niluh an na'innilaan an namin di tataguh tun ad Jerusalem.

¹⁷Hay maphod hi aton ta'u ya padanan ta'un dida ta idinongdan e mangitanudtuduh a'at Jesus ta adi ma'innilaan di atagutaguh abobble.

¹⁸Ta on nagibbuh nan nunhahapitanda ot ayaganda bo da Peter i John ot padanandan dida ta idinongdan e mangitudtuduh a'at Jesus. ¹⁹Mu alyon da Peter i John di, Ta hay pohdonyu ya da'yuy unudonmi an bokon hi Apu Dios. ²⁰Adi mabalin hi idinongmin e mangibagbagah nadan tataguh nan tinannigomin ina'inat Jesus ya nadan dingngodingngolmin hiya.

²¹Mu nunhigla damdamay nanattatakutda i dida ot ahida ilubus dida te ma'id ha pangigadulandan mamalpaligat i dida te dakol nadan tatagu an mundayaw i Apu Dios an gapu i diyen na'at. ²²Hidiyen lala'in nipaphod di hukina ya nahuluk hi napat (40) di tawon di napilayana.

Hay Numpaboddangan Nadan Apostoles I Apu Dios Ta Tumulidda

²³On limmah'un da Peter i John ot inayundan umeh nan awadan nadan i'ibbada ot uhuhondan dida nan inalin nadan nabaktun padi ya nadan mangipangpanguluh nadan Judyu. ²⁴Ta onda dingngol nan imbagada ot mundasaldan namin an alyonday, He"a Apu Dios an na'abbaktu di nunlumu hi ad lagud ya tun luta ya ta'on on nadan baybay ya an namin nan wada i datuwe. ²⁵Ya gapuh nan Espiritum ya

imbagan din baalmun ap'apumi an hi David an alyonay, Tanganu nin on hanadan tataguh abobboble ya nunhiglay bungotdan he'a an Dios ta numanomnomdah atonda an ta'on on ma'id ha abalinanda. ²⁶Ta pamaag ya munhahayyup nadan patul ya nadan ap'apu ta mi'buhuldah nan pinto'mun Ap'apu an hi Jesu Kristu.^h

²⁷Ta teen nipa'annung din inalin David te da Herod i Ponsio Pilatu ya an namin nadan Judyu ya ta'on on nadan bokon Judyu ituwen boble ya diday nunhahapit ta ipapateda nan ma'id ha bahulna an baalmu an hi Jesus. ²⁸Ta diday nipa'annung din ninomnommu tuwalin ma'at. ²⁹Apu Dios, dingngolmuy nanattatakutdan da'mi ot idattan da'mi bahan an baalmuh tulidmi an e mangipa'in'innilah nan hapitmu. ³⁰Ya hanat ipatigom nan ongal an abalinam ta ipaphodmu nadan mumpundogoh ya idatmu boy abalinanmi ta way atonmin mangat hinadan milagro an gapuh nan abalinan nan baalmu an hi Jesu Kristu.

³¹On nalpah hidiyen nundasalanda ya alinah on munwawod hidiyen balen na'amunganda ya an naminda ya nunhiglay bimmikahan nan Espiritun Apu Dios i dida ta adida mo tumakut an e mangipa'innilah nan hapit Apu Dios.

Hay Nun'i'iddatan Nadan Kimmulug I Jesus

³²Dadiyen kimmulug i Jesus ya na'u'unnudan di punnomnomda ya pangatda an ma'id ha ohah ma'ukuh i dida. Te mun'i'iddatandan namin hinadan wadan dida. ³³Ya ongal di abalinan nadan Apostoles an e mangipa'innilah namahuwan nan Ap'apu an hi Jesu Kristu. Ya nunhiglay nangipadutu' Apu Dios i didan namin. ³⁴Ta hiya nan ma'id ha oha i dida hi nakulangan hinan mahapulna te wadada'ey munhapul hi pihhu on nun'igattang nadan ibbada dohah nadan lutada onu baleda ³⁵ta idatdah nadan Apostoles ta ipiyappongda hinadan munhapul. ³⁶Ya hi Joseph an holag Libay an i Cyprus ya hiya nan nginadanan nadan Apostoles hi Barnabas an hay ibalinana ya umipa'amlong. ³⁷Hiyay ohah nadan nangigattang hi lutana ot idatnah nadan Apostoles.

Nan Inat Da Ananias I Sapira

5 ¹Mu wada han hi Ananias an inggatanga i ahawana an hi Sapira dohah nadan lutada. ²Ta namaag nan pihhun nunggattanganda ot ipa'eday udum ot ahi idat Ananias nan nabati hinadan Apostoles ot alyonay, Ammunah naen nunggattanganmih nan lutami.

³Ya inalin Peter i Ananias di, Tanganu mahan on impalubusmun baliyan da'a i Satanas ta inlayaham nan Espiritun Apu Dios. ⁴Hidin aggeyu inggattang nan lutayu ya lutayu tuwali. Ot hidin inggattangyu

^h 4:26 Psalm 2:1,2

ya da'yuy ud pihuh nan nunggatanganyu ot ukod ayuh pangiyatanyu. Ya tanganu mahan on waha ninomnommu athina? Bokon hay taguy inlaylayahham te hi Apu Dios. ⁵Ta on dingngol Ananias hidiye ya inayunan natukkad ot mate. Ta an namin nadan nangngol i diyen na'at ya nangintattakutda. ⁶Ot libbutan nadan mumpangilog an linala'i hinan libbut di nate ot eda ilubu'.

⁷Agge imme han tuluy olas ya hinunggop hi ahawana mu aggena innilah diyen na'at. ⁸Ya inalin Peter i hiyay, On hituwe ya ammuna nan gattang nan lutayu?

Ya alyonay, O hiyahnae ya abuh.

⁹Ya inalin Peter di, Te nee onyu nunhapitan an himbale an e mangipatnan ilaylayahhan nan Espiritun Apu Dios. Wadada neeh dola nadan linala'i an e nangilubu' i ahawam ta itnud da'a. ¹⁰Ya na'ibagan natukkad hi hinanggab Peter ot mate. Ta on hinunggop nadan linala'i ya tinigoda bon nate ot eda mo bo ilubu' hi dallag nan nilubu'an ahawana. ¹¹Ya an namin nadan kimmulug i Jesus ya nadan udum an nangngol i diye ya nunhiglay takutda.

Nadan Nakaskasda'aw An Ina'inat Nadan Apostoles

¹²Hay a'am'amungan nadan kimmulug i Jesus ya hidih nan nangadanan hi Balkon Solomon hidih nan Templo. Ya dakol di nakaskasda'aw an ina'inat nadan Apostoles an panginnilaan an indattan Apu Dios dida hi abalinanda. ¹³Ya wadaday udum hinadan tatagu an ibagabagaday amaphod dadiyen kimmulug mu mun'og'ogondan e middum i dida. ¹⁴Mu ta'on on athidi ya dakol damdamay binabai ya linala'i an kumulug an mun'iddum i dida. ¹⁵Ta hiya nan nun'iyen nadan tatagu nadan mumpundogoh hinan way pangi'wan Peter an nun'ipalo'da didah nadan kama ya apih te alyonday ta'on on ammuna nan a'on Peter hi mipto' i didah ala'uhana ot ma'aan di dogohda. ¹⁶Ya dakolday tatagun immali an nun'alpuh nadan nunlini'odan an bobleh ad Jerusalem an in'uyugda nadan ibbadan mumpundogoh ya nun'ahi'pan. Ta nun'ipaphod nadan Apostoles nadan mumpundogoh ya nunla'ahda nadan nun'ih'op hinadan nun'ahi'pan.

Hay Napalpaligatan Nadan Apostoles

¹⁷Ta gapu i dadiyen ato'aton nadan Apostoles ya umamoh nan nabaktun padin di Judyu ya nadan Saduse. ¹⁸Ta hiya nan impatiliwda nadan Apostoles ot ipibaludda dida. ¹⁹Mu i diyen nahdom ya imme han anghel Apu Dios ot ibughulna nan panton di baludan ot ipalah'una dida ot alyonay, ²⁰Ume ayuh nan Templo ya intudduyuy a'at nan munnananong an pi'taguwan i Jesus. ²¹Ta onda dingngol hidiye ot umeda. Ta on nawnawi'it ot umedah nan Templo ot muntudtududahdi.

Ya hidin dimmatong nan nabaktun padi ya nadan nun'ibbana hinan ugganda a'am'amungan ot ipa'ayagdan namin nadan mangipangpanguluh nadan Judyu an munhumalya ot honagonday e mangawit hinadan nun'ibalud an Apostoles ta humalyaonda dida. ²²Mu hidin dimmatong nadan hinnagdah nan baludan ya ma"iddahdi nadan Apostoles ot mumbangngaddah nan na'amungan nadan munhumalya ot eda ibagan alyonday, ²³Umman dimmatong amih nan baludan ya nun'ialaddu ya nada'en mumpungguwalya ya nun'ipongdah nadan apantopanto mu hidin imbughulmi ya ma"id ha tagu. ²⁴Ta onda dingngol hidiye ya nan ap'apun di guwalyah nan Templo ya nadan ap'apun di padi ya numanomnomda hi'on nganney na'at hinadan apostoles.

²⁵Ya wada han tagun dimmatong hinan punhumalyaan ot alyonay, Umman dedahdih nan Templo nadan impibaludyu an muntudtududah nadan tatagu. ²⁶Ot ume mo bo nadan guwalyah nan Templo an ta'on on nan ap'apuda ta eda awiton dida ot iyeda didah nan awadan nadan mumpunhumalya. Aggeda pinilit didan in'uyug mu inip'iphodday nangalidan dida te tumakutdah pampaan nadan tatagun dida.

²⁷Ta onda dimmatong nadan apostoles hinan punhumalyaan ot pata'dogonda didah hinangngab nadan mumpunhumalya ot humalyaan nan nabaktun padi dida ²⁸an alyonay, Na'padannanmin da'yuh din hopapna an idinongyun e mangitanudtuduh a'at diyen tagu mu onyut inyal'alan e nuntudtuduh nadan tataguh tun ad Jerusalem. Ya da'mi bo udot di pabahulonyuh nangipapaten hiya.

²⁹Ya alyon da Peter hinadan ibbanan apostoles di, Mahapul an hi Apu Dios di unudonmi an bokon hay tagu. ³⁰Te hi Apu Dios an inunud handidan a'ammod ta'uh din nadne ya hiyay nummahun Jesus an hiya din impipata'yuh nan krus ta hidiy natayana. ³¹Ot ipabaktuna ta hiya moy ma'unud hi Ap'apu ya Mangihwang i dita'u. Ot hiya'ey unudon ta'un Judyu ta muntutuyu ta'uh nadan ina'inat ta'un adi maphod ya pakawanon Apu Dios di bahul ta'u. ³²Ya da'miy muntistiguh nan namahuwan Jesus. Ya atbohadin muntistigu nan Espiritun Apu Dios an ipiddumnah nitaguwan nadan mangun'unud i hiya.

³³Ta hidin dingngol nadan mumpunhumalya ya nangimbubungotda ta pohdondan ipapate dida. ³⁴Mu wada han oha i dida an Paliseu an nungngadan hi Gamaliel an pa'allispituwon nadan tatagu an muntudtuduh nadan uldin di Judyu an timma'dog ot ibaganan lumah'unda ni' nadan apostoles hi na'omtang. ³⁵Ta hidin limmah'unda ot alyonay, l'iba an Judyu, pa'annomnomonyu ta ahiyu aton di pohdonyu i datuwen tatagu te bokon ammunah ad uwani di na'atan di athitu. ³⁶Te handi'e ni' ya wada han lala'i an hi Tiyudas an mangalih hiya ya nabaktu ta waday immeh opat di gahut (400) hi linala'ih nangunud hinan tudtuduna. Mu hidin nipapate ya nabukaldan namin handidan nangunud i hiya ta napogpog hidiyen

intudtuduna. ³⁷Ya wada bo han hi Judas an i Galilee an hidin timpun di e a'uyapan di tatagu an milistay ngadanda ya wadaday inhaphapitana ta mi'buhuldah nan gubilnu. Mu waday namate i hiya ta an namin handidan nangunud i hiya ya nahihhi"anda. ³⁸Ot athidi bo i datuwe an idinongdan mangun'unud i naen nituddu i dida te nate nan ap'apuda. Ot hiya nan ibaga' i da'yu ta adi ayu numanomnom hi atonyun dida ta ukodda. Ot hinaen nituddun didan un'unudonda ya mapogpog hi'on nalpuh nomnom di tagu. ³⁹Mu on'e tuwali hi Apu Dios di nalpuwan naen itudtududa ya ma"i'd ha abalinanyun mangipadinong i dida an on ayuot mi'hangga i Apu Dios.

⁴⁰Ta inyunnudandah nan inalin Gamaliel ot ipaghopda nadan apostoles hinan awadanda ta pamaag mo ot pun'ipahuplitda dida. Ot ibagadan didan idinongdan e mangipa'innilah a'at Jesus ot ipalah'unda dida. ⁴¹Ya mun'am'amlong nadan apostoles an ta'on on waday humihiwon dida te inniladan inyabulut Apu Dios nan eda nipadildilahan an gapuh eda pangipa'innilaan hinan a'at Jesus. ⁴²Ta abigabigat on immedah nan Templo ya hi abalebale ta eda itudtudu an hi Jesus ya hiya nan Kristu an hihinnodda.

Hay Namto'andah Nan Pitun Mangipapto' Hinan Ihmo'da

6 ¹Hidin dumakoldan dumakol di kimmulug i Jesus ya abigabigat on waday ihmo'dah nadan ibbadan kimmulug hinadan munhapul hi boddang. Mu wadaday Judyu an Greek di hapitda an munlilida te alyonday agge numpapaddung di idatdah nadan nabalu an ibbada hinan idatdah nadan nabalu an Hebrew di hapitda. ²Ot ayagan nadan apostoles an namin nadan ibbadan kimmulug i Jesus ot alyonday, Adi mabalin an iwalongmin e muntudtuduh nan a'at Jesus ta hinaey ipapto'mi. ³Ta hiya nan udu'dulnay pot'onny ha pituh linala'i an maphod di ibagan di tataguh a'atda ya nun'anonomnomanda ya matigo i dida nan tamun nan Espiritun Apu Dios, ta diday ukod ituwen tamu. ⁴Ta way atonmin mangiyohhah nan tamumin mundasal ya muntudtuduh nan hapit Apu Dios. ⁵Ya an namin nadan na'amung ya pinhoddah diyen imbagan nadan apostoles. Ot pot'onda mo hi Stephen an nahamad di pangulugna ya waday atigan di tamun nan Espiritun Apu Dios i hiya ya hi Philip ya hi Prokorus ya hi Nikanor ya hi Timon ya hi Parmenas ya hi Nikolas an i Antiok an bokon Judyu mu unudona nadan tugun di Judyu. ⁶Ot ipa'eda didah hinangngab nadan apostoles ot iha'mon nadan apostoles di ta'ledah ulun dadiyen napt'o' ot idasalanda dida.

⁷Ta nan hapit Apu Dios ya ninaynayun an nihinap ta dimmakol nadan kimmulug i Jesus hi ad Jerusalem. Ya dakolday padin di Judyu an nangabulut ya nangun'unud hinan tudtudun Jesus.

Hay Natiliwan Stephen

⁸Hi Stephen ya ongal di boddang Apu Dios i hiya ta hiya nan nunhiglay abalinana an umat hinan dakol an nakaskasda'aw an ina'inatna

an tinannigon nadan tatagu. ⁹Mu hidih ad Jerusalem ya wadada bopiboy udum an Judyu an ma'am'u'aming hinan a'am'amungan di nawayawayaan an himbut an adida pohdon hi Stephen an dadiye nadan Judyu an i Sayrin ya i Alexandria ya i Silisia ya i Asia an nunhahapitda ta eda mi'yahhiyan i Stephen. ¹⁰Mu lo'tat ya hinipol Stephen dida te nan Espiritun Apu Dios di nangipanomnom i hiyah ibagana. ¹¹Ta dadiyen ni'yahhiyan i hiya ya numbayaddah tatagu ta diday nangihinap hinan layah an alyonday, Dingngolmi nan inalin Stephen an alyonay, Layah nan a'at Moses ya hi Apu Dios. ¹²Ta himmihiwoda mo nadan tatagu ya nadan mangipangpangulu i dida ya nadan mumpuntudtuduh uldin di Judyu ot eda tiliwon hi Stephen ot iyedah awadan nadan Sanhedrin an dida nan munhumalya. ¹³Ot ayaganda dadiyen ahilalayah an tistigu ot alyonday, Hituwen tagu ya pihupihulona nan Templo ya nadan uldin di Judyu. ¹⁴Te dingngolmin alyonay hidiyen hi Jesus an i Nasaret ya pa'ihona nan Templo ya hukkatana nan pangat ta'u tuwalin intuddun Moses. ¹⁵Mu an namin nadan na'amung ya hi Stephen di titiggonda te humiliy angahna an ay angh di anghel.

Hay Nambal Stephen Hinan Imbagan Nan Nabaktun Padi

7 ¹Ya inalin nan nabaktun padi i Stephen di, On immannung hinaen inalida?

²Ya inalin Stephen di, Da'yun i'iba ya a'ammod, donglonyuh tuwen ibaga'. Hi Apu Dios an na'abbaktu ya numpatigo i Abraham an ud holag i dita'u hidin awadandah ad Mesopotamia hidin aggeda ni' immayan hi ad Haran. ³Ta alyonan hiyay, Taynam tun numboblayam ya nadan i'ibam ta ume'ah nan boblen ituddu' i he'a. ⁴Ot taynan mon da Abraham hi ad Kaldea ot eda miha"ad hi ad Haran. Mu hidin nateh amanah ad Haran ot pa'alixon Apu Dios dida ituwen boble an nunhituwan ta'uh ad uwani. ⁵Mu hidin immaliyan da Abraham hitu ya agge ni' indat Apu Dios hituwen luta i hiya an ta'on on ha kittang te inalin Apu Dios di nan holagnay pangidatana. Mu hidin nangibagaan Apu Dios ituwe ya ma'id ni' ha imbabalen Abraham. ⁶Ya inalin bon Apu Dios i hiyay, Nadan tanudam ya eda munhituh nan bokonda boble ta diday mumbalin hi baal nadan tataguhdi ta palpaligatonda didah opat di gahut (400) di tawon. ⁷Mu iballoh'u ta nadan numboblehdi an mamalpaligat i dida ya paligato' damdama dida.

Ya ha boy ohah inalin Apu Dios ya alyonay, Mu lo'tat ya umaanda i diyen boble ta mumbangngaddahtun awadam ta hituy pundayawandan ha'on. ⁸Mu mahapul an an namin nadan tanudam an linala'i ya makugitda ta atiganan un'unudonyu tun ibaga'.

Ta hiya nan hidin mi'awaluh algoh niyayyaman Isaac ot kugiton Abraham. Ot athidi boy aton Isaac hinan imbabalanan hi Jacob ya

atbohdi damdamay inat Jacob hinadan himpulut duwan (12) imbabalena an datuwe nadan a'ammod ta'u.

Hay Nangibagaan Stephen Hinan Na'at I Joseph

⁹Dadiyen linala'in imbabalen Jacob ya inamohanda nan ohan hi ibbada an hi Joseph ot ihbutda hinan i Egypt. Mu hi Apu Dios di nanongnan nangipapto' i hiya. ¹⁰Ta hiyay namoddang i hiya hinadan nunligatana ya indattanah ongal an abalinana. Ta gapu i dadiyen maphod an a'atna ya hiyay pinto' nan patul hi ad Egypt hi gobelnador ta hiyay ap'apu an mumpapto' hi ad Egypt ya hi an namin nadan tatagun wah nan palasyu.

¹¹Mu hidin awadan Joseph hi ad Egypt ya wada han bitil. Ta nadan a'ammod di Judyu hi ad Kanaan ya ma'id ha anonda ta nunhiglay punligatanda. ¹²Mu manuh ad Egypt te dakol di inamung Joseph hi makan.

Ta hidin dingngol Jacob an waday makan hi ad Egypt ot honagona nadan i'imbabalena an ud holag i dita'u ta hidiyey pinghanah immayandahdi mu aggeda ni' immatunan hi ibbadan hi Joseph. ¹³Ta hay pidwanah immayandahdi ot ahi mohpe ibagan Joseph an hiya nan hi ibbada ta hidiyey nanginnilaan damdaman nan patul hidih ad Egypt hinadan i'iban Joseph. ¹⁴Ot ibagan Joseph hinadan i'ibana ta i'uyugdah amada an hi Jacob ya didan hina'amma ta umedah ad Egypt. Ta hay bilangdan hina'amman imme ya napitudat lima (75).

¹⁵Ta imme da Jacob hi ad Egypt ot hidiy ihaha"adanda ta hidiy natayan Jacob ya nadan holagna an dida nadan a'ammod ta'u. ¹⁶Mu nan ba'agda ya imbangngaddah ad Sekem ta nilubu'dah nan lutan ginattang Abraham hinadan holag Hamor.

Hay Nangibagaan Stephen Hinan Inat Handidan A'ammoddan Judyu

¹⁷Ot innayun Stephen an alyon di, Hidin mun'adatngan nan pangipa'annungan Apu Dios hinan imbaganan Abraham ya dimmakolda mo handidan a'ammod ta'uh ad Egypt. ¹⁸Ya napinpinalogda boy numpumpatul hi ad Egypt ta lo'tat ya numpatul han ma'id ha innilana a'at din hi Joseph. ¹⁹Ta ina'ulana handidan a'ammod ta'u ot pilitonda dida ta ipayahda nadan goggolang ta wan mun'a'ateda.

²⁰Ya i diyey niyayyaman Moses an ma'ap'aphod an golang. Ya impapto' inanah baleda hi tuluy bulan. ²¹Ot iyeda i han nibata"an hi baleda mu inawit nan imbabalen di patul ot ipakilogna ta imbilangnah imbabalena.ⁱ ²²Ta intuddudan Moses an namin nadan mitudduh nadan nun'anomnoman hi ad Egypt ta numbalin hi nala'ing an humapit ya dakol di maphod hi ina'inatna.

ⁱ 7:21 Hay Nakakan 2:1-10

²³Ta hidin napat (40) di tawona ya ninomnomnan e tigon nadan i'ibanan Judyu. ²⁴Ya tinigona han ibbanan Judyu an palpaligaton han i Egypt ot ma'abal ot patayonah diyen i Egypt. ²⁵Inat Moses hidiye te hay ninomnomna ya innilan nadan ibbanan Judyu an hiyay pinto' Apu Dios hi bumoddang i didah nan pumpaligatanda mu onnot on aggeda innila. ²⁶Mu hidiyen nabigat ya tinigona boy duwan linala'i an ibbanan Judyu an mun'awwitda ot ipatnanan anawaon dida an alyonay, Tanganu bo on ayu mun'awwit an on ayu hinagi? ²⁷Mu nan ohan mamalpaligat hinan ibbana ya intuldunah Moses ot alyonay, Nganney mangalin he'ah umali'ah tun mun'anawa i da'mi? ²⁸Wan alyom bo on ta patayona' an umat hinan inatmuh nan i Egypt hi ad ugaban.

²⁹Ta hidin dingngol Moses hidiyen nambalna ot bumtik ot e miha'ad hi ad Midian. Ta hidiy nangahawaana ta waday duwan linala'in imbabalena. ³⁰Mu hidin nala'uh di napat (40) di tawon hi niha'adanahdi ya numpatigo han anghel i hiya i han mundalang an kaykayiw hinan ena numpastolan hidih nan agge naboblayan an nihaggon hinan billid hi ad Sinai. ³¹Ta masda'aw hi Moses i diyen tinigona ot e mihaggon ta ena pa'atiggon. Mu dingngolnan munhapit nan Ap'apu an alyonay, ³²Ha'on nan Dios an dayawon nadan a'ammodityu an da Abraham ya hi Isaac ya hi Jacob.^j Ta munggayonggong hi Moses ta tumakut an mangitigo i diyen mundalang. ³³Ya inalin bon nan Ap'apu i hiyay, Aanom nan hapatutmu te hituwen timma'dogam ya niyappit i ha'on. ³⁴Manu'eh numpatigowa' i he'a ya uh'uhdunga' nadan tatagu' hi ad Egypt an nunhiglay punligatanda ya dingngol'uy palakda. Ta hiya nan immaliya' ta boddanga' dida. Ot honagon da'a ta he'ay e mangawit i dida.^k

³⁵Mu handidan a'ammod ta'u ya aggeda pinhod an hi Moses di mun'ap'apu ya mangipapto' i dida te hay nangalyanda i hiyay, Nganney mangalin he'a hi umali'ah tu an mun'anawa i da'mi? Mu hi Moses damdamay pinto' Apu Dios ta hiyay numpatigan nan anghel hinan way mundalang an kaykayiw. ³⁶Ta hidin e nangawitan Moses i dida ya dakol di milagro hi inatnah ad Egypt ya hay nangi'wandah nan baybay an mumbolah^l ya hidih nadan inwa'inwada an agge naboblayan hi napat (40) di tawon. ³⁷Ya hi Moses boy nangibaga i handidan a'ammod ta'u an waday pot'on Apu Dios hi oha i dita'un Judyu ta mumbalin hi propeta an umat hi namto'ana i Moses. ³⁸Ya hiya bo din immeh nan billid hi ad Sinai hidin awadan handidan a'ammod ta'u hinan agge naboblayan ta e ni'hapit hinan anghel. Ta hidiy nangdatan diyen anghel i hiya hinan nitudo'an nan tugun Apu Dios an mangitudduh nan a'at di pi'taguwan hi munnananong. Ta hidiyen tugun di nabanolboltan i dita'un Judyu.

^j 7:32 Hay Nakakan 3:5-6 ^k 7:34 Hay Nakakan 3:1-10 ^l 7:36 Nan baybay an mumbolah ya mumbolah di tigona te gapuh nan holo' an wah dallomna ya nan mumbolah an panag hinan pingngitna. Ya nan mumbolah ya hidiye nan red hi English.

³⁹Mu handidan a'ammod ta'u ya aggeda pinhod an unudon hi Moses an ondaot pinihul ya pinhoddan ibangngad hi ad Egypt. ⁴⁰Ta i diye bon immayan Moses hinan billid hi ad Sinai ya alyonda i Aaron di, Apyommot ha dayawon ta'u ta diday mangipangpangulun dita'u te agge ta'u mahna innilay na'at hinan nangipangulun dita'uh nakakan ta'uh ad Egypt. ⁴¹Ta hiya nan nangapyada mo i han ing'ingon di kilaw di baka ot i'nonganda ot umanam'amlongda on tinaytayawandah diyen iniphodda. ⁴²Ta hiya nan inwalong mon Apu Dios dida ta ukoddah nan at'attonda ta ta'on on hanadan bittuwon ya bulan hi ad lagud on inani'nonganda. Hinaen na'at ya impitudo' Apu Dios hinan propeta an alyonay, Da'yun Judyu ya bokon ha'on di nangi'nonganyuh nadan pinanaltiyuh din awadanyuh nan agge naboblayan hi napat (40) di tawon. ⁴³Te hay nangi'nonganyu ya hinan pundayawanyu hinan dios di udum an tatagu an hi Molek ya han ay bittuwon an hi Repan te diday dinayawuyuh diosyu ta inodnanyuh nadan imma'immayanyu. Ta hiya nan udum hi algo ya ipiye da'yuh daggah di ad Babilon.^m

⁴⁴Ya alyon bon Stephen di, Hanan tabernakel ya intakin handidan a'ammod ta'uh din immayandah nadan agge naboblayan. Hituwen tabernakel an iniphod Moses ya inyunnudnah nan impatigon Apu Dios i hiya.

⁴⁵Ya hidin nateh Moses ya nihukkat hi Joshua an nangipangpangulu i dida. Ya nan boblen umayanda ya wadaday nunhituhdi mu gapuh boddang Apu Dios ya inabakda dida. Ya hidiyen tabernakel ya nanongnan wadan dida ta ingganaot matanudan hi David an numbalin hi patulda. ⁴⁶Ya pohpohdon Apu Dios hi David ot ibagana i Apu Dios hi'on mabalin an iphodna ha nahamad an bale hi pundayawandan hiya an Dios an hiyay dayawon damdaman handin hi Jacob. ⁴⁷Mu agge inabulut Apu Dios an hi David di mangapya te hi Solomon di ninomnomnah mangiphod. ⁴⁸Mu hi Apu Dios an na'abbaktu ya bokon nan inapyan di tagun baley punhituwana te hay intudo' din ohan propeta ya alyonay, ⁴⁹Hi Apu Dios ya alyonay, Hay trono' ya hi ad abunyan ya hitun lutay pangigoppa'a'. ⁵⁰Te an namin di nalmu ya ha'on an Dios di nunlumu.ⁿ

⁵¹Ya alyon bon Stephen di, Hiya danaey tugun Apu Dios mu adiyu donglon. Ya adiyu unudon an ay ayu bokon Judyu an umat ayu i handidan a'ammod ta'u an nginheda nan Espiritun Apu Dios. ⁵²Te ma'id ha ohah nadan propetan Apu Dios hi aggeda pinaligat. Ya pinatepateda handidan hinnag Apu Dios an e nangipa'in'innilah nan e umaliyan Kristu. Ta neen nipa'annung an immalih Kristu ot ipatiliwyu ot ipapateyu. ⁵³Manu te da'yuy nangidawatan Apu Dios hinan tuguna an impiyalinah nadan anghel mu aggeyu inunud.

^m 7:43 Amos 5:25-27 ⁿ 7:50 Isaiah 66:1,2a

Hay Namatayanda I Stephen

⁵⁴Hidin dingngol nadan mumpunhumalyah diyen inali'alin Stephen ya mun'iti'itibdah bungotda. ⁵⁵Mu bimmikah nan Espiritun Apu Dios i hiya. Ya hidin intangadnah ad abunyan ya tinigona nan binang Apu Dios ya hi Jesus an timma'dog hi way winawwan Apu Dios. ⁵⁶Ya inalinay, Tangadonyu'en niluwat hi ad abunyan ta matigo nan Nitulang Hitun Tatagu an timma'dog hi way winawwan Apu Dios.

⁵⁷Mu inupupday ingada ta adida donglon nan pun'ibagan Stephen ot madhudan ahitutukuk an muntiliw i hiya. ⁵⁸Ot iyedah nan ngillig nan boble ot eda puntopahdi. Ya nada'e an e nuntiliw i hiya an dadiye nadan mumpunlayah an tistigu ya inaanday oddah di lubungda ot ipiyadugda i Saul. ⁵⁹Ot madhudan ahitotopa i Stephen. Mu nundasal hi Stephen an alyonay, Apu Jesus, hanat agamidom di linnawa'. ⁶⁰Ot inayunan mundu'un ot itkuknan alyonay, Apu Jesus, hanat adim nomnomnomon hituwen numbahulanda.

Ona inalih diye ot inayunan ma'unguh.

Hay Namalpaligatan Saul Hinadan Kimmulug

8 ¹Hi Saul ya immamlong hi namatayandan Stephen. Ta nihipun i diye ya nunhiglay pamalpaligatdah nadan kimmulug i Jesus hi ad Jerusalem. Ta hiya nan nahihi"anda nadan kimmulug ta niwaktadah nadan probinsya hi ad Judea ya hi ad Samaria mu nadan apostoles ya nunnanongdah ad Jerusalem. ²Ya wadaday udum an kimmulug i Jesus hidih ad Jerusalem an umukayunganda ya kumogakogada hi natayan Stephen ta diday e nangipapto' hinan adolna ot eda ilubu'.

³Ya hi Saul ya inatnay abalinanan namalpaligat hinadan kimmulug i Jesus ta immeh abalebale ot ena pun'ipalah'un nadan kimmulug an ta'on on nadan binabai on ena impibalud dida.

Hay Nuntudduwan Philip Hi Ad Samaria

⁴Dadiyen kimmulug an nahihi"an an nalpuh ad Jerusalem ya kumpulnan boblen immayanda on intudtududay a'at Jesus. ⁵Ta hi Philip ya immeh nan ohan bobleh ad Samaria ot ena itudtuduhdi nan iphodan ta'un tatagu an inat Jesu Kristu. ⁶Ta dakkodakkolday kimmulug hidi an gapuh nadan intudtuduna ya nadan milagro an inatna. ⁷Te nadan nun'ahihi'pan ya namaaggon ahitutukukda on nun'ala'ah nadan nun'ih'op i dida. Ya atdabohdi nadan naparalays ya nadan nun'apipilay an nun'ipaphodna dida. ⁸Ta hiya nan nunhiglay amlong nadan tatagu i diyen boble.

⁹Mu i diyen boble ya wada han hi Simon an mun'ayak. Ta an namin nadan i Samaria ya masda'awdah nadan ato'atona. Ta hiya nan hay

punnomnomnah adolna ya na'abbaktun tagu. ¹⁰Ya an namin nadan tatagu i diyen boble an kakadangan ya nun'awotwot ya pa'pattiyonda an hiya ya na'abbaktu te hay punnomnomda ya hi Apu Dios di nalpuwan diyen abalinana. ¹¹Ta pa'pattiyon nimpen nadan tatagu te tinannigoda nadan dakol an ina'inatna.

Hay Kimmulugan Nadan Udum An I Samaria I Jesus

¹²Mu hidin kinulugda nan intuddun Philip an a'at nan pun'ap'apuwan Apu Dios ya nan a'at Jesu Kristu ya numpabonyagda. ¹³Ya ta'on on hi Simon ya kimmulug ot mumpabonyag ot mi'uyu'uyug i Philip. Ya nasda'aw hi naniganah nadan milagro an ina'inat Philip an pangimatunan an hi Apu Dios di nangdat hi abalinana.

¹⁴Ta hidin dingngol nadan apostoles hi ad Jerusalem an nadan tataguh ad Samaria ya inabulutda nan hapit Apu Dios ot honagondahdi da Peter i John ta eda boddangan hi Philip. ¹⁵Ta hidin dimmatongdahdi ot idasalanda nadan kimmulug i Jesus ta wan ipiddum Apu Dios nan Espirituna i dida. ¹⁶Te agge ni' niddum i dida nan Espiritun Apu Dios te nabonyaganda ya ammuna hi ngadan nan Ap'apu ta'u an hi Jesu Kristu. ¹⁷Ta hidin nun'iha'mon da Peter i John di ta'ledah nadan i Samaria an kimmulug i Jesu Kristu ya nun'iddum nan Espiritun Apu Dios i dida.

¹⁸Ya hidin tinigon Simon an on ammunay numpangiha'mawan da Peter i John hi ta'leda on niddum nan Espiritun Apu Dios hinadan tatagu ya inalinan diday, Bayadan da'yu ¹⁹ta idattana' pibo hi abalina' ta wa'e ha pangiha'mawa' hi ta'le' hinadan tatagu on middum i dida nan Espiritun Apu Dios.

²⁰Mu inalini Peter i hiyay, Nan idat Apu Dios ya adi mabayadan. Ot hinaen pihhum ya ma'umah an mi'yumah hinar nitaguwam an gapu i naen adi maphod an punnomnommu. ²¹Adi mabalin an middum'a ituwen tamumi te innilan Apu Dios an adi maphod di punnomnommu. ²²Ot mahapul an muntutuyu'a i naen adi maphod an em ninomnom ya idasalmu ta wan pakawanon da'a i Apu Dios. ²³Te matigon ma'amoh'an tagu te hanadan pumbahulan di nun'onan hi nomnommu.

²⁴Ya alyon Simon di, Idasalana' bahan ta wan adi ma'at i ha'on hinaen inalim.

²⁵Ta hidin nagibbuh an nuntudtudu da Peter i John hinadan a'at Jesus ya nan hapit Apu Dios ot mumbangngaddah ad Jerusalem. Ya hinadan inwada ya innayayundan intudtudu nan a'at Jesu Kristu hinadan bobleh ad Samaria.

Hay Nundamuwan Philip Hinar Ap'apuh Ad Etiopia

²⁶Indani ya wada han anghel Apu Dios an himmapit i Philip an alyonay, Makak'a ta ume'ah nan kalata hinar agge naboblayan an

mangipluy hi ad Gaza hi'onta malpuh ad Jerusalem. ²⁷Ta hidin mangmangnge ya dinamuna han lala'in nabaktuy sa'adnah ad Etiopia an nungkalesa. Ya hidiyen lala'i ya hiyay mangipapto' hinan pihhun nan babain patul an alyonday Kandes. Hiya ya nalpuh ad Jerusalem an e nundayaw. ²⁸Ya hidin umanamutana ya mumbahabbahah nan intudo' nan propeta an hi Isaiah. ²⁹Ya impanomnom nan Espiritun Apu Dios i Philip ta e mihaggon i hiya. ³⁰Ot ma'anneh Philip hi awadana. Ya dingngolna an nan bahbahhaon diyen lala'i ya nan intudo' din propeta an hi Isaiah. Ot alyon Philip i hiyay, On ma'awatam hinaen bahbahhaom?

³¹Ya alyon diyen lala'i di, Adi' nimpe tee ma'awatan ot maphod on waha mangituddun ha'on. Ot ibaganan Philip ta mi'lugan i hiya. ³²Hidiyen impitudo' Apu Dios an bahbahhaona ya alyonay, Hiya ya umat hinan kalnero an inyedah nan eda pumpaltiyan i hiya. Ya umat boh nan kalnero an ta'on onda pumpukisan ya dindinnongan. ³³Ya bina'binda ya ma'id ha nangita'dog i hiyah din ena nahumalyaan. Ya ta'on on ma'id ha bahulna ya pinogpogday nitaguwanah tun luta.^o

³⁴Ya alyon nan lala'i i Philip di, Nganne nin di haphapiton tuwen propeta? On hay adolna nin onu hay udum an tagu? ³⁵Ot ihipun Philip an mangipa'innila hinan nitudo' an binahana ta inggana ot ipa'innilana nan iphodan ta'un tatagu an inat Jesu Kristu. ³⁶Ya hidin mangmanggeda ya minangmangda han liting ot alyon nan lala'i di, Dee aay han liting. Undan adi mabalin an eya' bonyagan hidi?

³⁷Ya inalin Philip di, Immannung'en kulugom hi Jesus ya mabalin.

Ya alyonay, Ot immannung an kulugo' an hi Jesu Kristu nan Imbabalen Apu Dios. ³⁸Ot ipadinong diyen lala'i nan kalesana ot lumah'undan duwa. Ot umedah nan way liting ot bonyagan Philip. ³⁹Ta hidin dimma'alda ot ipa'adawwin nan Espiritun Apu Dios hi Philip ta agge tinigon diyen lala'i hi immayana. Ot inayuna mon umeh bobleda an nunhiglay amlongna.

⁴⁰Ya hi Philip e ya pamaag ya wah ad Asotus. Ot hawangonay abobblehdi an ena impa'in'innila nan iphodan ta'un tatagu an inat Jesu Kristu ta ingganaot dumatong hi ad Sesaria.

Hay Kimmulugan Saul

9 ¹Hi Saul ya nunhiglay pangalina an alyonay gahin ahan ona ipapate nadan kimmulug i Jesus. Ta hiya nan immeh nan nabaktun padih ad Jerusalem ²ta ena pa'apya ha tudo' ta ipatigonah nadan mangipangpanguluh nadan Judyu hinadan a'am'amungandah ad Damaskus ta innilaonda an hiya ya mabalin an ena ipibalud hi ad Jerusalem nadan mangun'unud hinan tudtudun Jesus an ta'on on binabai.

³Ta onda imme da Saul hi ad Damaskus an nungginawwadah nan awon ya alinah on wada han humilin mumbinang an nalpuh ad lagud ta

^o 8:33 Isaiah 53:7-8

nabinangan nan awadan Saul. ⁴Ya natukkad hi Saul ya dingngolna han munhapit an alyonay, Saul, tanganu ona' palpaligaton i he'a?

⁵Ya alyon Saul di, Nganney ngadanmu Apu?

Ya inalinay, Ha'on hi Jesus an palpaligatom. ⁶Tuma'dog'a ta ume'ah nan boble ot wahdi han mangituddun he'ah nan pohdo' hi atom. ⁷Ya nadan linala'in ni'uyug i Saul ya masda'awda te dingngoldah diyen munhapit mu ma'id ha tinigodah taguh himmapit. ⁸Ta timma'dog hi Saul mu hidin diyatonay matana ya adi tumigo. Ot podnonda mo ot inaynayundah ad Damaskus. ⁹Ta tuluy algoy adi tumigawan di matana ya hay aggena nanganan ya imminuman.

¹⁰Ya hidih ad Damaskus ya wahdi han lala'in mangun'unud hinan tuttudun Jesus an hi Ananias di ngadana. Ya ayna ininop nan inalin nan Ap'apu ta'u an alyonay, Ananias.

Ya alyon Ananias di, Tanganu Apu Jesus?

¹¹Ya inalin Jesus di, Makak'a ta ume'ah nan kalatan nungngadan hi Ma'andong ta em tigon hidih way balen Judas han tagun i Tarsus an hi Saul an wahdin dumasadasal. ¹²Ot impatigo' bon hiyay umayam hidi ta em iha'moy ta'lem i hiya ta wan tumigoy matana.

¹³Ya alyon Ananias di, O mu dakol di tatagun nangngola' hi a'at diyen tagu an nunhiglay nangnangngatnah nadan tatagum hi ad Jerusalem. ¹⁴Ya nee bo anun immalih tun ad Damaskus an inyabulut nadan nabaktun padi hi ad Jerusalem ta way atona bon mangipibalud hinadan kimmulug i he'ahtu.

¹⁵Mu inalin Jesus di, O mu ume'a te hiyay ohan pinto'u hi e mangipa'innilah a'at'uh nadan bokon Judyu ya nadan patul ya ta'on on nadan Judyu. ¹⁶Ya ipa'innila' bon hiya nan a'at di ena punholholtapan an gapuh pangun'unudanan ha'on.

¹⁷Ot umeh Ananias ot hunggop i diyen bale ya wahdih Saul ot iha'monay ta'lana i Saul ot alyonay, Ibba', nan Ap'apu ta'un hi Jesus an numpatigon he'a hinan awon hi immaliyam hitu ya hiyay nannag i ha'on ta way aton nan matam an tumigo ya ta middum nan Espiritun Apu Dios hinan nitaguwam. ¹⁸Ya alinah on na'ibagan nagah han ay uhip hi matan Saul ta mabalin mohpe an tumigoy matana. Ot inayunan e mumpabonyag ¹⁹ot mangan ta numbangngad di bikahna.

Hay Nangibagaan Saul Hi A'at Jesus Hi Ad Damaskus

Ta niha'ad ni' hi Saul hi awadan nadan kimmulug i Jesus hi ad Damaskus ²⁰ot mi'yeh nadan a'am'amungan di Judyu hidi. Ta hidiy nanghipunanan nangipa'innilah nan a'at Jesus an alyonay, Hi Jesus ya hiya nan Imbabalen Apu Dios. ²¹Ta an namin nadan nangngol ya masda'awda an alyonday, Ot ten hinae din pimmatepateh nadan kimmulug i Jesus hi ad Jerusalem. Ya undan bokon hiya nan immalin e

muntiliw hinadan kimmulug i Jesus hitu ta iyena didah nadan nabaktun padi?

²²Mu hi Saul ya namaman na'udman di abalinnan mangipa'innila an hi Jesus ya hiya nan Kristu an hahaddondan umali. Ta ma'id ha aton nadan Judyu hi ad Damaskus an manipol i hiya te na'ipto' an namin nadan imbagabaganan a'at Jesus.

²³Ta on nala"uh han atnay algo ya na'amungda nadan Judyu hi ad Damaskus ta hahapitondan atondan mamaten hiya. ²⁴Ta abigabigat ya ahodohodom an eda bobota'on hinadan geyt diyen boble ta mala"uh'ehdi ya pinateda mu na'innilaan da Saul. ²⁵Ta i han nahdom ya binyun nadan kimmulug hi Saul hinan bahhel nan binattun alad an inha"addah nan ongal an bahket.

²⁶Ot inayunan umeh ad Jerusalem te pinhodnan middum hinadan kimmulug i Jesus hidi. Mu an naminda ya tumakutda te munduwaduwa hi'on immannung an kimmulug i Jesus. ²⁷Mu wada han hi Barnabas an namoddang i hiya ta inyenah nan awadan nadan apostoles ot uhuhonah diyen numpatigan Jesus i Saul hidin immayanah ad Damaskus ya nan inalin Jesus i hiya. Ya impa'innilana boy aggena timmakutan an nangipa'innilah a'at Jesus hi ad Damaskus. ²⁸Ot abulutonda mo an middum hi Saul i dida. Ya ma'id ha takutna an e nangipa'in'innilah nan a'at nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu hi ad Jerusalem. ²⁹Ya e bo ni'tanobtobbalan hinadan Judyu an Greek di hapitda on ni'yanahhiyan i dida. Mu impatnada damdaman mamate i hiya te aggeda pinhod nan inalinan a'at Jesus. ³⁰Mu hidin na'innilaan nadan kimmulug nan hinahapitdan atondan mamate i Saul ot tundondah ad Sesaria ot pumbangngadonda hi ad Tarsus an numboblayana.

³¹Ta an namin nadan kimmulug an ma'amu'amung hinadan boble hi ad Judea ya hi ad Galilee ya hi ad Samaria ya limminggop mohpey punnomnomda te kimmulug mo nan namalpaligat ni' i dida. Ya binoddangan nan Espiritun Apu Dios didan namin ta nun'ihamad di pangulugda ya dimmakolda. Ya an namin di inatda ya inhamaddan inun'unud hi Apu Dios.

Hay E Nanigan Peter Hinadan Kimmulug Hi Ad Lidda Ya Hi Ad Joppa

³²Hi Peter e damdama ya ena hinawang di abobboble an awadan nadan kimmulug i Jesus ta ta'on on nadan tatagun Apu Dios hi ad Lidda on ena tinigo dida. ³³Ta hidiy nangakhupana i han lala'i an naparalays an hi Eneas an waluy tawon an nibabakilang. ³⁴Ot alyon Peter i hiya di, Ibba' Eneas, ipaphod da'a ayan Jesu Kristu ot agam ta bumangon'a ya linu'utmu tun nalo'am. Ya naba"unut hi Eneas ot tuma'dog. ³⁵Ta dakkodakkol nadan i Lidda ya i Sharon an nanigo i diyen nipaphodan Eneas ot kumulugdah nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.

³⁶Ya hinan boble hi ad Joppa ya wahdi han babai an hi Tabita an kimmulug i Jesus. Hay ngadana hinan hapit di Greek ya hi Dorkas an hay ibalinana ya ulha. Hiya ya maphod di pangatna ya bumanoddang hinadan nun'awotwot. ³⁷Ya hidin awahdin Peter hi ad Lidda ya nundogoh hidiyen babai ot mate ta inamohda ot ipalo'dah nan kuwartuh nan mi'adwan gladu. ³⁸Hidiyen boble an ad Joppa an natayan diyen babai ya nihaggon hi ad Lidda.

Ta hidin dingngol nadan kimmulug hidih ad Joppa an wahdih Peter hi ad Lidda ot ituda'day duwan linala'i ta eda ayagan. Ta immeda ot alyonday, Agam bahan ta ma'anne ta'uh ad Joppa.

³⁹Ot mi'ye moh Peter i dida. Ta onda dimmatong ot ipanguludah Peter hinan mi'adwan gladu an awadan diyen nate. Ya hanada'en nun'abalu an wahdi ya himmalunghungda i Peter an ahikokogada. Ot pun'ipatigodan hiya nadan lubung an inanapyan diyen nate an inihmo'nan dida hidin ataguna. ⁴⁰Mu impalah'un Peter dida i diyen kuwartu ot mundu'un an mundasal. Ta on nagibbuh ot ihanggabna i diyen nate ot alyonay, Tabita, bumangon'a! Ya diniyatna ta ona tinigoh Peter ot bumangon ot umbun. ⁴¹Ta inodnan Peter di ta'lana ot tuma'dog. Ot ayagan mohpen Peter nadan kimmulug ya nadan nabalu ot ipatigonan dida an timmaguh Tabita.

⁴²Hidiyen na'at ya nundingngol i diyen bobleh ad Joppa ta dakolday niddum an kimmulug hinan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu. ⁴³Ta hi Peter ya nadnadney nihaha'adanahdih ad Joppa hi balen han hi Simon an hay lalat di tamuna.

Hay Immayan Peter Hi Balen Da Kornelius

10 ¹Hi ad Sesaria ya wada han lala'i an hi Kornelius an bokon Judyu an hiya ya opisyal di hinggahut (100) an titindalu hi ad Italy. ²Ya ta'on on bokonda Judyu mu nahamad di pangulugdan hina'amma i Apu Dios ya ongal di homo' diyen lala'i hinadan nun'awowotwot ya impa'inghanan mundasal. ³Ta i han alas tres ya numpatigo han anghel an intuda' Apu Dios i hiya ot alyonay, Kornelius. ⁴Ya timmakut ta itittigona i diyen anghel ot alyonay, Tanganu Apu?

Ya inalin nan anghel di, Inabulut Apu Dios nan dasalmu ya tinigona bo nadan inihmo'ihmo'muh nadan nun'awotwot. ⁵Ot hanat honagom ha e mangawit i han tagu an hi Simon Peter hi ad Joppa. ⁶Ot wahdin immohnong i han baleh nan way pingngit di baybay an nunhituwan han hi Simon an hay lalat di tamuna.

⁷Ta hidin nakak nan anghel ot ayagan mon Kornelius di duwah nan baalna ya ohah nan tindaluna an munhilbin hiya an na'na'unnud damdama i Apu Dios. ⁸Ta ona imbaga i dida nan inalin nan anghel ot honagona dida ta umedah ad Joppa.

⁹Ya hidin tongan di algo i diyen nabiggat ya tuwen dumatong nadan hinnag Kornelius hi ad Joppa. Yaden hi Peter ya immeh nan nundotal

an atop nan bale ta e mundasal. ¹⁰Mu lo'tat ya na'agangan ta amod on e mangan yaden uwanin pun'idadaanday makan. Ya wada han impatigon Apu Dios i hiya ¹¹an ay niluwat hi ad abunyan ya wada han abillobillog an uloh an mun'ul'ullen bumaba hinan awadana. ¹²Ya niha'ad hidi nadan nat'onat'on an animal an opat di hukida ya nadan banniyah ya ulog ya hamuti ya nadan udum an paniyawon di Judyu an ihda. ¹³Ya wada han munhapat an alyonay, Peter, tuma'dog'a ya numpaltim doha i danae ta iha'angmu ta ihdam.

¹⁴Mu inalin Peter di, Adi mahan mabalin an ato' hinae Apu Dios. Te ma'id ha in'innihda' hinadan athitu te paniyo i da'min Judyu.

¹⁵Mu inalin bon diyen munhapat di, Nan alyon Apu Dios hi ad uwani hi maphod an makan ya hanat adim paniyawon. ¹⁶Ot ipitlunan ibagah diye i Peter ot maguyud nan uloh ta nipatuluh ad abunyan. ¹⁷Ta numanomnom hi Peter hi ibalanan diyen tinigona.

Yaden nada'en hinnag Kornelius ya eda minahmahan hinadan tataguhdiy niha'adan Simon ta dimmatongda ot umohnongdah nan way gejt diyen bale. ¹⁸Ot kumalidan alyonday, On waday mangiliyuhtu i han hi Simon an hi Peter di adwan di ngadana?

¹⁹Mu hi Peter an wahdih nan atop an numanomnom hi ibalanan diyen tinigona ya alyon nan Espiritun Apu Dios i hiyay, Wadahna han tulun linala'i an mangibagan he'a ²⁰ot agam ta em tigon dida ya hanat adia' munduwaduwan mi'ye i dida an ta'on onda bokon Judyu te hi Apu Dios di nannag i dida.

²¹Ta limmah'un moh Peter ot ena damuwon dadiyen linala'i ot alyonay, Innila' an ha'on di eyu hama'on ot on waday ibagayu?

²²Ya alyonday, Da'mi nan hinnag nan opisyalmi an hi Kornelius te imbagan han anghel an intuda' Apu Dios an ipa'ayag da'ahdih balena ta way atonan mangngol hinan itudtudum. Hi Kornelius ya maphod di a'atna ya dayawonah Apu Dios ya pa'allispituwon nadan Judyu.

²³Ot pun'iyanon Peter dida. Ta hidin nabiggat ot ayagan Peter di udum hinadan ibbanan kimmulug i Jesus hidih ad Joppa ot mi'yedan dida. ²⁴Ta i diyen nabiggat ya dimmatongdah ad Sesaria. Ya dedahdiy na'amung hi balen Kornelius te inayagana nadan tulangna ya nadan udum an gagayyumna ta haddondah dumatngan da Peter. ²⁵Ta hidin tuwen dumatong da Peter ot e damuwon Kornelius dida ot mundu'un hi hinangngab Peter ta dayawona. ²⁶Mu impata'dog Peter an alyonay, Tuma'dog'a te ha'on ya ona' tagu ya abuh.

²⁷Ta munhaphappitandan manggop hi bale ya tinigon Peter an dayyadahdiy dakol an tatagun na'amung. ²⁸Ya inalin Peter i diday, Innila' an innilayu an da'min Judyu ya paniyoh on ami middum hinadan bokon Judyu. Mu hi Apu Dios ya impa'innilanan ha'on ta adi' paniyawon an mi'hayup hi kumpulnan tatagu. ²⁹Ta hiya nan hay nangipa'ayagam i

ha'on ya aggeya' nunduwaduwan immalihtu. Ot pohdo' an innilaon di gapunah nangipa'ayagam i ha'on.

³⁰Ya inalin Kornelius di, Hidin ohan algo an athitun alas tres an timpun di pundasalan ot mundasala' hituh tun balemi. Ya alinah on wada han lala'in humiliy lubungnan timma'dog hi way hinangngab'u. ³¹Ya inalinay, Kornelius, dingngol Apu Dios di dasalmu ya nomnomnomona bo nadan inihmo'ihmo'muh nadan nun'awotwot. Ot gapu i danaen inatmu ya waday honagonan mangipa'innilan he'ah a'atna. ³²Ot honagom dohah nadan linala'i ta umedah ad Joppa ta ipa'ayagmu han hi Simon an hi Peter di ohah ngadana an wahdin immohnong i han baleh nan way pingngit di baybay an nunhituwan han hi Simon an hay lalat di tamuna.

³³Ta hiya nan hinnag'u datuwen tulun nangayag i he'a ya maphod ta immali'a ta wahtu ta'un namin an na'amung an gapu i Apu Dios. Ot pohdonmin donglon nan pinhod Apu Dios an ipa'innilam i da'mi.

Hay Nuntudtuwan Peter Hi Balen Kornelius

³⁴Inhipun Peter an muntudtuwu an alyonay, Ad uwaniy nanginnilaa' an hi Apu Dios ya numpapaddung di pamhodna hi atagutagu. ³⁵Te kumpulnay taguh abobboble ya hi Apu Dios e di pangiyohhaandah dayawonda ya nipto' di pangatda ya abuluton Apu Dios didan middum i hiya. ³⁶Innilayu nan hapit Apu Dios an impa'innilanan da'min Judyu an a'at di e ta'u pi'hayyupan i Apu Dios an gapuh nan inat Jesu Kristu. Hituwen hi Jesu Kristu ya hiya nan Ap'apu ta'un namin an atagutagu an bokon da'min Judyu ya abuh. ³⁷Ya innilayu bo an handin hi John di e nangitanuddu hi aton nadan tatagun mabonyagan. Mu hidin nagibbuh an nuntudtuduh John ot ihipun Jesus an i Nasaret an e muntudtuduh ad Galilee ya hinadan bobleh ad Judea. ³⁸Ya innilayu bon impiddum Apu Dios nan Espirituna i Jesus an i Nasaret ta ongal di abalinana. Ta an namin nadan boblen imma'immayana ya maphod di ina'inatnah nadan tatagu. Ya an namin nadan palpaligaton di diyablu ya impaphodna dida te wadah Apu Dios an bumoddang i hiya. ³⁹Ta da'min apostoles ya tinigomi nadan ina'inatnah nadan boblemih ad Jerusalem ya hinadan udum an boblemih Judyu ot ahida ipata' hinan krus ta hidiy natayana. ⁴⁰Mu minahuwan Apu Dios hidin mi'atluh algo ot iyabulutna ta numpatigo i da'mi ya hinadan udum an pinhodnan pumatigan. ⁴¹Ta ni"ani"an amin hiya. Mu agge numpatigo hi an namin di tatagu te da'mi ya ammuna an pinto'nan mangipa'innilah a'atna. ⁴²Ot ibaganan da'mi ta ihamhamadmin e ipa'innila an hiya nan immannung an pinto' Apu Dios hi munhumalyah atagutagu an ta'on on nadan numpun'ate. ⁴³Ya hiya boy imbagabagan an namin nadan propeta an alyonday an namin di kimmulug i Jesus ya mapakawan di bahulda te inyatenay bahulda.

Hay Nidduman Nan Espiritun Apu Dios Hinadan Bokon Judyu

⁴⁴Hidin muntudtuduh Peter ya alinah on an namin nadan wahdin nangngol i diyen intudtuduna ya niddum nan Espiritun Apu Dios hi nitaguwanda. ⁴⁵Ta nadan Judyu an nangunud i Jesus an nalpuh ad Joppa an ni'uyug i Peter ya masda'awda te impiddum Apu Dios nan Espirituna hinadan bokon Judyu. ⁴⁶Te dingngolda an dadiyen bokon Judyu ya namaag ya dayawondah Apu Dios an ihapitdah nadan aggeda innilan hapit di udum an tatagu. Ot alyon Peter i dadiyen in'uyugnay, ⁴⁷Datuwen bokon Judyu ya niddum i dida nan Espiritun Apu Dios an umat i dita'u. Ot undan ipagol ta'uy abonyaganda?

⁴⁸Ya imbagan mon Peter i dida ta mabonyaganda ta ipatigoda an hi Jesu Kristu moy Ap'apuda.

Ta hidin nagibbuh an nabonyaganda ot ibagada i Peter ta adi ni' ume ta umohnong hidih awadanda.

Hay Nangipa'innilaan Peter Hinan Nidduman Nan Espiritun Apu Dios Hinadan Bokon Judyu

11 ¹Dingngol nadan apostoles ya nadan ibbadan kimmulug i Jesus hi ad Judea di kimmulugan nadan bokon Judyu hinan hapit Apu Dios. ²Ta hidin numbangngad hi Peter hi ad Jerusalem ya pinahiw nadan ibbanan Judyu an kimmulug i Jesus an alyonday, ³Tanganu on ma'id ha ihhom ta e'a nun'iyah hi balen nadan bokon Judyu ya ni'ni'an'a bo udot i dida?

⁴Ot uhuhon Peter nadan na'at an alyonay, ⁵Hidin mundasdasala' hi awada' hi ad Joppa ya wada han nipatigon ha'on an abillobillog an uloh an nalpuh ad abunyan an nun'ul'ullen bimmabah awada'. ⁶Ot idodonga' ya dayyadahdiy nat'onat'on an animal an atap di udum ya nadan mungkaddapan hinan lutay udum an umat hi banniya ya hamutiy udum. ⁷Ya dingngol'u han munhapit an alyonay, Peter, paltiyom doha i datuwe ta iha'angmu ta ihdam.

⁸Mu alyo' di, Apu, adi' man te ma'id ha in'innihda' hinadan athina te paniyawonmin Judyu.

⁹Ya alyon bon diyen munhapit an nalpuh ad abunyan di, Adim paniyawon te ad uwani ya hi Apu Dios di mangalih adi mapaniyo danae. ¹⁰Ta ona impitlun inalih diye ot maguyud nan uloh an nipatuluh ad abunyan. ¹¹Yaden dimmatongdah nan balen awada' nan tulun linala'i an nahnag an nalpuh ad Sesaria an mangayag i ha'on. ¹²Ya impa'innilan nan Espiritun Apu Dios i ha'on ta adiya' munduwaduwam mi'ye i dida. Ot ibbaana' i datuwen onom an i'iba ta'u ta imme amin namin hi ad Sesaria hi balen Kornelius. ¹³Ya hidin dimmatong amihdi ya imbagan Kornelius di numpatigan han anghel i hiyah balena ot alyona anun hiyay, Honagom

ha umeh ad Joppa ta eda ayagan han hi Simon an hi Peter di ohah ngadana. ¹⁴Ta hiyay mangipa'innilah atonyun hina'amma an mi'tagu i Apu Dios hi munnananong.

¹⁵Ya alyon bon Peter di, Ya hidin impa'innila' i diday a'at Jesu Kristu ya niddum nan Espiritun Apu Dios i dida an umat boh din na'at i dita'un hopapna. ¹⁶Ta nipanomnom i ha'on din inalin Apu Jesus an alyonay, Binonyagan John nadan tatagu hi liting mu ahi ayu mabonyagan hinan Espiritun Apu Dios. ¹⁷Ta athidin impiddum Apu Dios nan Espiritu hinadan bokon Judyu an umat hi inatna i dita'un Judyu hidin kimmulugan ta'u hinan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu. Ot undan mabalin ta iyadi' hinaen pohdon Apu Dios hi ma'at.

¹⁸Ta hidin dingngoldah diyen inuhuh Peter ya dimminongdan mamahiw i hiya ot dayawondah Apu Dios an alyonday, Ot at'ehna ya immannung an pohdon Apu Dios an ta'on on nadan bokon Judyu ya mi'tagudah munnananong hi'onda idinong nadan adi maphod an pangatda.

Hay A'at Nadan Kimmulug I Jesus Hi Ad Antiok

¹⁹Nadan udum an kimmulug i Jesus an nipadildilahan ya nahihii"anda an nihipun hidin namatayandan Stephen. Ta immeday udum hi ad Poinisia ya hi ad Cyprus di udum ya hi ad Antiok di udum ot itudtududa nan a'at Jesus mu ammuna nadan ibbadan Judyu di nangitudtuduwanda. ²⁰Mu wadaday udum an i Cyprus ya i Sayrin an immeh ad Antiok an eda intudtuduhdi nan inat nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu an iphodan ta'u hinadan Greek. ²¹Ya indat Apu Dios di abalinandan muntudtudu ta hiya nan dakolday kimmulug i Apu Dios ta hiyay un'unudonda.

²²Ta on dingngol nadan kimmulug i Jesus an ma'amumu' amung hi ad Jerusalem an wadada boy kimmulug hi ad Antiok ot honagonda hi Barnabas hidi. ²³Ta hidin dimmatong ya ma'am'amlong te tinigona an ongal di homo' Apu Dios hinadan tataguhdi ot tugunona dida ta ihamadday pangun'unuddan Apu Jesus ya hiyay un'unudonda ya abuh. ²⁴Ya hi Barnabas ya maphod an tagu ya nahamad di pangulugna ya ongal di boddang nan Espiritun Apu Dios i hiya ta hiya nan dakol di binoddangana ta kimmulugdan Jesus.

²⁵Indani ya immeh Barnabas hi ad Tarsus ta ena tigon hi Saul. ²⁶Ta hidin inakhupana ot awitona ta mumbangngaddah ad Antiok. Ot mihaha"addahdih ohay tawon an ni'yamu'amungdahdih nadan kimmulug i Jesus ya dakol di tatagun intanudtuduwanda. Ya nadan kimmulug hi ad Antiok di namanguluh nangadanan hi Kristianu.

²⁷Ya hidin niha"adandahdi ya wadaday himmawwang an propeta an nalpuh ad Jerusalem. ²⁸Ya nan oha i dida an hi Agabus ya timma'dog hinan na'amungan nadan kimmulug ya intuddun nan Espiritun Apu

Dios di ibagana ta alyonay, Wada man han dumatong an nunhiglan bitil hi abobbobleh tun luta. Ya immannung an na'at hidiyen inalina hidin numpatuluan Klaudia. ²⁹Ta nadan kimmulug hi ad Antiok ya nunhahapitda ta boddanganda nadan ibbadan kimmulug hi ad Judea an maligatan an gapuh nan bitil. Ta way oha i didah ad Antiok on indatday abalinanda an iboddang hinadan ibbadan kimmulug hi ad Judea. ³⁰Ot ipiyeda nan na'amung i da Barnabas i Saul ta diday e nangidat hinadan mangipangpanguluh nadan kimmulug i Jesus hi ad Judea.

Hay Namalpaligatan Herod Hinadan Kimmulug I Jesus

12 ¹I diye ya inhipun nan patul an hi Herod^p an namalpaligat hinadan udum an kimmulug i Jesus. ²Ta impaputulnay ulun James an hi ibban John. ³Ya na'innilaana an pohdon nadan Judyu hidiyen inatna ta hiya nan impatiliwna boh Peter i diyen ngilin di panganandah tinapay an agge nadduman hi yist. ⁴Ta hidin natiliw hi Peter ot ipibaludna ot ipaguwalyanah nadan himpulut onom (16) an titindalu ta hinoppat di mapinpinalog an mungguwalya i hiya. Ya ninomnomnan indani ta magibbuh nan punnomnomnomandah nihwangan handidan a'ammoddah ateh ad Egypt ya ahina ipalah'un ta punhintiggan nadan Judyu di pangipapatayanan hiya. ⁵Ta hiya nan inhamadda nimpem impaguwalyah Peter hinan baludan. Mu nadan kimmulug i Jesus ya na'amungda ot ihamhamaddan idasalan hi Peter ta wan boddangan Apu Dios.

Hay Nilubusan Peter Hinan Baludan

⁶I diyen nahdom an ibigatana ya ipapaten Herod hi Peter ta impalo'dah nan way numbattanan nan duwan tindalu an mungguwalya. Ya binangkilingandah duway bangkiling ya nat'onda mohpe nadan mungguwalyah nan way panton diyen baludan. ⁷Mu alinah on wada han anghel Apu Dios an immeh nan awadan Peter ta pamaag ya pimatal hidiyen kuwartu. Ot iwagotnah Peter ta inggibo'na ot alyonay, Agam ta bumangon'a. Ya namaag ya na'ubad nan bangkiling hi ta'len Peter. ⁸Ya alyon bon nan anghel i hiyay, Iphodmuy balikismu ya nunhapatut'a ta lumah'unta. ⁹Ta inat mon Peter dadiye ot mitnud hinan anghel ta tinaynanda nan baludan. Mu alyonah on nun'inop an agge immannung nan na'at. ¹⁰Ta lina'uhanda nan duwan mungguwalya ot umedah nan geyt an gumo' di konobna ya namaaggot mibughul. Ot bumahhelda ot unudonda nan kalata. Ya alinah on ma'id nan anghel. ¹¹Ta patiyon mohpen Peter an aggena ininop an alyonay immannung hituwen na'at te

P 12:1 Hituwen hi Herod ya bokon hituwe nan nangipipateh nadan goggolang hidin niyayyaman Jesus.

hinnag Apu Dios nan anghelna ta inihwanga' hinan aton Herod ya nadan ninomnom nadan Judyu an aton i ha'on.

¹²Ot inaynayuna mon umeh balen da Mary an hi inan John Mark. Ya wahdiday dakol an na'amung an mundasal. ¹³Ta hidin mungkulkug hi Peter hinan panto ya hay e nanigo ya nan baal an hi Roda. ¹⁴Mu hidin immatunana nan hapit Peter ya nangin'a'amlong ta lininglingnan nangibughul hinan panto ot mabanangngad ni' ta ena ibaga an wahdih Peter. ¹⁵Ya alyondan hiyay, On'a man mabongbongang. Te undan wahna an on nibalud. Mu ipilitnan immannung an wahdi.

Ya alyonday, Ot waa nin mon nan anghelna. ¹⁶Muden agan Peter di kulkug. Ta lo'tat ot eda ibughul ya tinigodan hiya paman hi Peter ta masda'awda. ¹⁷Mu impadinong Peter dida ot ibaganan dida nan inat Apu Dios an nangilubus i hiyah nan baludan. Ya imbagana bon dida ta ipa'innilada i James ya hinadan udum an ibbada ot taynana dida.

¹⁸Ta hidin nabiggat ya bimmangon nadan tindalu ya ma'id ha potot di nomnomonda te aggeda innilay na'at i Peter. ¹⁹Ta e impahama' Herod hi Peter mu adida pa'hama'. Ta nadan tindalun nun'adug moy impahumalyana ot ahina ipapate dida. Ot taynan Herod hi ad Jerusalem ta e ni' immohnong hi ad Sesaria.

Hay Natayan Herod

²⁰Hi Herod ya nunhiglay bungotnah nadan i Tyre ya i Sidon. Ta hiya nan minomnomanda te hidih nan boblen Herod di eda pangala'alan hi anonda. Ta nun'u'uyyugda ot eda mi'hapit i Herod ta alinah umulen dida. Mu wada nan hi Blastus an ohah nadan ap'apu ya hiyay e nangibaga i Herod hi'on mabalin an mi'hapitdan hiya. ²¹Ya inabulut Herod ot ibaganay alogh eda pi'hapitan i hiya.

Ta hidin nadatngan hidiyen algo ot munlubung hi Herod hinan lubung di patul ot umbun hinan tronona ot humapit hinadan tatagu. ²²Ya tinumkuk nadan tatagun na'amung an alyonday, Bokon taguh naen himmapit te dios.^q ²³Mu ma'id ha inalin Herod i dida an hiya ya bokon dios. Ta hiya nan ni'bagan nundogohon nan anghel Apu Dios ta nun'a'an di bigih di adolna ot mate.

²⁴Ot nan hapit Apu Dios ya ninaynayun an nipa'innila ta dimmakolday kimmulug i Jesus.

Hay Namto'anda I Da Barnabas I Saul

²⁵Hidin inggibbuh da Barnabas i Saul nan atondah ad Jerusalem ot mumbangngaddah ad Antiok an ni'yayondah John an hay ohah ngadana ya hi Mark.

^q 12:22 Manu'eh inatdahdi ya alyondaon ta wan umuleh Herod i dida.

13 ¹Ya nadan kimmulug i Jesus hi ad Antiok ya wadada i diday propeta ya muntudtududay udum an umat i da Barnabas i Saul ya hi Simeon an hay ohah ngadana ya hi Negro ya hi Lusius an i Sayrin ya hi Manaen an impakilog nan hi aman nan patul an hi Herod.

²I han hin'algo ya nun'ulatda ya nundaydayawda i Apu Dios. Ta hidin mundasdasalda ya impa'innilan nan Espiritun Apu Dios ta pot'onda da Barnabas i Saul te waday ipatamun Apu Dios i dida. ³Ta inha'moday ta'leda i dida ot idasalanda dida ot ahida mohpe honagon dida ta eda aton nan ipatamun Apu Dios i dida.

Hay Immayan Da Barnabas I Saul Hi Ad Cyprus

⁴Ot honagon nan Espiritun Apu Dios da Barnabas i Saul ta umedah ad Selusia ot ahida mumbangka ta umedah ad Cyprus an nigawwah nan baybay ⁵an in'uyugdah John ta bumoddang i dida. Ta hidin dimma"aldah nan pingngitna an ad Salamis hidih ad Cyprus ot eda ipa'innila nan hapit Apu Dios hinadan a'am'amungan di Judyu.

⁶Ta ini'wadah abobbblehdi ot dumatongdah ad Papos an huddo' di ad Cyprus.

Ta hidih ad Papos ya wada han hinappulda an Judyu an hi Bar-Jesus an mun'ayak ya alyonay hiyay ohan propeta mu layahna. ⁷Hiya ya gayyum nan gobelnador i diyen boble an hi Sergius Paulus. Hidiyen gobelnador ya na'annomnoman an tagu ya pohdonan donglon nan hapit Apu Dios. Ot hiya nan impa'ayagna da Barnabas i Saul ta umedah awadana. ⁸Mu hi Bar-Jesus an hi Elimas di ngadanah Greek ya nunhiglay pama"ihna hinadan itudtudun da Barnabas i Saul te hay pinhodna ya adi patiyon nan gobelnador nan ibagadan hapit Apu Dios.

⁹Mu hi Saul an nahukkatan di ngadana ta Paul ya bimmikah nan Espiritun Apu Dios i hiya ta intittigonan Elimas ¹⁰ot alyonay, Imbabale da'ah diyablu. Te an namin di maphod an ma'ma'at onu pangat di tatagu ya adim pohdon. Ya ha'uha'ulom di ibbam an tagu. Ya ta'on on nan nahamad an tudtudun Apu Dios ya pumbalinom hi adi maphod. ¹¹Mu ad uwani ya pilokon da'an Apu Dios ta adim tigon. Ta on inalinah diye ya na'ibagan adi tumigoy matana ta e mun'ap'apu'ap hi way mamdon i hiya. ¹²Ya hidin tinigon nan gobelnador hidiyen na'at ya kimmulug i Jesus te masda'aw i diyen a'at di itudtududan abalanan nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.

Hay Immayan Da Paul Hi Ad Antiok Hidih Ad Pisidia

¹³Ot mumbangka da Paul hinadan nun'ibbana ta immedah ad Perga hi ad Pampilya ta tinaynanda moh ad Papos. Ot taynan John Mark didahdi ta numbangngad hi ad Jerusalem. ¹⁴Yaden innayun da Paul an immeh ad Antiok hidih nan probinsya hi ad Pisidia. Ya i diyen Habadun tungo

ot umedah nan a'am'amungan di Judyu ta eda mundayaw i Apu Dios. ¹⁵Ta hidin nibaha nadan uldin di Judyu ya nadan intudo' nadan propeta ot ibagan nadan ap'apu i diyen a'am'amunganda i da Paul ta wada'ey itugunda ya mabalin an ipa'inniladah nadan tatagun na'amung.

¹⁶Ya timma'dog hi Paul ot padinongona nadan tatagu ot alyonay, Da'yun i'iba an Judyu ya ta'on on da'yun bokon Judyu an mundayaw i Apu Dios ya donglonyuh tuwen alyo'. ¹⁷Dita'un Judyu ya innila ta'u an handidan a'ammod ta'uy pinto' Apu Dios hi tataguna ta hidin awadandah ad Egypt ya winagahana dida ta dimmakolda. Ya gapuh nan ongal an abalinana ya impa'aana didah ad Egypt. ¹⁸Ya hidin eda limmani''odan hinadan agge naboblayan hi napat (40) di tawon ya dakol di numbahulanda i Apu Dios mu inyanusna. ¹⁹Ya impa'abakan dida handidan pitun nat'onat'on an himpahimpamu'un an numbobleh ad Kanaan ot idatna dadiyen boble i dadiyen a'ammod ta'u ta numboblayanda. Ya nihipun hidin immayandah ad Egypt ta ingganah nangidatana i dadiyen boble ya opat di gahut ta han nabongley (450) tawon di nala''uh. ²⁰Ya wadawaday napinpinalog hi pinto' Apu Dios hi ap'apu hi numpapto' i dida ta lo'tat ya nawadah Samuel an hiyay ohan propeta. ²¹Ya hidin atagun Samuel di nangibagaandan Apu Dios ta pot'onay ohah mumpatul i dida ot pot'onah Saul an imbabalen Kis an holag Benjamin ta napat (40) di tawon di numpatulanan dida. ²²Mu lo'tat ya impa'aan Apu Dios ot ihukkatnah David. Ya hay inalin Apu Dios hi a'at David ya alyonay, Hi David an imbabalen Jesse ya hiya nan tagun pohdo' di a'atna te atonan namin nan pohdo' hi atona.

²³Ta hi David di ud tinanud i diyen imbagan Apu Dios an honagonan Mangihwang i dita'un Judyu an hi Jesus. ²⁴Mu hidin agge ni' nanghipunan Jesus an muntudtudu ya wada din hi John an nangibagabaga i dita'un Judyu an mahapul an idinong ta'u nadan pumbahulana ya numpabonyag ta'u. ²⁵Ya hidin tuwen gibbuhon John nan tamuna ya alyonah nadan tataguy, Innila' an alyonyu on ha'on nan hahaddonyun mangihwang i da'yu mu bokon ha'on te ta'on on ha e' pangubadan hi galut di hapatutna ya na'adda''ula' an e mangat.

²⁶Ot da'yu an i'iba an tinanud Abraham ya ta'on on da'yun bokon Judyu an mundayaw i Apu Dios, dita'un namin di nannagan Apu Dios i diyen mangipa'innilah a'at di pi'taguwan i hiya. ²⁷Mu nadan tataguh ad Jerusalem ya ta'on on nadan ap'apuda ya aggeda innila an hi Jesus nan hihinnod ta'un Kristu. Te ta'on hi bahabahaonda nadan intudo' nadan propeta hinan ahabahabadun pundayawanda ya adida damdama ma'awatan. Ya dida bo udot di nangipa'annung i diyen binahabahada te diday nangipapatayen Jesus. ²⁸Te ta'on on ma'id ha gapunah eda pangipapatayan i hiya ya impapilitda damdama i Pilatu ta mipapate. ²⁹Ta impa'annungdan namin din inalin nan hapit Apu Dios an ma'at i

hiya ot la'ahondah nan krus ot eda ilubu'. ³⁰Mu minahuwan Apu Dios damdama. ³¹Ya nadan ibbanan i Galilee an ni'yen hiyah ad Jerusalem ya numpidakol di numpatiganan didah din namahuwana. Ta ad uwani ya diday e mangipa'in'innilah a'atnah nadan tataguhtu. ³²Ta hiya nan immali amihtu ta ipa'innilamin da'yu an din inalin Apu Dios i handidan a'ammod ta'u ³³ya nipa'annung i dita'un tinanuddah ad uwani te minahuwanah Jesus. Ya nitudo' tuwalih din inalin Apu Dios hinan mi'adwan Psalm an alyonay,^r

Ipa'innila' hi ad uwani an he'a nan Imbabale' ya ha'on hi Amam.

³⁴Minahuwan Apu Dios ot adi mipidwan mate an umat hinan inalinah nan propetan alyonay,^s Adi' ibahhon ipa'annung i he'an namin din wagah an imbaga' i David. ³⁵Ya wada boy nibaga^t an alyonay, Adim iyabulut an ha'on an pinto'mu ya matano' di adol'u.

³⁶Ot innila ta'u an hi David ya inggibbuhna nan impa'at Apu Dios i hiya. Ya hidin nate ot ilubu'da ta natano' di adolna. ³⁷Mu hi Jesus an minahuwan Apu Dios ya agge natano' di adolna. ³⁸Ta hiya nan pohdonmin ipa'innilah ad uwani i da'yun i'iba an hi Apu Dios ya mabalin an pakawanonay bahul ta'u an gapu i Jesus. ³⁹Ya pohdo' bon innilaonyu an bokon nan e pangunudan hinadan uldin ta'un Judyu di pamakawanan Apu Dios hi bahul ta'u te mahapul an unudon ta'uh Jesus ta ahi mabalin an mibilang ta'uh ma'id ha bahulna. ⁴⁰Ot hiya nan mahapul an halipodpodon ta'uy pangat ta'u ta adi ma'at i dita'u din imbagan Apu Dios hinadan propeta an alyonay, ⁴¹Da'yun ma'ngohhen adi kumulug ya ahi ayu masda'aw hinan ahi' aton i da'yu te ta'on on mipa'innila i da'yu ya adiyu damdama kulugon.^u

⁴²Ta hidin indappuh Paul nan inalina ot inayunda i Barnabas an lumah'un. Ya inalin nadan tatagun diday, Wa'ebo ya immali ayuhtuh tun umalin Habadu ta udmanyu danaen intudtuduyu. ⁴³Ot inayundan mabukal mu dakol i didan Judyu di nitnud i da Paul ya ta'on on nadan bokon Judyu an mundayaw i Apu Dios. Ot tugunon mon da Paul dida ta wan inaynayundan mundinol hinan ongal an homo' Apu Dios.

⁴⁴Ta nahabadu i diye ot ma'amungda bo nadan dakkodakkol an tatagu i diyen boble ta mundongoldah nan hapit Apu Dios. ⁴⁵Ya hidin tinigon nadan Judyu an agge kimmulug an dakolday na'amung ya nunhiglay amohda. Ta hidin himmapit hi Paul ya pinahiwda ot ipadngolanda. ⁴⁶Mu agge timmakut da Paul i Barnabas ot alyonday, Mahapul an da'yun ibbamin Judyu di mamangulun pangipa'innilaanmih nan hapit Apu Dios. Mu adiyu'e pohdon ya da'yuy ud bahul hi'on adi ayu mi'tagu i Apu Dios. Ot taynan da'yu mo ta nadan bokon Judyu di emi pangitudtuduwana. ⁴⁷Te hay impitudo' Apu Dios hidin nadne ya alyonay, Da'yuy pinto'uh umat hi

^r 13:33 Psalm 2:7 ^s 13:34 Isaiah 55:3 ^t 13:35 Psalm 16:10 ^u 13:41 Habakkuk 1:5

dilag hinadan bokon Judyu ta da'yuy e mangipa'innila hi atagutaguh tun luta ta way atondan mi'tagu i Apu Dios.^v

⁴⁸Ta hidin dingngol nadan bokon Judyu hidiyen inalin Paul ya ma'am'amlongdan alyonday, Maphod hinaen impa'innilan Apu Dios. Ya an namin nadan pinto' Apu Dios an mi'taguh munnananong ya kimmulugda. ⁴⁹Ta nipa'innila nan hapit Apu Dios hi abobbblehdi.

⁵⁰Mu nadan Judyu ya eda nuntongtong nadan waday sa'adda i diyen boble ya nadan udum an kadangyan an binabai an mundayaw i Apu Dios ta paligatonda da Paul i Barnabas ya ahida impa'aan didahdih ad Antiok. ⁵¹Ta hidin nanaynanda i diyen boble ya numpu'pu' da Paul di hupu' hi hukida ta pangipatigodan numbahul nadan tataguhdi. Ot umeda moh ad Ikonium. ⁵²Mu nada'en kimmulug an tinaynandah ad Antiok ya ma'am'amlongda damdama ya ongal di abalinan nan Espiritun Apu Dios hinan nitaguwanda.

Hay Awahdin Da Paul Hi Ad Ikonium

14 ¹Ya atbohdiy na'at hi ad Ikonium te imme da Paul i Barnabas hinan a'am'amungan di Judyu ya mapmaphod di nanuddudah nan hapit Apu Dios ta dakolday kimmulug an Judyu ya bokon Judyu. ²Mu nadan udum an agge kimmulug an Judyu ya tinongtongda nadan bokon Judyu ta ahiwawanda nadan kimmulug i Jesus. ³Mu ta'on on athidi ya innaynayun damdaman da Paul an nangipa'in'innilahdih nan hapit Apu Dios an aggeda timmakut. Ta nadney niha"adandahdi. Ya hi Apu Dios di nangdat hi abalinanda an mangat hinadan milagro ya nadan udum an nakaskasda'aw ta dadiyey nanginnilaan nadan tatagun immannung nan itudtududa.

⁴Mu nagogodwada nadan tatagu i diyen boble te inunud di udum nadan intudtudun nadan apostoles. Mu nadan udum ya inunudda nan nibahhon itudtudun nadan Judyu. ⁵Ta nadan agge naminhod hinan intuddun da Paul an Judyu di udum ya bokon Judyu di udum ya nadan mangipangpangulu i diyen boble ya na'amungda ta hinahapitda an toponda dida. ⁶Mu na'innilaan da Paul hidiyen ninomnomdan aton ot bumtikda ot umedah ad Listra ya hi ad Derbi ya hi ad Likonia ya hinadan udum an bobleh nunlini"odan hidi ⁷ta dadiyen boble di eda nangipa'in'innilaan hi a'at Jesus.

Hay Na'na'at Hi Ad Listra Ya Hi Ad Derbi

⁸Hidin muntudtuduh Paul hi ad Listra ya ni'yamung han lala'i an nihipun hi niyayyamana ya napilay. ⁹Ya inggongahana nan intudtudun Paul ya inilmun Paul an kulugona an abalinan Apu Dios an mangipaphod

^v 13:47 Isaiah 49:6

i hiya. Ot itigon Paul i hiya ¹⁰ ot oltonan alyon di, Tuma'dog'a. Ya na'ibagan natanna'dog hidiyen lala'i ot dumallan.

¹¹ Ya hidin tinigon nadan tatagu nan inat Paul ya pun'ihapitdah hapitdan i Likonia an alyonday, Datuwe nin mahan nadan dios an numbalindah tagu. ¹² Ta alyonda di hi Barnabas ya hi Seus an ohan dios ya hi Paul an hiyay himmapit ya alyonday hiyah Hermes an oha bon dios mu agge na'awatan da Paul nan inalida te inhapitdah hapitda. ¹³ Hinan nihaggon i diyen boble ya hidiy awadan nan balen nan diosdan hi Jupiter. Ta nan pumbakiyonda i diyen bale ya nun'iyenay bulug an baka ya habhabung hidih nan way geyt te pohdondan i'nongan dida ta dayawonda da Paul i Barnabas. ¹⁴ Mu hidin dingngol da Barnabas i Paul hidiyen aton nadan tatagu ya nunhethetday lubangda hi aggeda naminhodan i diyen atonda. Ot ma'annedah awadan nadan tatagu ot tumkukdan alyonday, ¹⁵ Da'yun i'iba, tanganu on waha athinah atonyu? Da'mi ya on ami tagu ya abuh an umat amin da'yu. Ya manueh immali amihitu ya ta ipa'innilami nadan inat Jesus an iphodan ta'u ta wan idinongyu danaen ma'id ha hilbinan ato'atonyu ta kumulug ayuh nan wadawadan Dios an nunlumuh ad lagud ya tun luta ya ta'on on nadan baybay ya an namin nadan wada. ¹⁶ Hidin nadne ya agge impapilit Apu Dios hinadan bokon Judyu nadan pohdonan atonda. ¹⁷ Mu aggena damdama indinong an nangipa'innilah aphodnan dida te dakol di maphod hi ina'inatna an umat hi nangdatanah udan ya hay nangipabungaana nadan intanomdah atawotawon ta mun'am'amlongda te waday anonda. ¹⁸ Mu ta'on on athidiy nangalin da Paul ya amod ahan damdama onda i'nongan dida mu lo'tat ya nihapitanda ta aggeda inat.

¹⁹ Ya hidiyen awadan da Paul hi ad Listra ya immedahdi nadan Judyu an nalpuh ad Ikonium ya hi ad Antiok ot puntongtongda nadan tatagu ta bumungotda i da Paul mu ammunah Paul hi nuntopada ta alyondah on nate. Ta eda ginuyud ot iyedah nan ngilligna ot taynandahdi. ²⁰ Mu imme nadan ibbadan kimmulug i Jesus ot li'wohonda ya bimmangon ot mumbangaddah nan boble. Ta hidin nabiggat ot ume da Barnabas hi ad Derbi.

Hay Numbangadan Da Paul Hi Ad Antiok

²¹ Hidin immedah ad Derbi da Paul i Barnabas ot ipa'innilada bohdi nan inat Jesus an iphodanda ta dakolday kimmulug hidi ot ahida ibangngad hi ad Listra ot ahida umeh ad Ikonium ya hi ad Antiok hidih ad Pisidia. ²² Ta intanudduwanda bohdi nadan kimmulug i Jesus hi atondan mangihamad hi pangulugda. Ya tinugunda bo dida ta inaynayundan mangun'unud i Apu Dios an alyonday, Dita'un kimmulug i Jesus ya dakol di pala'uhon ta'uh ligat ya ahi ta'u datngan nan pun'ap'apuwana Apu Dios. ²³ Ya an namin nadan a'am'amungan nadan

kimmulug i Jesus ya pinto' da Paul i Barnabas nadan mangipangpangulun dida. Ot mun'ulatda an indasadasalanda dida ta hi Apu Dios di pundinolanda hi bumoddang ya mangipapto' i dida.

²⁴Ta hidin nalpudah nan probinsya hi ad Pisidia ot umedah ad Pampilia. ²⁵Ot ipa'inniladay hapit Apu Dios hidih ad Perga ot ahida dayyuwon ta immedah ad Attalia. ²⁶Ta hidiy numbangkaanda ot ibangngadda boh ad Antiok te inggibuhda nadan nipa'at i didahdi. Te indasalan nadan i Antiok dida ot ahida honagon dida ta eda aton nan tamun niyukod i dida.

²⁷Ta hidin dimmatong da Barnabas i Paul hi ad Antiok ot amungonda bo nadan kimmulug i Jesus ot ipa'inniladay namoddaboddangan Apu Dios i dida. Ya imbagada boy inat Apu Dios an bimmoddang i dida ta nitudtuduh nadan bokon Judyu nan a'at di pi'taguwan i Apu Dios ta hiya nan kimmulugda. ²⁸Ta nadney niha"adandahdih ad Antiok hi awadan nadan kimmulug i Jesus.

Hay Nunhahapitan Nadan Kimmulug I Jesus Hi Ad Jerusalem

15 ¹Wadaday linala'i an nalpuh ad Judea an immedah ad Antiok ot muntudtududah nadan kimmulug i Jesus hidin alyonday, Adi mabalin hi mi'tagu ayu i Apu Dios te gahin on ayu mumpakugit te hiyah naey intuddun Moses hi mahapul an aton. ²Mu da Paul i Barnabas ya ni'yahhiyanda i dadiyen linala'i. Ta lo'tat mo ot munhahapit nadan kimmulug hi ad Antiok ta ituda'da da Paul i Barnabas ya nadan udum i didan kimmulug ta umedah ad Jerusalem ta eda mahmahan hinadan apostoles ya nadan mangipangpanguluh nadan kimmulug i Jesus hidi hi'on immannung nan inalin dadiyen linala'i.

³Ta on nakak da Paul ot i'wadah ad Ponisia ya hi ad Samaria ot uhu'uhuhondahdiy kimmulugan nadan bokon Judyu ta hi Apu Dios moy un'unudonda. Ta an namin nadan kimmulug an nangngol i diye ya nunhiglay amlongda.

⁴Ya hidin dimmatong da Barnabas hi ad Jerusalem ya mun'am'amlong nadan apostoles ya an namin nadan kimmulug hidi ya ta'on on hanadan mangipangpangulun didahdi ot uhuhon da Barnabas i Paul di namoddaboddangan Apu Dios i dida. ⁵Mu hanadan Paliseu an kimmulug damdaman Kristu ya inalay, Maphod di itudduyu boh nadan bokon Judyu an gahin di mumpakugitda ta unudonda nadan inyuldin Moses.

⁶Ta ahhinda mo bo na'amung nadan Apostoles ya nadan mangipangpanguluh nadan kimmulug i Jesus ta hidiyey hahapitonda. ⁷Ta himmanahappitanda ya lo'tat ya timma'dog hi Peter ot alyonay, l'iba, innilayu ot ha'on di namangulun pinto' Apu Dios i dita'u an e nangipa'in'innilah a'at Jesus hinadan bokon Judyu ta kimmulugda. ⁸Ot hi Apu Dios an nanginnilan namin hi nomnom di tagu ya inabulutna

nadan bokon Judyu an hay panginnilaan ta'u ya hay nangipiddumanah nan Espirituna i dida an umat hidin inatnan dita'u. ⁹Ta numpapaddung ta'un namin. Te ta'on on didan bokon Judyu ya pinakawanay bahulda an gapuh kimmuluganda. ¹⁰Ot hinaen alyonyu ya undan adi lo'tat ya pabungotonyuh Apu Dios hi onyu bo ipapilit an nan inyuldin Moses di un'unudon nadan bokon Judyu? Yaden innilayu an ma'id ha oha i handidan a'ammod ta'u ya ta'on on dita'u ha abalinana an mangat i dadiyen uldin. ¹¹Ta hiya nan nibahhoh naen itudduyu te hay kulugon ta'u ya nan homo' Apu Dios an nan nangipiyaliyanan Kristu an mangdat hi itaguwan nadan bokon Judyu ya ta'on on dita'un Judyu.

¹²Ya hidiyen nangalin Peter ya dindinnongan nadan tatagun na'amung. Ya inuhuh mo bon da Barnabas i Paul an gapuh boddang Apu Dios ya inatda nadan milagro ya nadan udum an nakaskasda'aw ta dadiyey nanginnilaan nadan tatagun immannung nan itudtududa.

¹³Hidin impadappuhda dadiyen inalida ot mipallog hi James ot alyonay, I'iba', wada bo han ibaga'. ¹⁴Imbagan Simon Peter di inat Apu Dios an nangipatigoh pamhodnah nadan bokon Judyu hidin kimmulug nadan udum i dida ta niddumdah nadan tatagun Apu Dios. ¹⁵Ta niyunnudan hidiyen na'at hinan impitudo' tuwalin Apu Dios i handidan propeta an inaliny, ¹⁶Udum hi algo ya mumbangngada' ta ibangon'u din napa"ih an nun'ap'apuwan David ta ha'on moy manginaynayun an mun'ap'apu. ¹⁷Ta an namin di tataguh tun luta an ta'on on nadan bokon Judyu an pinili' hi tagagu' ya middumdah nan pun'ap'apuwa'.^w ¹⁸Ot hiyah naey impa'innilan Apu Dios hidin nadne.

¹⁹Ya inaliny bon James di, Haot di maphod ya adi ta'u ipapilit nan pangat ta'uh nadan kimmulug i Jesu Kristu an bokon Judyu. ²⁰Mu on ta'uot muntudo' i dida ta ibaga ta'u nadan adida aton. Hay oha ya ta adida anon nan nibaki ya nan dala ya nadan nabitkol an agge na'aan di dalana. Ya adida ilo' di bokonda ahawa. ²¹Te umipahakit hi nomnom ta'un Judyu hi'on adi paniyawon nadan bokon Judyu danaen intudtudun Moses an mabahabahah nadan a'am'amungan ta'un Judyu hinan Habadun tungo an nihipun hidin nadne.

Hay Nuntudo'andah Nadan Bokon Judyu An Mangulug I Jesus

²²Nadan apostoles ya an namin nadan mahayuhayup an kimmulug i Jesu Kristu hidid Jerusalem ya nadan mangipangpangulun dida ya inabulutda nan inaliny James. Ot munhahapitda ta pot'onda dohah nadan linala'in ibbada ta mi'yedan da Barnabas i Paul hi ad Antiok. Ta hay pinto'da ya duwah nadan mangipangpanguluh kimmulug an hi Judas an hi Barsabbas di ohah ngadana ya hi Silas ²³ot ipadondan dida nan tudo'da an hay nitudo' ya alyonay,

^w 15:17 Amos 9:11,12

Da'min i'ibayu an apostoles ya da'min mangipangpanguluh nadan kimmulug i Jesu Kristu ya mapmaphod amihtu ot hanat atbohndin da'yun bokon Judyu hinah ad Antiok ya hinah ad Syria ya hi ad Silisia. ²⁴Dingngolmin wadaday immalin nalpuhtu an gapuh nan imbagada ya maguluy punnomnomyu ta hiya nan ma'id ha mapto' hi unudonyu. Mu bokon attog da'miy nalpuwan naen intudduda. ²⁵Ta hiya nan na'amung ami ot munhahapit ami ot pot'onmi datuwen umalihna an mangiyalih tun tudo'mi an mi'yalidah nadan i'iba ta'un da Paul i Barnabas. ²⁶Te da Paul i Barnabas ya nunhiglay numpaligatandan iyateday eda pangitudduwan hinan tuttudun nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu. ²⁷Hituwen intudomi ya hiya damdama nan ipa'innilan da Judas i Silas i da'yu. ²⁸Te hituwey impanomnom nan Espiritun Apu Dios i da'mi an adi mahapul an unudonyun namin nadan pangatmin Judyu. Mu hay ibagami ya ²⁹hanat adiyu anon di nibaki ya dala ya nadan nabitkol an agge na'aaan di dalana. Ya adiyu ilo' di bokonyu ahawa. Unudonyu'e datuwe ya maphod. Ot ammunah tuwen itudo'min da'yu.

³⁰Ta hidin dimmatong nadan hinnagdah ad Antiok ot amungonda nadan kimmulug i Jesus ot idatdan dida nan tudo'. ³¹Ya hidin binahada ya nunhiglay amlongda te mapmaphod hi nangngolanda i diyen tugun. ³²Ya da Judas i Silas an propeta ya innayundan intudtuduwanda dida ta wan mihamad di pangulugda. ³³Ta nadnadney nihaha"adandahdi ot ahida nomnomon an mumbangngad hinan nalpuwanda. Ot alyon nadan ibbadan kimmulug i Jesus i diday, Hanat ipapto' da'yun Apu Dios hinan umayan. ³⁴[Mu hi Silas ya nimmanomnom ot umohnong hidi.]^x

³⁵Ya wahdida tuwali da Paul i Barnabas an niha"addahdi ta didan namin hinadan ibbadan kimmulug di nangitudtuduh nan hapit Apu Dios.

Hay Nunhi"anan Da Paul I Barnabas

³⁶Lo'tat ya inalin Paul i Barnabas di, Umetah nadan imma'immayantah din hopap di eta nangitanudtuduwanda hinan hapit Apu Dios ta eta tigon di a'atda. ³⁷Ya pinhod Barnabas an pi'yayon hi John Mark. ³⁸Mu hi Paul ya adina pohdon te hidin hopapnah ni'yayana i dida ya tinaynana didah din awadandah ad Pampilia an aggena intuluy an bimmoddang i dida. ³⁹Ta hiyay nunhannuwanda Barnabas i Paul ot munhi"anda mo. Ta in'uyug Barnabas hi Mark an numbangkada ot umedah ad Cyprus. ⁴⁰Yaden hi Paul e ya inawitna moh Silas. Ta indasalan nadan ibbadan mumpangulug dida ot ahida makak ⁴¹ot umedah ad Syria ya hi ad Silisia ot itudtuduwanda nadan kimmulug i Jesus hinadan a'am'amunganda ta wan mihamad di pangulugda.

Hay Ni'uyugan Timothy I Da Paul I Silas

16 ¹Ot ume bo da Paul i Silas hi ad Derbi ot ahi hi ad Listra. Ya maphod ta wahdih ad Listra han kimmulug i Jesus an hi

^x 15:34 Hituwen naha'mut hinan [] ya ma'id hinadan udum an Biblia.

Timothy. Ya nan hi inana ya Judyu an kimmulug i Jesus mu hi amana ya Greek. ²Ya an namin nadan kimmulug hi ad Listra ya hi ad Ikonium ya maphod di ibagadah a'at Timothy. ³Ya pinhod Paul an i'uyug hi Timothy ot ipakugitna mo ta wan mabalin an middum hinadan Judyu. Te innilan nadan Judyu hidi an Greek hi amana.

⁴Ta an namin nadan boblen immayan da Paul ya impa'inniladah nadan mumpangulug i Jesus nan intudo' nadan Apostoles ya nadan mangipangpanguluh nadan kimmulug hi ad Jerusalem nan hinahapitdan hanat unudon nadan mumpangulug i Jesus an bokon Judyu. ⁵Ya hinan imma'immayan da Paul ya mun'ihamad di pangulug nadan kimmulug i Jesus ta abigabigat on na'udmanda.

Hay Nipatigo I Paul Hi Ad Troas

⁶Imme bo da Paul hi ad Prigia ya hi ad Galasya mu aggeda imme hi ad Asia te adi iyabulut nan Espiritun Apu Dios. ⁷Ot umedah nan pogpog di ad Misia ya ninomnomdan umeh ad Bitinia mu adi bo iyabulut nan Espiritun Apu Jesus. ⁸Ta iniplyuda moh ad Troas an nihaggon hi ad Misia. ⁹Ya i diyen nahdom ya wada han nipatigo i Paul an lala'in i Masedonia an alyonay, Umali ayu bahan hituh ad Masedonia ta itudtuduwan da'mi. ¹⁰Ta hiya nan innayunmin' nundadaan mon umeh ad Masedonia te innilamin pohdon Apu Dios an emi bo ipa'innilah nadan tataguhdi nan iphodan ta'un inat Jesu Kristu.

Hay Kimmulugan Nan I Pilipay An Hi Lydia

¹¹Ta nakak amih ad Troas ot munluga amih nan papol ta ingganah ad Samotres. Ta nabiggat ot ahi ami umeh ad Neapolis ¹²ot ahimi mohpe idallan an immeh ad Pilipay an ongal an boblehdi hi ad Masedonia. Hidiyen boble ya sinakup di i Roma. Ta immohnong amihdih atnay algo. ¹³Ta hidin nadatngan nan Habadu ot ume amih nan da'ging di wangwang te alyonmi on hidiy uggan e pundasalan nadan Judyu. Mu hidin imme amihdi ya ammunada han binabai an na'amung ot umbun ami mo ot itudtuduwanmi dida. ¹⁴Ya waday ohan dida an nangngol hinan inalimi an hi Lydia di ngadana an i Tyatira an munggatang hi na'angnginan luput. Ya mundayaw tuwali i Apu Dios ta hiya nan indat Apu Dios di naminhodnan mangunud hinadan intudtudun Paul. ¹⁵Ta nabonyagandan hina'amma ot ibaganan da'min alyonay, Hi'on ibilanga' hi ibbayun kimmulug i Apu Dios ya daan mo bahan ta hi balemiy umiyananyu. Ya nunhiglay pangayagna ot mi'ye ami moh baleda.

Hay Nibaludan Da Paul Hi Ad Pilipay

¹⁶Han hin'algo an ume ami i da Paul hinan e pundasalan ya dinamumi han babai an himbut an waday nih'op i hiya. Ta mabalin an ibaganay

y 16:10 Hituwen alyonay inayunmi ya ma'innila an niddum hi Luke.

ma'at hi udum hi algo ya mabayadan i diyen ato'atona ta dakol di pihuh inala'alan nadan ud himbut i hiya hinadan tatagu. ¹⁷Ya hidiyen himbut an babai ya wa'e ha immayanmi on nitnud on initku'itkuknan alyonay, Datuwen linala'i ya diday puntamuwon nan na'abbaktun Dios. Ot diday mangibagah atonyun mi'tagun hiya. ¹⁸Ta athi'athidih abigabigat ta lo'tat ya impaboholnah Paul ot munligguh ot alyonay, He'an dimunyu, umaan'a i hiya te ong'ongngal di abalanan Kristu mu he'a. Ya ni'bagan na'an hidiyen nih'op.

¹⁹Ta nadan ud himbut i hiya ya aggeda pinhod hi na'aanan nan nih'op i hiya te hidiyey pangalandah pihhuda. Ta hiya nan eda tiniliw da Paul i Silas ot iyeda didah awadan nadan ap'apudan i Roma. ²⁰Ot alyonday, Datuwen linala'in Judyu ya diday mangdat hi guluh tun boble ta'u. ²¹Te nan pangatday eda itanuddu an amod onda ihukkat hinan pangat ta'un i Roma. Ot undan maphod ha athidi. ²²Ya an namin nadan wahdi ya inyunnuddan dida. Ot pumbolladon mon nadan ap'apuda da Paul i Silas ot ipahuplitda dida. ²³Ot iyeda didah baludan ot alyondah nan ap'apun di guwalyah nan baludan ta ihamadnan guwalyaan. ²⁴Ot iyena mo didah nan nigawwan kuwartu i diyen baludan ot i'ipitnay hukidah nan wahdin kayiw an pangipitdah hukin di mibalud.

²⁵Mu dumasadasal da Paul i Silas on ingkankantaday pundayawdan Apu Dios yaden dongdonglon nadan udum an nibalud. Ta hidin tongan di labi ²⁶ya alinah on nangin'a'alyog ta munwawod nan baludan ya pamaag ya nun'ibughul nadan panto. Ya an namin nadan nibalud ya nun'a'an di bangkilingda. ²⁷Ya hidin bimmangon nan ap'apun di guwalya ya tinigonan nun'ibughul nadan panto ta alyonah on binumtik nadan nun'ibalud ot huknutonay ispadana an e'ot mumpate. ²⁸Mu tinigon Paul ot tumkuk an alyonay, Anakcaya. Adi nginin ya numpate'a te tehtu amin namin an agge ami binumtik.

²⁹Ya hidiyen ap'apun di guwalya ya mungkali ta iyaliday dilag. Ot ma'anneh awadan nadan nibalud an nunhiglan munggayayonggong hi takutna ot mundu'un hi hinangngab da Paul i Silas. ³⁰Ot palah'unona dida ot alyonay, Nganney ato' ta wan mi'taguwa' i Apu Dios?

³¹Ya inaliday, Kulugom ya inabulutmu nan Ap'apu ta'u an hi Jesu Kristu ot mi'tagu ayun namin an hina'amma. ³²Ta impa'innilada nan hapit Apu Dios i didan hina'amma ya i didan namin an niha"ad hi baleda. ³³Ta ta'on on nahdom ya inyen nan ap'apun di guwalya da Paul i Silas ta ena ulahan nadan hugatdah nahuplitanda. Ot bonyagan da Paul didan hina'amma. ³⁴Ot iyanamutna da Paul i Silas hi baleda ot panganona dida. Ta an namindan hina'amma ya ma"amlongda hi kimmuluganda i Apu Dios.

³⁵Mu i diyen nabigat ya intuda' nadan ap'apun di i Roma nadan pulis ta eda ibagah nan ap'apun di guwalya ta ilubusda da Paul i Silas. ³⁶Ot

ibagan diyen ap'apun di guwalya i Paul an alyonay, Ilubus da'yu anu an alyon nan ap'apumih ad Roma mu pamaag ya imme ayu ta ma'id ha al'ali.

³⁷Mu inalin Paul i dadiyen pulis di, Adi pamaag ya imme ami te tanganu on ma'id ha bahulmi ya e da'mi hinanuplit ot ibalud da'mi. Ya ad uwani ya pamaag ya ilubus da'mi an ma'id ha manginnila an ma'id ha bahulmi. Innilami an nan uldin di i Roma ya adi mabalin hi mibalud nadan i Roma hi'onda agge ni' nahumalya. Te da'mi ya i Roma ami bo an ta'on on ami Judyu. Ta hiya nan gahin udot di umalidahtu nadan ap'apun di i Roma ta diday mangilubus i da'mi.

³⁸Ta e mo imbagan nadan pulis nan inalin Paul hinadan munggubilnu. Ya nangintattakutdah nanginnilaanda an da Paul i Silas ya i Roma da. ³⁹Ot umedah awadanda ot mumpakawandah nan inatdan dida. Ot ahida ipangulu dida hi limmah'unandah nan baludan ot alyondan diday, Maphod on taynanyuot atog hituwen boble. ⁴⁰Mu hidin tinaynan da Paul i Silas hidiyen baludan ot umeda ni' hi balen da Lydia. Ya immedahdi nadan ibbadan kimmulug ot tugunonda dida ta ihamadday pangulugda ot ahida mohpe taynan hidiyen boble.

Hay Awadan Da Paul Hi Ad Tesalonika

17 ¹Ini'wan da Paul i Silas hi ad Ampipolis ya hi ad Apolonia ta lo'tat ya dinatngandah ad Tesalonika ya wahdi han a'am'amungan di Judyu. ²Ta hidin nadatngan nan Habadu ot umeh Paul i diyen a'am'amungan di Judyu te hidiyey impa'inghanan aton. Ot inayunan muntudtuduh nan nitudo' an hapit Apu Dios. Ta tuluy Habaduh nuntudtuduwana^hdi ³an hay impa'innilana ya din nitudo' hinan hapit Apu Dios an ma'at hinan Kristu an hiya ya mapalpaligat ya mipapate ya ahi mamahuwan. Ya impa'innilana bo an hi Jesus di nipa'annungan diyen nibaga te hiya nan Kristu. ⁴Ya wadaday udum an Judyu an nihapitan ot middumda i da Paul i Silas. Ya ta'on on nadan dakol an Greek an mundayaw i Apu Dios ya nadan ma'al'ali an binabai ya niddumda.

⁵Mu nadan agge kimmulug an Judyu ya immamohda. Ta eda inamung nadan tatagun mumpunlayah ta gumuluda. Ot umedah balen da Hason an e nun'iyanan da Paul i Silas ta ipapilitdan hunggop an e manama' i da Paul ta iyeda didah awadan nadan dakol an tatagu. ⁶Mu ma'iddahdi ot ihiwda mo i Hason ya nadan udum an kimmulug i Jesus ot iyeda didah awadan nadan ap'apudan munhumalya. Ot pun'itkukdan alyonday, Nadan ibban datuwen linala'i di mangdat hi guluh nadan tatagu hinadan immaya'ayanda. Ya tee bon immalidah tun boble ta'u ⁷an nun'yanon Hason didah baleda. Ta an naminda ya adida unudon nadan uldin di patul ta'u te alyonday wada han ohan na'abbaktun patul an hi Jesus anuy ngadana. ⁸Ta gapu i diyen inalida ya ngimmala nadan tatagu ya ta'on on

nadan mangipangpangulu i diyen boble. ⁹Ta dinusan nadan munhumalya da Hason hinadan nun'ibbana ot ahida ilubus dida.

Hay Immayan Da Paul Hi Ad Berea

¹⁰Ta i diyen nahdom ot honagon nadan kimmulug da Paul i Silas ta umedah ad Berea ot madappuhdahdih nan a'am'amungan di Judyu. ¹¹Ya mapmaphod di nomnom nadan Judyu hidi mu nadan i Tesalonika te muntudtudu'e da Paul ya ihamaddan igogongahan. Ya abigabigat on bahabahaonda nan nitudo' an hapit Apu Dios ta innilaondah on nipto' nan intuddun da Paul. ¹²Ta dakkodakkolday Judyu an kimmulug hidi ya ta'on on nadan ma'al'alın binabai an Greek ya nadan udum an linala'in Greek. ¹³Mu hidin dingngol nadan Judyu an agge kimmulug hi ad Tesalonika an wada da Paul hi ad Berea an muntudtududah nan hapit Apu Dios ot tundonda didahdi. Ot eda bo ihaphapitan nadan tatagu ta middumdan didan humihiwo i da Paul. ¹⁴Ta nadan kimmulug ya na'ibagondan in'uyug da Paul ot umedah nan way da'ging di baybay. Mu da Timothy i Silas ya nabatidah ad Berea. ¹⁵Ta nadan nun'ibban Paul ya ni'yedan hiya ta ingganah dimmatongdah ad Athens ot ahida mibangngad hi ad Berea. Ya impa'ad Paul ta ibagada i Timothy ya hi Silas ta agagga ya nitnuddan hiyah ad Athens.

¹⁶Hidin pampannodan Paul i da Timothy i Silas hi ad Athens ya tinigonan dakol di tinagtaggun dayawonda ya nunhiglan mahkit hi ena punnomnoman. ¹⁷Ta hinan umayanah nan a'am'amungan di Judyu on nuntudtuduh nadan Judyu ya bokon Judyu an mundayaw i Apu Dios. Ya abigabigat on imme boh nan way pummalkaduwan on e ni'hapihhapit hinadan tataguhdi.

¹⁸Mu wadada boy muntudtudu an dida nadan ma'alih Epikurian ya nadan udum an ma'alih Istoik. Ya ni'yahhiyandan Paul an alyonday, Nganney e analyon tuwen tagun namaagnah hapihapit? Ya alyon di udum di, Ma'id ha mapto' ya nan dios di udum hi bobley al'alyona. Manu'eh inalidah diye ya hay ma'awatanda ya hi Jesus ya ohan dios ya nat'on bo nan dios an namahuwan. ¹⁹Ta hiya nan in'uyugda moh Paul hinan Areopagus an a'am'amungan nadan tatagu ot alyonday, Pohdonmin innilaon hinaen balun tudtudum. ²⁰Te wadaday udum i da'mi an nangngol ya alyonday nat'on hinaen itudtudum ta hiya nan pohdonmin innilaon di a'atna. ²¹Manu'eh imbagadah diye ya an namindan i Athens ya nadan udum an e ni'iboblehdi ya pohpohdondan e mundongdongngol hinadan balun mitudtudu on eda imbagabaga.

²²Ta timma'dog hi Paul ot alyonah nadan tatagun na'amung hidih nan Areopagus di, Da'yun i Athens, innila' an nahamad di pundayawuyuh nadan dakol an diosyu ²³te hinan e' dimmanallanan ya tinigo' nadan dakol an pundayawanyu. Ya wada han tinigo' an pun'onnganyu an

nitudo' hidiy, Hituwey pangi'nongan hinan mi'nong hinan dios an agge na'innilaan. Ot hinaen dayawonyu an aggeyu na'innilaan di a'atna ya hiya nan ipa'innila' i da'yuh ad uwani. ²⁴Te hiya hi Apu Dios an nunlumuh tun luta ya an namin an wada. Ya hiyay ukod hi an namin hitun luta ya hi ad lagud. Ya bokon nan inapyan di taguy iha'adana. ²⁵Ya adi mahapul an idattan nadan tatagu te hiyay nalpuwan an namin di mahapul di tagu an ta'on on tun itaguwan ta'u. ²⁶Te hiyay nunlumuh din lala'in hopap di tagu an nalpuwan di atagutaguh tun luta. Ya ninomnomna bo tuwalih din hopapna an miwakat nadan holag di tataguh nan ninomnomnan nat'onat'on an boblen punhituwanda. Ya hiya boy ukod hi pumbalinan datuwen nat'onat'on an boble ya tinanud. ²⁷Ot athinay inat Apu Dios ta way aton nadan tatagun manginnila ya munnomnom i hiya te hiya ya nihaggon i dita'un namin. ²⁸Hinae ya niyunnudan hinan intudo' din ohan ibbayuh din nadnen alyonay, Hi Apu Dios di nalpuwan di abalanan ta'u ya itaguwan ta'u.

Ya atbohdiy intuddun nadan nun'anomnoman an ibbayuh din nadne te alyonday, Immannung an hiyay nunlumun dita'u.

²⁹Ot gapu ta hiyay nunlumu i dita'u ya adi maphod hi iphod ta'uh bulul nadan limmunan balitu' ya gumo' ya kayiw ya batu on inali ta'uh dios. ³⁰Manu ni' hidin agge nanginnilaan di tatagu i Apu Dios te inanu'anusana nadan ina'inatda. Mu ad uwani ya alyonay mahapul an idinong an namin di tatagu nadan adi maphod an ato'atonda. ³¹Te lo'tat ya madatngan nan ninomnom Apu Dios an punhumalyaanah atagutagu. Ya hay panginnilaan an adi mibahhoh nae ya nan natayan ya namahuwan Jesus an pinto'nan nahamad an munhumalya.

³²Ya hidin dingngoldah diyen inalin Paul an amahuwan di nate ya mungngohe nadan udum. Mu deedahdiy udum an alyonday, Pohdonmin ahim udman danaen intudtudum.

³³Ta hidin nagibbuh an nuntudduh Paul ot taynanah diyen na'amunganda. ³⁴Mu wadaday udum an kimmulug an gapuh nan intudtuduna ta niddumda i hiya an umat i Dionisius an hiyay ohah nadan mi'yamu'amung hinan Areopagus ya nan babai an hi Damaris ya nadan udum.

Hay Immayan Da Paul Hi Ad Kulintu

18 ¹Ot taynan Paul hi ad Athens ta immeh ad Kulintu. ²Ya hidiy nangakhupana i han himbale an Judyu an da Akila i Prisila an i Pontus mu pa'alpuadah ad Italy te impa'aan nan patul an hi Klaudius an namin nadan Judyu an ni'ibobleh ad Roma hi ad Italy. Ya hidin immeh Paul hi baleda an e ni'yay'ayyam i dida ³ya na'innilaana an umat hinan tamunay tamun da Akila te onda mangap'apyah tolda an miphod hi allung on inggatangda. Ta e mo niddum hi Paul i dida ta mi'tamuttamun

dida. ⁴Ya ahabahabadu on immeh Paul hinan a'am'amungan di Judyu on nuntudtuduh nadan Judyu ya nadan Greek ta alinah waha kumulug i Jesus.

⁵Ya lo'tat ya dimmatongda boh ad Kulintu da Silas i Timothy an nalpudah ad Masedonia ta mabalin mon abigabigat on inyal'algon Paul an e muntudtuduh nadan Judyu hinan hapit Apu Dios an mangipa'innila an nan Kristu an hahaddonda ya hi Jesus. ⁶Mu hidin ngohayonda ya pun'ipadngolan nadan Judyu hi Paul ot punyagyagna moy hupu' hi lubungna ta panginnilaandah panaynanan dida ot alyonay, Ukod ayu mo. Adi ayu e mi'taguh pidwana ya da'yuy ud bahul an bokon ha'on. Te mihipun moh ad uwani ya nadan bokon Judyu di e' itudtuduhan. ⁷Ot tayanana dida ta hi balen han bokon Judyu an hi Titius Justus an hiya boy ohan mundayaw i Apu Dios di ena nuntudtuduhan. Nan balena ya nidallag hinan a'am'amungan di Judyu. ⁸Mu nan mangipangpangulu i diyen a'am'amungan di Judyu an hi Krispus ya didan hina'amma ya nadan dakol an tataguhdi hi ad Kulintu ya kimmulugda ot mumpabonyagda.

⁹Ya wahan nahdom an numpatigoh Apu Jesus i Paul ot alyonay, Adi'a tumakut ta inaynayunmun mangitudtuduh nan hapit'u. ¹⁰Te dakol nadan nunhitu ituwen boblen pinto'uh tatagu' ot wadawadaa' i he'a ta ma'id ha adi maphod hi ma'at i he'a. ¹¹Ot mihaha"ad hidih hintawon ta han godwa an timmanudtuduhdi hi hapit Apu Dios.

¹²Ya lo'tat ya nahukkatan nan gobelnador hidih ad Akaya an nihukkat han hi Gallio. Ta hidin na'amung nadan Judyu an agge kimmulug ot eda tiliwon hi Paul ot iyedah nan punhumalyaan ¹³ot alyonday, Hituwen tagu ya ona e ihapihapitan nadan tatagu ta nat'on di atondan mundayaw i Apu Dios an bokon nan immingha an pangatmi.

¹⁴Ta humapit ot hi Paul mu nahannapit hi Gallio hinadan Judyu an alyonay, Onha pimmate onu nangako ot mabalin an donglo' nan ibagayu. ¹⁵Mu gapu ta bokon athidiy ipabahulyun hiya an on hay anat'on nan itudduna an adi umat hinan unudonyun Judyu ya nan a'at di uldinyu ya nadan tugun an nibagah nan uldin ot ukod ayu i da Paul an munhahapit te adi' ipanuh nan athina.

¹⁶Ot pa'aanona didah nan punhumalyaan. ¹⁷Ot tiliwondaot nan oha an ap'apuh nan a'am'amungan di Judyu ot iyedah nan punhumalyaan ot punhuplitdahdi yaden dindinnongan hi Gallio.

Hay Numbangngadan Paul Hi Ad Antiok

¹⁸Ot miha"ad ni' hi Paul hi ad Kulintu. Mu indani ya pinhodnan umeh ad Syria ot uyugona da Akila i Priscilla ta tinaynanda nadan kimmulug hidi ot mumbangkada ot i'wadah ad Senkrea ot hidiy pumpaklotan Paul te hidiyey ugalidan Judyu hi pangipa'innilaanda an inggibuhda nan

imbagada i Apu Dios hi atonda. Ot inayunda mohpe bon umeh ad Syria. ¹⁹Mu nundagguhda ni' hi ad Epesus ot miha"ad hidi da Akila i Priscilla. Ya immeh Paul hinan a'am'amungan di Judyu ta e mi'hapihhapit i didahdi. ²⁰Ya pohdon nadan Judyu an miha"ad ni' hi Paul hidi mu aggena pinhod. ²¹Ta alyonay, Pohdon'en Apu Dios ya mumbanggada' hituh udum hi algo. Ot munlugan boh nan bangka ta tinaynanah ad Epesus.

²²Ta hidin dimmatong hi Paul hi ad Sesaria ot inayunan umeh ad Jerusalem ta ena tinigo nadan kimmulug hidi ot ahi mohpe madappuh hi ad Antiok. ²³Mu agge nadney niha"adanahdi ot ume boh nadan boblen imma'immayana ni' an ad Galasya ya ad Piligia ta ena impadutu'an nadan kimmulug ot itudtuduwana bo dida ta na'ud'udman di innilada ta nihamhamad di pangulugda.

Hay Immayan Apolos Hi Ad Epesus Ya Hi Ad Kulintu

²⁴Hidih ad Epesus ya wahdi han Judyu an hi Apolos di ngadana an i Alexandria an ongal di abalinanan muntudtudu ya dakol di innilana nadan impitudo' Apu Dios. ²⁵Ya innilana bo nan a'at di numbonyagan John ya nadan intanudduna an a'at Apu Jesus. Ta pohdona ahan an e muntudtudu mu dakol di aggena innilah a'at Jesus. ²⁶Ya adi bumain an e tumanudtudu nan a'am'amungan di Judyu. Mu hidin dingngol da Akila i Prisila di itudtuduna ya na'innilaandan waday aggena innila. Ot ayaganda ta ni'yen didah baleda ot itudduwanda ta innilaonan namin nan a'at di pi'taguwan i Apu Dios. ²⁷Indani ya ninomnom Apolos an umeh ad Akaya ot boddangan mon nadan kimmulug hi ad Epesus an impamanguluday tudo' hinadan i'ibadah ad Akaya ta apngaonda hiyahdi. Ta on dimmatong hi Apolos hi ad Akaya ya dedahdi nadan kimmulug an gapuh homo' Apu Dios. Ya ongal di boddang Apolos i dida ²⁸te inusalna nan impitudo' Apu Dios an nangipa'innila an hi Jesus ya hiya nan Kristu an hihinnodda. Ta hinipolna nadan Judyu an e mi'yahhiyan i hiya hi awadan di dakol an tatagu.

Hay Nidduman Nan Espiritun Apu Dios Hinadan Tataguh Ad Epesus

19 ¹Hidin awadan Apolos hi ad Kulintu ya i diye damdamay immayan Paul hi ad Epesus an ini'wanah nadan nun'abillid. Ya wadaday kimmulug an inakhupanahdi ²ot alyonan diday, Hidin kimmuluganyu ya on niddum nan Espiritun Apu Dios hinan nitaguwanyu?

Ya alyonday, Aggemi man innilah nae te ma"i ha dingngolmih athina.

³Ya inalin Paul di, Nganne moy a'at nan nabonyaganyu?

Ya alyonday, Inyunnudmih nan pumbonyag John.

⁴Ya inalin Paul di, Nan intuddun John an a'at di bonyag ya hidiyey pangipa'innilaan an indinongyu mon mangat hinadan adi maphod. Mu

ha ahan di intudduna ya mahapul an unudon di tagu nan umali an nabakbaktu mu hiya an hi Jesus. ⁵Ta onda dingngol hidiyen inalin Paul ot mumpabonyagda mo bo ta ipatigoda an hi Apu Jesus di un'unudonda. ⁶Ya nun'iha'mon Paul di ta'lenah uluda ya nun'iddum nan Espiritun Apu Dios hinan nitaguwanda ya nun'ihapitdah nat'onat'on an hapit an bokonda hapit ta nun'ibagada nan impa'innilan Apu Dios i dida. ⁷Ya dadiye ya himpuludat duwan (12) linala'i.

⁸Ta tuluy bulan di timmanudtuduwan Paul hinan a'am'amungan di Judyu hidih ad Epesus an ma'id ha takutna ya ongal di abalinanan mangipa'innilah nan a'at di pun'ap'apuwana Apu Dios. ⁹Mu nadan udum ya mungngoheda an adida kumulug ya pihulunday a'at di kumulugan i Jesu Kristu hidih awadan nadan na'amung. Ot taynan mon Paul dida ot i'uyugna nadan kimmulug. Ta abigabigat mo on hinan puntutuduwan Tiranus di immayanda ta hidiy nuntutuduwan Paul hinadan tatagu. ¹⁰Ta athi'athidih duway tawon ta an namin nadan tataguhdih nan probinsya hi ad Asia an Judyu ya Greek ya nipa'innilan dida nan hapit Apu Jesus.

Hay Inat Nadan Imbabalen Iskeba An Nunla'ah Hi Nih'op

¹¹Dakol di ma'id ha nipaddunganan milagro an impa'at Apu Dios i Paul. ¹²Te ta'on on panyu ya luput an nida"om hi adol Paul on inyedah nadan mundogoh onu nadan nahi'pan on pinumhodda.

¹³Ya wadada boy udum an Judyu an eda mundaldallanan tuwalih abobboble on nunla'ahda nadan nih'op hinadan tatagu. Ya ninomnomdan usalon di ngadan Apu Jesus hi punla'ahda nadan nih'op i han ohan hinappulda bon nahi'pan ta inaliday, Hi Jesu Kristu an itanudtudun Paul di a'atna di munla'ah i he"an nih'op ot umaan'a. ¹⁴Dadiyen linala'i an nangat i diye ya dadiye nadan pitun imbabalen Iskeba an ohah nadan nabaktun padin di Judyu. ¹⁵Mu nan nih'op ya inalinan diday, O hi Jesus di nunla'ah i da'min nih'op ya mabalin bon usalon Paul di ngadan Jesus hi punla'ahna mu da'yu ya nganne ayu? ¹⁶Ot pumpudug diyen lala'in nahi'pan dida ta nun'alulunggidanda ya nun'abolladanda an mamtik. ¹⁷Ta hidin dingngol nadan tataguh ad Epesus an Judyu ya Greek ya timmakutdan namin ta alyonday, Immannung peman an nabaktuh Jesu Kristu.

¹⁸Ta hiya nan dakolday kimmulug i Jesus an e ni'yamung hinadan ibbadan kimmulug ot pun'ibagaday puntutuyuwandah nadan adi maphod an inunudda. ¹⁹Ya atdabohdi nadan mun'ayak ni' an kimmulug an nun'iyeda nadan libluda ot gobhonda ta nunhintiggan di tatagu. Ya hay balol dadiyen ginhobda ya nabongley libun (50,000) pihhu.

²⁰Ta gapu i diyen na'na'at ya namammaman nundingngol nan hapit Apu Dios ta mun'a'udman nadan kimmulug ya nun'ihamad di pangulugda.

Hay Ngimmalaandah Ad Epesus

²¹Indani ya ninomnom Paul an umeh ad Masedonia ya hi ad Akaya ot inayunan umeh ad Jerusalem ot ahi mohpe umeh ad Roma. ²²Mu impamangulunah ad Masedonia nadan duwan ibbana an da Timothy i Erastus ta mabati ni' hi Paul hidih nan probinsya hi ad Asia.

²³Mu hidin awahdin ni' Paul hi ad Epesus ya alinah on ngimmala nadan tatagu an gapu i diyen nituddu an mipanggep i Jesus. ²⁴Te wada han hi Demetrius an munhibug hi silber an mi'apyah balballe an umat hinan templon nan diosdan hi Artemis. Ya ongal di pihhuh nunggattangandah nadan puntamuwona i dadiyen inaniphodda. ²⁵Ta hinayupna nadan puntamuwona ya nadan udum an athidiy tamuda ot alyonan diday, Da'yun i'iba, innila ta'u an hay kimmadangyanan ta'u ya hituwen e ta'u iniphod'iphod. ²⁶Ya manu'eh hinayup da'yuh ad uwani ya gapuh nan dingngodingngol ta'u ya tinannigo ta'u an ina'inat diyen tagu an hi Paul an mangalih bokon nan dios an iniphod di tagu di nahamad an dios. Ta inhapihapitana nadan tataguh tun ad Epesus ta teen tuwen ma'amindan umunud nadan tataguh tun probinsya hi ad Asia hinan intudduna. ²⁷Ya ma'id ha mapto' ya pahiwon mon nadan tatagu nan templon Artemis ya tun ato'aton ta'u. Ya ma'id ha mapto' ya adida mo dayawon hi Artemis an nundongol ya madayaw hitun ad Asia ya hi an namin hitun luta.

²⁸Ya hidin dingngoldah diyen inalin Demetrius ya bimmungotda ta pun'itkukdan alyonday, Na'abbaktuh Artemis an dayawonmin i Epesus. ²⁹Ya niwakat hidih ad Epesus hidiyen inalin Demetrius. Ta bimmungot nadan tatagu ta ahi'i'ingalda ot madhuda ta eda tiliwon nan duwan i Masedonia an mi'uyu'uyug i Paul an da Geyus i Aristarkus ot iyeda didah nan balen a'am'amungan di tatagun e mummangmang hi ay'ayam. ³⁰Ya pohdon Paul an umehdih nan na'amunganda mu adi iyabulut nadan ibbanan kimmulug. ³¹Ya ta'on on nadan udum an munhilbih nan gobelnador i diyen probinsya an gayyum Paul ya hinnagday e mangibagan hiya ta adi umehdi.

³²Ya hidih nan na'amungan di tatagu ya ma'id ha pa'inonglan te namaagdah tukutukuk an way ohaon nat'on di itkukna te dakolday agge nanginnilah gapunah na'amungandahdi. ³³Ot ipata'dog nadan Judyu hi Alexander ta hiyay humapit hinadan na'amung. Ot padinongon Alexander nadan tatagu ta way atonan mangipa'innila an bokon nadan Judyu di gumalat i diyen ngumalangalaanda. ³⁴Mu hidin immatunanda an hiya ya Judyu ya ahitutukukdan alyonday, Na'abbaktuh Artemis an dayawonmin i Epesus. Ot inayundan itku'itkuk hidiye hi duway olas.

³⁵Ta lo'tat ot ipadinong di ohah nadan ap'apun munhilbi i diyen boble nadan tatagu ot ahina alyon di, Dita'un i Epesus, ibaga' i da'yu

an innilan di atagutagun dita'uy mumpapto' hinan madayaw an batun nungngadan hi Artemis an nagah an nalpuh ad lagud ya dita'u boy mumpapto' hinan templon niha'adana. ³⁶Ot duminong ayu te innila ta'u an adi ma'abak hi Artemis ot adi nginin di atonyu. ³⁷Ya nganney gapunah nangiyaliyanuhtu i danaen duwan linala'i an ma'id eh'a ha inatdah adi maphod te aggeda nangakoh nadan templo ta'u ya aggeda nginhe hi Artemis. ³⁸On'e waday idalom da Demetrius ya nadan ibbanan mumhibug ya ukodda ya immedah nan punhumalyaan ot waday algo an pundaloman ya dehdiy mangipanuh hinan eda idalom. ³⁹Mu di'et waday udum hi ihahapityu an adiyu pohdon an iyeh nan punhumalyaan ya mabalin an dita'u ya na'amung ta'u ta ipanuh ta'u mu ta miyunnudan hinan uldin ta'u. ⁴⁰Mu ad uwani ya onta'uwot duminong te indani otahan ya ipa'ayag dita'uh nadan munggubilnu i dita'u ya nganney pambal ta'uh nan e ta'u ni' ngimmalaan.

⁴¹Ta ona inalih diye ot ibaganah nadan tatagu ta mabukalda.

Hay Immayan Da Paul Hi Ad Masedonia Ya Hi Ad Akaya

20 ¹Hidin dimminong nadan ahingangala hi ad Epesus ot ayagan Paul nadan ibbanan mumpangulug ta na'amungda ot tugunona dida ta wan ihamadday pangulugda. Ot taynana dida ot umeh ad Masedonia. ²Ta ena tinugun nadan kimmulug i Jesus hi abobboblehdi ta wan mihamad damdamay pangulugda. Ot ume mohpeh ad Akaya ³ta tuluy bulan di nihaha"adanahdi. Ya hidin alyonay e munlугan hinan papol ta umeh ad Syria ya nipa'innilan hiya an wadaday Judyu an e mumbota' i hiya. Ta nimmanomnom mo ot mumbangngad hi ad Masedonia. ⁴Ya wadaday udum an linala'in nun'ibbanan hi Sopater an hi na' Pirus an i Berea ya da Aristarkus i Segundu an i Tesalonika ya hi Geyus an i Derbi ya da Tikikus i Tropimus an i Asia ya hi Timothy. ⁵Mu hidin dimmatongdah ad Pilipay ot umohnong hidih Paul ot ipangpangulun nadan nun'ibbanah ad Troas ta hidiy nannodandan hiya. ⁶Ta hidin nagibbuh nan ngilin di panganan hinan tinapay an agge nadduman hi yist ot mi'uyuga^z i hiya ta nunlугan amih nan papol. Ta limay algo ot ahi ami dumatong hi ad Troas. Ya dedahdi nadan ibbami an nannod i da'mi ot hidiy umohnonganmin namin i han hindumingguwan. ⁷Ta hidin nahdom i diyen Habadu^a ot ma'amung amin mangan te hidiy nan punnomnomnomanmih nan natayan Kristu. Ot muntudtuduh Paul ta ingganah din tongan di labi te i diyen mabiggat ya makak ami. ⁸Ya dakkodakkol di dilag i diyen mi'atluh gladun na'amunganmi. ⁹Ya

^z **20:6** Nan alyonay mi'uyuga' ya hi Luke nan ni'uyug an hiya nan nangitudo' ituwen liblu.

^a **20:7** Nan hapit di Greek ya ma'id ha mapto' hi'on nan hilong di Habadu onu hilong di Duminggu.

wada han mangilog an lala'i an hi Yutikus an inumbun hinan tawa an tumanumtumog hidin muntudtudduh Paul. Ta lo'tat ya nalo' ot magah hi dola an nalpuhdih nan mi'atluh gladu. Ta eda tinigo ya nate. ¹⁰Mu limmah'un hi Paul ot miyuhhun hi adol diyen mangilog ot awalona ot alyonay, Adi ayu minomnoman ot matagu. ¹¹Ot mumbangngad ami mon namin hinan mi'atluh gladu ot mangan ami ot inayun Paul an muntudtudu ta ingganah nabigat ot ahi ami makak. ¹²Ya mun'am'amlong nadan tatagu an ni'uyug i diyen mangilog hi immayandah baleda.

Hay Immayan Da Paul Hi Ad Miletus

¹³Nunlugaan amih nan papol ot mamangulu amin umeh ad Asos an hidiy inalin Paul hi pannodanmin hiya ta idallanan umehdi. ¹⁴Ta hidin inakhupan da'mi hi ad Asos ot mi'lugaan ot ume amin namin hi ad Mitilene. ¹⁵Ta nabigat i diye ot dumatong amih nan boblen nidmang hi ad Kios ot mun'iyang amihdi. Ta nabigat bo ot inayun nan nunlugaanamin umeh ad Samos ot mun'iyang ami bohdi.^b Ot ahi ami mohpe madappuh ad Miletus i diyen ibigatana. ¹⁶Ya ninomnom Paul an adi ami mundagguh ad Epesus hidih ad Asia ta wan adi ami mataktak te pohdonan dumatong amih ad Jerusalem ya ahi madatngan nan algo an ma'alih Pentekos.

Nan Imbagan Paul Hinadan Mangipangpanguluh Nadan Kimmulug I Jesus Hi Ad Epesus

¹⁷Hidin dimmatong amih ad Miletus ot ipa'ayag Paul nadan mangipangpanguluh nadan kimmulug i Jesus hi ad Epesus ta umalidahdih awadanmi. ¹⁸Ta hidin immalida ot alyonan diday, Nhipun hidin hopap di immaliya' hitu ya innilayuy a'at'u. ¹⁹Te numpada"ula' an nangat hinadan impatamun Apu Dios i ha'on. Ya ta'on on palpaligatona' hinadan Judyu ta hin'uddum on munluluwaa' an gapuh hakit di nomnom'u mu innaynayun'u damdaman nangat hinadan tamu'. ²⁰Ya ta'on on hinadan numpunhituwanyu ya imbagabaga' nadan hapit Jesus an iphodanyu ya ta'on on hinadan a'am'amungan di dakol an tatagu. ²¹Ya intugutugun'u boh nadan Judyu ya bokon Judyu ta muntutuyudan Apu Dios hinadan bahulda ta unudondah Apu Jesus.

²²Ya ten ad uwani ya impa'innilan nan Espiritun Apu Dios an mahapul an umeya' hi ad Jerusalem mu agge' innilay ma'at i ha'on hidi. ²³Te an namin nadan boblen imma'immaya' ya impa'innilan nan Espiritun Apu Dios i ha'on an lo'tat ya mibaluda' ya mapalpaligata'. ²⁴Mu adi' itakut di pamatayandan ha'on te hay pohdo' ya hay e' pangatan hinadan tamun

^b 20:15 Agge nibagah nan Greek an nun'iyandah ad Kios ya hi ad Samos mu na'innila an hidiyey uganda aton te mabikah nan dibdib on nahdom.

inyukod Apu Jesus i ha'on an e' pangipa'in'innilaan hinan a'at di homo' Apu Dios i dita'u.

²⁵Ot innila' an mihipun hi ad uwani ya adiya' mo uggan tigon i da'yun nangitududuwa' hi a'at di pun'ap'apuwan Apu Dios. ²⁶Ta hiya nan alina'eh wahna damdama i da'yu ha agge kimmulug i Jesus ta adi mi'tagu i Apu Dios ya bokon attog ha'on di pabahulonyu. ²⁷Te imbaga' mon namin nan tugun Apu Dios an ma'id ha inha'ut'u. ²⁸Ot hanat ihamadyuy pangulugyu ta boddanganyu nadan mumpangulug i Jesus te inyukod nan Espiritun Apu Dios dida i da'yu. Ya hanat patonyuh nan mumpastol hi kalnero di atonyun mumpapto' i dida an numbalinon Apu Dios hi tataguna an gapuh nan nangiyatayan nan Imbabalenah bahulda.

²⁹Innila' an adi madne ya ma'ida' mon uggan umalihtu ya wadaday linala'in umali an mangipatnan mamahbah hinan pangulugyu an umatdah nan kahuh nan inalahan an mamdug hinadan kalnero. ³⁰Ya ta'on on da'yun ma'amua'mung ya indani ot wadada i da'yun linala'i an nibahhoy itudduda ta wan diday unudon di udum i da'yu. ³¹Ta hiya nan hanat nomnommonyu nadan intanudtudu' i da'yu ituwen tuluy tawon an ni'hituwa' i da'yuhtu an inlablabi' an timmugutugun i da'yun namin ya hinuddum ya lumuwaa' an gapuh pangiyaguh'un da'yu. ³²Ot ad uwani ya iyukod da'yun Apu Dios ta hiyay mangipapto' i da'yu. Ya hanat nan hapitnay mangipa'innilah nan homo'nan da'yu ya mangipabikah hi pangulugyu ta wan midat i da'yu nadan maphod an midat hinadan tataguna. ³³Ya ibaga' bon da'yu an ma'id attog ha inomnawa' hi pihhu ya gina'un di ibba' an tagu ³⁴te an namin ayu ya innilayun nan bino'la' di inggatang'uh nadan mahapulmih nadan nun'ibba'. ³⁵Ya an namin nadan inat'u ya impatigo' an maphod di mahlutan muntamu ta waday iboddang hinadan nun'awotwot te hidiyey inalin Apu Jesus an alyonay, Ong'ongngal di amlong nan mangdat hi boddang mu nan manawawah boddang.

³⁶Ta hidin inalin Paul hidiye ot mundu'undan namin ot mundasalda. ³⁷Ya kinumgada ot awalondah Paul te adida pohdon an ume ³⁸an namama te inalinay adida mo uggan tigon. Ot itulud da'mi i dida ta inggana ot idatong da'mih nan way pingngit di baybay an awadan nan punlugananmi.

Hay Immayan Da Paul Hi Ad Jerusalem

21 ¹Tinaynanmi nadan ibba ta'uh ad Epesus ot munlugan amih nan papol ot madappuh amih ad Kos. Ta damunah nabigat ya dimmatong amih ad Rodes ot inaynayun nan nunlugananmi ta inggana ot dumatong amih ad Patara. ²Ya wada han papol an umeh ad Ponisia ot munlugan ami. ³Ta lo'tat ya mamangmang hi ad Cyprus hi nangappit hi iniggidmi mu innaynayunmi ta nadappuh amih ad Tyre hidih nan

probinsya hi ad Syria ta hidiy nangibabaanda hinadan kalga an wahnann papol. Ot bumaba ami damdama. ⁴Ya wadaday inakhupanmin ibba ta'un kimmulug hidi ot umohnong amih awadanda i han hindumingguwan. Ya impa'innilan nan Espiritun Apu Dios i dida nan ahi ma'at i Paul ta hiya nan impatnadan ihapitan ta adi umeh ad Jerusalem. ⁵Mu hidi damdaman nadatngan di emi panaynan i dida ot makak ami. Ta an namin nadan ibba ta'un kimmulug an didan namin hinadan ahawada ya imbabaleda ya intulud da'mi ta inggana ot idatong da'mih nan pingngit di baybay. Ot hidiy pundu'unanmin namin an nundasal. ⁶Ot ahi ami mumpakada i dida. Ot munlugan amih nan papol yaden mumpanga'anamutda.

⁷Ta innaynayun nan nunlугananmi ta ingganaot dumatong amih ad Tolemais ot bumaba amih nan papol ot emi tigon nadan ibba ta'un kimmulug hidi ot umiyan amihdi i han ohay hilong. ⁸Ta hidin nabiggat ot ume amih ad Sesaria ot ume amih balen Philip ot hidiy umiyananmi. Hi Philip ya hiyay ohah nadan e mangitudtudu hi a'at Jesus. Ya hiya boy ohah nadan pitun linala'i an pinto' nadan Apostoles an mangipapto' hinadan ibba ta'un kimmulug hi ad Jerusalem.^c ⁹Ya wadaday opat an imbabalenan binabai an aggeda ni' nun'alahin. Ta diday e mangibagah nadan tatagu hinan impa'innilan nan Espiritun Apu Dios.

¹⁰Ta agge nadney niha"adanmih ad Sesaria ya dimmatong han propeta an nalpuh ad Judea an hi Agabus. ¹¹Ta immalih awadanmi ya inalana nan balikis Paul ot pabobodnay ta'lana ya hukina i diyen balikis Paul ot alyonay, Alyon nan Espiritun Apu Dios di nan ud balikis ituwe ya athituy aton nadan Judyu an mamobod i hiya hi ad Jerusalem ta iyedah awadan nadan bokon Judyu ta diday ukod hi atondan hiya.

¹²Ya an namin amin wahdi an nangngol i diye ya impatnamin inhapitan hi Paul ta adi umeh ad Jerusalem.

¹³Mu alyonay, Hanat adi ayu lumuwa te onyu mamaon di inomnoma'. Ot ta'on ona' bobodon ta patayona' mu ta waday iyatana i Apu Jesus.

¹⁴Ta athidi an adi mihapitan ot idinongmi mo ot alyonmiy, Ukod attog hi Apu Dios hinan ma'at i he"a.

¹⁵Ot mundadaan amin umeh ad Jerusalem. ¹⁶Ya wadaday udum hinadan ibba ta'un kimmulug hidih ad Sesaria an nanguyug i da'mi ta inye da'mi i han emi pun'iyanan hi balen Nason an i Cyprus an nadney kimmulugana.

Hay E Nanigan Paul I James

¹⁷Ot inaynayunmi bo ta ingganah dimmatong amih ad Jerusalem ya ma'am'amlong nadan i'iban kimmulug hi nanigandan da'mi. ¹⁸Ta hidiyen nabiggat ot ume amin da Paul ta emi tigon hi James ya dedaot hidin

^c 21:8 Nan Na'na'at 6:1-7

namin nadan mangipangpanguluh nadan ibba ta'un kimmulug hidi. ¹⁹Ot alyon Paul i diday, Immali ami ta tigon da'yun i'iba. Ot uuhonon dida nadan ina'inat Apu Dios hinadan bokon Judyu an gapuh nuntudtuduwana i dida.

²⁰Ta hidin dingngolda dadiyen imbagabagan Paul ot dayawondah Apu Dios ot alyonda i Paul di, Tigom'en iba an ta'on on hitu ya linibuday Judyu an ibba ta'un kimmulug. Ya an naminda ya pa'a'un'unudonda nadan uldin ta'un Judyu. ²¹Ya mahkit hi punnomnomanda te dingngoldan intanuddum anuh nadan Judyu an e ni'ibobleh nadan nanganangayam ta adida unudon nadan uldin ta'un Judyu. Te inalim anuy ta'on on adida ipakugit nadan imbabledan linala'i ya adida bo unudon nadan pangat ta'un Judyu. ²²Ya innilamin adi madne ya innilaondan wa'ahtu. Ta hiya nan mahapul an waha atom hi mangipa'innila an adim pahiwon nadan uldin ta'un Judyu. ²³Ot maphod on unudom tun alyonmin he'a. Te wahtuday opat an linala'i an tee mon tuwen igibbuhda nan imbagada i Apu Dios hi atonda. ²⁴Ot hanat mi'ye'a i dida ta ume ayuh nan Templo ya ni'yat'an didah nan pangat ta'u ya he'ay numbayad an namin hinadan mahapul an idawat dadiyen linala'i i Apu Dios ya ahida mumpaklot. Atom'ehdi ya hidiyey panginnilaan nadan tatagu an agge immannung nan dingngoldan intanuddum ya ta wan innilaonda an un'unudom nadan uldin ta'un Judyu. ²⁵Ot dadiye'en bokon Judyu an kimmulug ya nuntudo' ami mo tuwalin dida ta adida ihda nadan nibaki ya nan dala ya nan nabitkol an agge na'aan di dalana ya ta adida ilo' di bokonda ahawa.

²⁶Ta hidiye mon nabigat ot mi'yeh Paul i dadiyen opat an linala'i ot atonda nan pangatdan Judyu ot ahida hunggop hinan Templo. Ot mi'hapitdah nadan padi ta mala'uh di pituy algo ya way oha i dida on e mangipi'nong hinan mi'nong ta mangipa'innila inatda mo nan imbagadan Apu Dios hi atonda.

Hay Nuntiliwanda Paul Hinan Templo

²⁷Mu hidin mun'adatngan nan mi'apitun algo ya wadada nadan Judyu an i Asia an nanigo i Paul hidih nan Templo ot tiliwonda ta muntukukdah nadan tatagun na'amung hidi an ²⁸alyonday, Da'yun i'ibamin Judyu, ma'ayu ta boddangan da'mi te hituwen lala'i ya ena intanudduwan nadan atagutaguh abobboble ta humihiwodan dita'un Judyu ya pihulonda nadan uldin ta'u ya ta'on on tun Templo. Ya tayya bon impaghopnah tuy bokon Judyu yaden paniyo i dita'u. ²⁹Manu'eh inalidah diye ya tinigodah Tropimus an i Epesus an ni'ye i Paul hidih ad Jerusalem ta hiya nan alyondah on ni'ighop i Paul hidih nan Templo ya dee mannot an agge. ³⁰Ta mun'ingalda ta dingngol nadan atagutaguh ad Jerusalem ot mangedah din namin ot punlupdukah Paul ot ipalah'unda ot pi'bagon nan guwalya an ikalob nadan panton nan Templo.

³¹Ta edaot patayon hi Paul mu waday e nangipa'innilah nan nabaktun opisyal di tindalun di i Roma an nunhituh ad Jerusalem. ³²Ta e nun'ayagan diyen nabaktun opisyal di tindalu nadan tindaluna ya nadan udum an opisyal di tindalu ot ahititinnagtagdan umeh nan na'amungan nadan tatagu. Ya hidin tinigon nadan tataguh diyen nabaktun opisyal di tindalu ya nadan tindaluna ya indinongdan manoplat i Paul. ³³Ot ipabangkiling diyen nabaktun opisyal di tindalu hi Paul hi duwan bangkiling ot alyonay, On ngadan tuwen tagu? Ya undan nganney inatna?

³⁴Ya ahitutukukdan nambal ta ma'id ha mapto' hi ibagada. Ot ibagana moh nadan tindaluna ta iyedah Paul hinan kampuda. ³⁵Ta hidin indatongdah nan way niha'adan nadan tindalu ot iya'attang nadan tindalu ot ipaghopdahdi ³⁶te dakol nadan tatagun immehdi an nangimbubungotda ta muntukukdan analyonday, Patayonyu.

Hay Himmapatan Paul Hinadan Tatagu

³⁷Mu hidin eda ipaghop hi Paul hinan niha'adan nadan tindalu ya inalin Paul hinan nabaktun opisyal di tindaluy, Wada'e bahan han ibaga' i he'a.

Ya inalin diyen opisyal di, On innilam an humapit hi Greek? ³⁸Alyo' ot on he'a din i Egypt an mi'bhuhul hi gubilnu an nangipanguluh opat di libu (4,000) an tindalunah nan agge naboblayan.

³⁹Ya alyon Paul di, Bokon ha'on te ona' Judyu an i Tarsus an ohan nundingngol an bohle hi ad Silisia. Ot undan bahan adi mabalin ta humapita' ni' hitudan tatagu.

⁴⁰Ya inabulut diyen nabaktun opisyal di tindalu. Ot matanna'dog hi Paul hinan agdan ot padinongona nadan tatagu ot humapit i dida an inhapitnah hapitdan Judyu.

22 ¹Alyon Paul hinadan tatagu di, Da'yun i'iba ya a'ammod, igongahanyu bahan tun ibaga' ta ahi nangamung di alyonyu. ²Ya hidin dingngolda an ihapitnah hapitdan Judyu^d ya namaman ma'id ha al'ali. Ot inaynayun mon Paul an munhapit an alyonay, ³Ha'on ya ohaa' an Judyu an niyayyama' hi ad Tarsus hidih ad Silisia mu hituh ad Jerusalem di kimmiloga' ya hituy nun'adala' an bihtulu' hi Gamaliel an nala'ing an tagu. Ta na'a'addalo' nan uldin an inun'unud damdaman handidan a'ammod ta'u ta inta'dog'uh Apu Dios an umat i da'yuh ad uwani. ⁴Ta hiya nan pinalpaligat'u nadan mangun'unud hinadan tudtudun Jesus an impapate' di udum i dida ya dakol di tiniliw'u an binabai ya linala'i on impibalud'u dida. ⁵Ya mabalin an tistiguwan nan nabaktun padi ya an namin nadan mangipangpanguluh nadan Judyu an immannung datuwen ibaga' te diday nangipa'apya' hinadan tudo'

^d 22:2 Hay hapit nadan Judyu hidi ya Aramaik.

an alyo'ot hi e' ipatigoh nadan i'iba ta'un Judyu hi ad Damaskus ta abulutoday e' puntiliwan hinadan kimmulug i Jesus hidi ta iyali' didah tun ad Jerusalem ta madusada.

Hay Nangipa'innilaan Paul Hi Gapunah Kimmulugana

⁶Ya alyon bon Paul di, Mu hidin tuwen dumatong amih ad Damaskus ya wa nin an tongan di algo ya alinah on wada han ma'binnang an nalpuh ad lagud ta nabinangan nan awada'. ⁷Ta natukkada' ya dingngol'u han munhapit an alyonay, Saul, tanganuna' palpaligaton i he'a? ⁸Ya inali' di, Nganney ngadanmu Apu? Ya inalinay, Ha'on hi Jesus an i Nasaret an palpaligatom. ⁹Ya nada'en linala'in nun'ibba' ya tinigodah diyen humilin mumbinang mu adida ma'awatan nan nibagan ha'on. ¹⁰Ya alyo' boh nan munhapit di, Apu Jesus, nganney pohdom hi ato'?

Ya inalinay, Tuma'dog'a ta inayunyun umeh ad Damaskus ot mipa'innilan he'ahdi an namin nadan pohdon Apu Dios hi atom. ¹¹Ya piniloka' i diyen humilin mumbinang. Ta pipindona' mo hinadan nun'ibba' ot iyeya' hi ad Damaskus.

¹²Ya hidih ad Damaskus ya wada han lala'in hi Ananias an na'na'unnud hinan uldin ta'un Judyu. Ta pa'allispituwon nadan ibba ta'un Judyu hi ad Damaskus. ¹³Ya immalih awada' ta hidin nihaggon i ha'on ot alyonay, He'an iba Saul, tumigo mohpey matam.

Ya alinah on tumigo paman di mata'. ¹⁴Ya inalinan ha'on di, Hi Apu Dios an dayawon nadan a'ammod ta'u ya pinto' da'ah pangipa'innilaanah nan pohdona ta hiya nan tinigom nan baalnan hi Jesus ya dingngolmu hapitna. ¹⁵Ta munhilbi'a i hiya ta em ipa'innilah atagutaguh tuwen tinigom ya dingngolmu. ¹⁶Ot agam mo ta ibagam i Jesus ta wan pakawanona nadan ina'inatmun adi maphod ya numpabonyag'a.

Hay Imbagan Apu Dios Hi Tamun Paul

¹⁷Ot inaynayun Paul an munhapit an alyonay, Ta hidin numbangngada' hituh ad Jerusalem ot eya' mundasal hinan Templo ya aya' nun'inop ¹⁸an numpatigoh Apu Jesus i ha'on ya alyonay, Ma'ibaga'an umaan hituh ad Jerusalem ta wan ma'id ha ma'at i he'a te nadan tataguhtu ya adida damdama kulugon nan ibagam i dida an a'at'u. ¹⁹Ot alyo' di, Apu Jesus, alina man nin ya abulutonda nan ibaga'. Te undan aggeda innila nadan ina'inat'u an immeya' hinadan a'am'amungan nadan ibba' an Judyu on nuntiliw'u ya hinanuplit'u nadan kimmulug i he'a on impibalud'u dida. ²⁰Ya ta'on on hidin namatayandan Stephen an hiyay ohah nadan mangita'dog i he'a ya inniladan pinhod'uh diyen inatdan hiya te waa' hidi an ha'on di nangiyadug hinadan lubung dadiyen e namate i hiya. ²¹Mu inalinan ha'on di, Hanat ume'a te honagon da'ah nadan adaddawwin boblen awadan di bokon Judyu.

²²Ya hidin munhapihhapit hi Paul ya dimminongdan igogongahanda ni'. Mu hidin inalinay hiyay hinnag Apu Dios hinadan bokon Judyu ya ahitutukukdaot nadan Judyu an alyonday, Umman hinaen tagu ya udu'dulnay patayonyuot.

²³Ya immingaldan namin an imboholdah lubungdat pun'itopalda on nun'ihabuwigday hupu'. ²⁴Ta na mon nabaktun opisyal di tindalu ya imbaganah nadan tindaluna ta ipaghopdah Paul hinan niha"adanda ta wan ipahuplitna ta way atonan mangibagah gapuna hi agge naminhodan nadan Judyu i hiya. ²⁵Mu hidin binobod nadan tindaluh Paul ta huplitonda ya inalin Paul hinan oha an opisyal bon di tindalun wahdi di, Umman ohaa' bon Judyu mu nibilanga' hi i Roma damdama ot undan dusaonyuy ibbayun i Roma an ta'on on agge ni' nahumalya?

²⁶Ya hidin dingngol diyen opisyal di tindaluh diye ot ena ibagah nan nabaktun opisyal an alyonay, Anakkaya! Umman anu i Roma hidiyen lala'in ipahuplit ta'u.

²⁷Ot ma'anne moh diyen opisyal hi awadan Paul ot alyonay, Undan i Roma'a anu?

Ya inalin Paul di, O ohaa' an i Roma.

²⁸Ya inalin diyen opisyal di, Ha'on ya numbayada' hi ongal an pihhu ot ahiya' mibilang hi i Roma.

Ya inalin Paul di, O ot ha'on di nahamad an i Roma te i Roma nadan a'ammad'u. ²⁹Ta nadan tindalu an e ot manuplit i hiya ya pun'ihunodda. Ya timmakut hidiyen nabaktun opisyal hi nangipabobodana i Paul te adi mabalin an atondahdiy i Roma hi'on agge ni' nahumalya.

Hay Nahumalyaan Paul Hi Ad Jerusalem

³⁰Ta hidi mon nabiggat ot ipa'aan nan nabaktun opisyal di tindalu nan bobod Paul. Ot ena ipa'ayag nadan munhumalya an dadiye nadan nabaktun padi ya nadan mangipangpanguluh nadan Judyu ot ipahumalyanah Paul i dida te pohdona an innilaon nan analyon nadan Judyu hi bahulna.

23 ¹Hidin wahdida ya intigon Paul hinadan na'amung an munhumalya i hiya ot alyonay, l'iba, innila' an ma'id ha bahul'u i Apu Dios te an namin nadan manomnom'un ina'inat'u ya hi Apu Dios di pinhod'un pa'amlongon hi inggana.

²Ya inalinnot nan nabaktun padi an hi Ananias hinadan tatagun nihaggon i Paul ta tobobonday to'ona te alyonah ma'laiyyah.

³Ya inalin Paul i hiyay, Alyom hi ma'laiyyaha' ta hiya nan ipatbobmuy to'o' mu he"a otahan di ma'laiyyah te adim unudon di uldin ta'un Judyu. Te ma'id ha niyuldin hi alyonay ipatbobmuy to'on nan humalyaom. Ot hi Apu Dios ya iballohnan he"a hinaen inatmun ha'on.

⁴Ya nadan tatagun nihaggon i Paul ya alyonday, Ta nganunmu ihya aton hinay pangalim hinan nabaktun padin Apu Dios?

⁵Ya alyon Paul di, I'iba, agge' attog innila hi'on hiya nan nabaktun padi te onha innila' ot agge' inalin hiyay athidi te intugun Apu Dios an alyonay, Tigonyu ta ma'id ha adi maphod hi ibagayuh nadan ap'apuyu.

⁶Ya innilan Paul an wadaday Paliseu ya Saduse hinadan munhumalya ta inlotnan himmapit an alyonay, I'iba, umman ohaa' bo an Paliseu an umata' i ama mu manu'eh waa' hitun mahumalya ya gapuh pamatiya' an mamahuwan di nate.

⁷Ya hidin imbagan Paul hidiye ya munhahannu nadan Paliseu ya nadan Saduse ta adi mo mun'u'unnud di ibagada. ⁸Te nada'en Saduse ya adida patiyon an mamahuwanday nate. Ya adida bo patiyon an wadaday anghel ya wadaday adi matigo. Mu nada'en Paliseu ya patiyondan namin dadiye. ⁹Ta nunhiglan ma'id ha pa'inonglan te munhahannuda nimpe. Ya nadan udum an Paliseu an muntudtuduh nadan uldin di Judyu ya hi Paul mohpey ita'dogda an alyonday, Ma'id eh'a ha inakhupanmih inatnah adi maphod. Ot wada'ey himmapit i hiya hi anghel onu nadan adi matigo ot undan bahulnah diye? ¹⁰Ya namaman ayda mumpapatteh nan punhumalyaan ta timmakut nan nabaktun opisyal di tindalu te alinah waday adi maphod hi ma'at i Paul te wahdin nigawwah nan way pungguguluwanda. Ot honagona nadan tindaluna ta eda awiton hi Paul ot ibangngaddahdih nan niha"adanda.

¹¹Ta hidin nahdom ya numpatigoh Apu Jesus i Paul an alyonay, Mundinol'a ot nan inatmun nangita'dog i ha'on hituh ad Jerusalem ya atbohdiy atom hi umayam hi ad Roma.

Hay Nunhahapitan Nadan Judyu Hi Atondan Mamate I Paul

¹²Hidin nabiggat ot ma'amung nadan udum an Judyu ta hahapitonday atondan mamate i Paul. Ta insapatadan adida mangan ya adida uminum ta ingganah on patayondah Paul. ¹³Ya hay bilang dadiyen Judyu ya nahulukdah napat (40). ¹⁴Ot umedah nadan nabaktun padi ya nadan mangipangpanguluh nadan Judyu ot alyonday, Hinamadmin nunhahapit ta an amin ami tee ya adi ami mangan ya adi ami uminum ta ingganah onmi patayon hi Paul. ¹⁵Ot hay maphod hi atonyu pibo an da'yun namin an munhumalya ya ipaadyuh nadan opisyal di tindalun di i Roma ta iyalidahtuh Paul an hay pangaliyu ya ta wan ihamadyun humalyaon. Ya deot an wa amihdih nan awon an bota'onmi dida ta patayonmih Paul.

¹⁶Mu wada han lala'in amuna'on Paul an na'innilaanah diyen nunhahapitanda ot umeh nan niha"adan nadan tindalu ot ibaganan Paul hidiyen dingngolna. ¹⁷Ot ipa'ayag mon Paul di ohah nadan opisyal di tindalu ot alyonay, Iyem hituwen unga hi awadan nan nabaktun opisyalyu ta waday ibaganan hiya. ¹⁸Ot iyen mon diyen tindalu hinan awadan nan nabaktun opisyal ot alyonan hiyay, Impa'ayaga' hinan nibalud an hi Paul te alyonay wada anuy ibagan tuwen unga i he"a. ¹⁹Ot

podnon nan nabaktun opisyal di tindaluh diyen unga ot bumata"anda ot alyonan hiyay, Nganne nan pohdom an ibagan ha'on?

²⁰Ya inalin diyen unga di, Apu Kapitan, umman hinahapit nadan Judyu an hi bigat ya ibagadan he"a ta iyem hi ulitau' an hi Paul hidih nan punhumalyaan an hay pangalida ya pohdondan ihamad an humalyaon.

²¹Mu hanat adim aya unudon hidiyen ibagada te umman nahulukdah napat (40) nadan umalin mumbota' i da'yuh nan awon an adida mangan ya adida uminum ta inggana anuh onda patayon hi ulitau' an hi Paul. Ya innila' an nundadaan mangat ot nangamung'ah pohdom hi atom.

²²Ya alyon diyen opisyal di, Hanat adim ibagah udum hituwen imbagam i ha'on. Ot ituda'na ta ume.

Hay Nangipiyayandan Paul Hinan Gobelnador Hi Ad Sesaria

²³Hidin immeh diyen lala'i ot ayagan diyen nabaktun opisyal di duwa boh nadan opisyal di tindalu ot alyonay, Ibagayu ta mundadaanday duway gahut (200) hinadan tindalun mangidallan an umeh ad Sesaria ya napituy (70) mungkabayu ya duway gahut (200) an mangdon hi pahul. Ta na'ahdom'e ya nakak ayu i da Paul. ²⁴Ya inikakyu dohah nadan kabayu ta itakkayan^e Paul. Ya inhamadyun mangipapto' i hiya ta ingganah idatongyuh awadan nan gobelnador an hi Felix.

²⁵Ot muntudo' hidiyen nabaktun opisyal di tindalu i Felix an alyonay,

²⁶Ha'on an hi Klaudius Lisias ya teen muntudo'a' i he"a, Apu Gobelnador Felix. Uddinnona ayuhna? ²⁷Muntudo'a' tee i he"a ta ipa'innila' an hituwen lala'i an impiyali' ya tiniliw nadan udum an Judyu an patayondaot. Mu hidin na'innilaa' an i Roma ot ume amih nadan tindalu ot emi awiton. ²⁸Ot ipiye' hinan munhumalya ta humalyaonda te pinhod'un innilaon di gapunah nangidalomandan hiya. ²⁹Mu onnot on namahmahan ya ma'id ha bahulna hi gumalat hi e pamatayan onu e pangibaludan i hiya. Te hay gapunah eda nangidaloman i hiya ya alyonday adina unudon nadan uldindan Judyu. ³⁰Ya teen dingngol'u an hinahapitdan mahapul an patayonda. Ta hiyah tuwe nan nimmanomnoma' ot ipiyali' teen he"a. Ya ibaga' bo hinadan mangidalom i hiya ta he"ay umaliyandah pundalomanda. Ot ammuna ni' hituwe hi itudo"un he"ah ad uwani.

³¹Ta inunud nadan tindaluh diyen inalin nan opisyalda ta inyedah Paul hi ad Antipatris i diyen nahdom. ³²Ya hidin nabiggat ot mumbangngaddah ad Jerusalem nadan nangidallan an tindalu ta nadan nungkabayun tindaluy nanginayun an nangiyen Paul hi ad Sesaria.

³³Ta hidin dimmatongdahdi ot umedah awadan nan gobelnador an hi Felix ot idatda nan tudo' i hiya ot iyukodda mohpeh Paul i hiya. ³⁴Ya

^e 23:24 Hay pangalin di udum hinan itakkayan ya ihakayan.

hidin binahan nan gobelnador hidiyen tudo' ot mahmahanay probinsyah nalpuwan Paul. Ya hidin imbagan Paul an i Silisia ³⁵ya alyon Felix i hiyay, Indani ta umali nadan nangidalom i he'a ta ahi' donglon nan pambalmuh nan alyonda. Ot ipiyenah Paul hinan balen din patul an hi Herod ta hidiy pungguwalyaandan hiya.

Hay Nangidaloman Nadan Judyu I Paul

24 ¹Nala"uh di limay algo hi nangiyaliyanda i Paul hi ad Sesaria ot ahi umali nan nabaktun padi an hi Ananias ya nadan mangipangpanguluh nadan Judyu ya nan abugadu an hi Tertulius. Ot eda ipa'innilah nan gobelnador nan ipabahulda i Paul. ²Ot ipa'ayagdah Paul. Ta hidin immali ya inhipun nan abugadu an hi Tertulus an mangibagah nan nun'iyalidahdi an alyonay,

Apu Gobelnador Felix, ongal di punhanaanmin he"a te gapuh nan pangipapto'mu ya limminggop ya ongal di pinumhodan tun boble ta'u. ³Ta mun'am'amlong amin bimmoble i danaen mapmaphod an inatmu. ⁴Adimi pohdon an taktakon da'ah nan tamum mu ta igongaham bahan hituwen kittang an ibaga'. ⁵Manu'eh immali amihtu ya pinhodmin ipa'innilan he"a an hituwen tagun hi Paul ya hiyay mangdat hi gulu hinadan awadan nadan Judyu an uma'umayana. Ya hiya bo udot di ohan mangipangpangulu hinadan tatagun nibahhoy pundayawda te un'unudonda han i Nasaret. ⁶Ya impatnana bon e mangat hinan nibagah nan uldinmin adi aton hinan Templo ta hiya nan tiniliwmi. [Ta hiya nan pohdonmin mahumalya mu ta miyunnudan hinan uldinmin Judyu di panumalyam i hiya. ⁷Mu immali nan nabaktun opisyal di tindalu an hi Lisias ot pilitonan awiton hi Paul ta ma"i^d mo ha inatmin nanumalyan hiya.]^f ⁸Ta ona impiyalih^tu ot ahina alyon di da'miy umalih^tu ta he"ay pangipahumalyaanmin hiya. Ot maphod on humalyaom hituwen tagu ot ma'innilaam an immannung an namin danaen ipabahulmin hiya.

⁹Ya inyunnud nadan nun'ibbanan Judyu an alyonday, Hiya peman.

Hay Nambal Paul

¹⁰Ta hidin impahapit nan gobelnador hi Paul ot alyonay,

Apu gobelnador, innila' an nahamad di punhumalyam te nadney himmumahumalyaam hitun numbobl^yan ta'u. Ot hiya nan madinola' an mambal i naen ipabahuldan ha"on. ¹¹Ya pohdom'en mahmahan hi'on immannung tun pambal'u ya mabalin te dakolday mangiyuhuh an agge ni' nala"uh hi himpulut duway (12) algo an nihipun hidin immaya' hi ad Jerusalem hi e' nundayawan i Apu Dios. ¹²Ya ma"i^d attog

^f 24:7 Hidin hopap di nitudo'an nan Biblia ya ma"i^d ha mapto' ya agge niddum nadan naha'mut hinan [].

ha tinigon nadan Judyu i ha ni'hannuwa' hinadan na'amung hidih nan Templo. Ya ma'id bo ha tinigoda hi e' nungguluwan i dida an ta'on on hinadan a'am'amunganmi. ¹³Ta hiya nan ma'id ha mangiyuhuh te agge immannung hinaen impabahuldan ha'on.

¹⁴Mu hay ibaga' i he'a hi dayawo' ya nan Dios an dinayaw handidan a'ammodmi. Ya hay ato' an mundayaw ya unudo' nan intuddun Jesus an nan alyon datuweh nibahho. Ya unudo' bon namin nadan Nitudo' an Tugun ya nadan intudotudo' handidan propeta. ¹⁵Ta an namin ami i datuwen nangidalom i ha'on ya hay hahaddonmi ya din inalin Apu Dios an pummahuwanah nadan naten tatagu an ta'on on nadan nun'abahulan ya nadan pinakawan Apu Dios di bahulda. ¹⁶Ta hiya nan hahalipodpodo' di pangat'u ta wan ma'id ha ato' hinadan pumbahulan i Apu Dios ya hitudan tatagu.

¹⁷Ya nadney agge' immayan hi ad Jerusalem mu lo'tat ya ninomnom'u ot umeya' an inye' nan pihhun mihmo' hinadan nun'awotwot hidi. Ya innayun'u mo bon indawat nan pinhod'un idawat i Apu Dios. ¹⁸Mu hidin tinigodan waa' hinan Templo an inat'u mo nan nibagah nan uldinmin Judyu hi aton ta ahita mibilang hi malinis ya ma'id ha dakol hi tatagu ya ma'id ha munggugulu. ¹⁹Mu wadaday udum an Judyu an i Asia an nangimatun i ha'on hidi. Ot on'e waday tinigodah nibahhoh inat'u ya udu'dul on diday umalin mangidalom i ha'on. ²⁰Ma'id'e ya datuwen nalpuh ad Jerusalem hi ad uwan'y mangibaga hi'on waday inakhupandah bahul'uh din nanumalyaandan ha'on hidi. ²¹Mu ma'id ha mapto' ya hay ipabahuldan ha'on ya nan imbaga' hidin nunhumalyaandan ha'on an inali' di, Hay gumalat hi punhumalyaanyun ha'on ya nan pamatiya' an mamahuwan di nate.

²²Mu hi gobelnador an hi Felix ya innilana tuwaliy udum hinan a'at nan tutdudun Jesus. Ta hidin imbagan Paul hidiye ya indinongnan nanumalya i hiya ot alyonay, Indani ta umali nan nabaktun opisyal di tindalu an hi Lisias ya ahi' ipanuh hituwen pundadallomanyu. ²³Ya inalina boh nan ohan opisyal di tindalu ta inayunan ipaguwalyah Paul mu ta adina ipagol nan pohdon Paul an aton ya ta'on on nan umalin manigon Paul an mangdat hi mahapulna.

²⁴Nala'uh di atnay algo ya immali boh Gobelnador Felix an didan duwah nan ahawanan hi Drusila an Judyu. Ot ipa'ayagnah Paul te pinhodan donglon di a'at di e pangulugan i Jesu Kristu. ²⁵Mu hidin ib'ibaggan Paul i dida nan a'at di maphod an pangat ya hay a'at di pangono'nongan hi aton ya hay a'at di punhumalyaan Apu Dios hi udum hi algo ya timmakut hi Felix. Ot alyonan Paul di, Ammuna ni' ta indani bo ta wada'ey timpu' ya ahi da'a bo ipa'ayag.

²⁶Muden hi Felix ya hihimlonay idat Paul i hiya hi pihhu ta wan ipalubusna. Ta hiya nan agagaon impa'ayagnah Paul on

himmanaphappitanda. ²⁷Ta hiyah diyen nibabalud hi Paul an agge inlubus Felix te pohdonan hiyay pohpohdon nadan Judyu. Ta lo'tat ya nala'uh di duway tawon ot mipallog hi Porsius Festus an nunggobelndador.

Hay Nunhumalyaanda I Paul Hi Ad Sesaria

25 ¹Hidin mi'atluh algo hi nunggobelndadoran Festus hinan probinsya hi ad Judea ya nakak hi ad Sesaria ot ume ni' hi ad Jerusalem. ²Ya imme nadan nabaktun padi ya nadan mangipangpanguluh nadan Judyu hi awadana ot pun'ibagada nadan ipabahulda i Paul ot ihapihapitanda ³ta wan pumbangngadonah Paul hi ad Jerusalem. Te ninomnomda bon e bota'on ta patayonda. ⁴Mu alyon Festus di, O wahdih Paul hi ad Sesaria an nibalud. Ya agagga ya mabangngada' ot mabalin an ⁵pi'yaliyonyu dohah nadan mangipangpangulu i da'yu ta hidiy pangidalomanyu i hiya hi'on waday bahulna.

⁶Ta niha"ad hi Festus hi ad Jerusalem i han umeh hindumingguwan ot ahi mibangngad hi ad Sesaria an in'uyugnay udum hinadan mangipangpanguluh nadan Judyu. Ta hidin nabiggat hi awahdina ot umeh awadan nadan mumpunhumalya ot ipa'ayagnah Paul. ⁷Ya lini'woh nadan Judyu an nalpuh ad Jerusalem ot agadah bagah nadan ipabahulda i Paul mu ma'id ha muntistigu i dadiyen ipabahuldan hiya. ⁸Ya alyon Paul di, Ma'id ha nomnomnomo' hi bahul'u te inunud'un namin nadan uldinmin Judyu ya nadan uldin di patul hi ad Roma. Ya agge' pinihul nan Templo.

⁹Mu hi Festus ya pinhodnan hiyay pohpohdon nadan Judyu ta hiya nan iyunnudnan dida ta alyonan Paul di, On pohdom an ibangngad da'ah ad Jerusalem ta hidiy e' panumalyaan i he"a?

¹⁰Ya alyon Paul di, Wahtuwa' moh tun punhumalyaan di i Roma ot hituy ahumalyaa'. Ot innilam attog teen ma'id ha numbahula' hinadan Judyu. ¹¹Mu wada'ey numbahula' ta mahapul ona' mipapate ya ta'on ya pinateya' i dida. Mu layah'eh tuwen eda nangidaloman i ha'on ya adi mabalin an patayona' i dida. Mu gapu ta ipapilityun ipabahul i ha'on di agge immannung ya udu'dul mo attog on nan patul hi ad Roma di manumalya i ha'on.

¹²Ot ibagan Festus hinadan uggan muntugun i hiya hi'on mabalin hidiyen imbagan Paul ya alyonday mabalin. Ot alyona mo i Paul di, O alyom'e on udu'dul on nan patul hi ad Roma di manumalya i he"a yaden deyaya.

Hay Naminhodan Nan Patul An Hi Agripa An Mangngol Hi Ibagan Paul

¹³Agge nadne ya immalih ad Sesaria han patul di ohan boblen di Judyu an hi Agripa an didan duwa i Bernis ta eda tigon nan gobelndador.

14 Ya i diyen awahdida ya imbagan Gobelnador Festus i da Agripa an alyonay, Wahna man ta'wa han lala'i an nibalud hidin nunggobelnadoran Felix. 15 Hidin immaya' hi ad Jerusalem ya alyon nadan nabaktun padi ya nadan udum an mangipangpanguluh nadan Judyu hi dusao'. 16 Mu inali' i diday, Adi mabalin te da'min i Roma ya gahin di mahumalya nan tagun nidalom ta way atonan mambal hinadan ipabahuldand hiya. 17 Ta hiya nan immalidah tun namin ta hidin nabiggat ot ma'anneya' hinan punhumalyaan ot ipa'ayag'uhdih diyen nibalud. 18 Mu hidin himmapit nadan nangidalom i hiya ya hay punnomnom'u ya waday numbahulana mu onnot on ma'id. 19 Te ha'e han ipabahuldand hiya ya ammuna nan a'at di pundayawda hinan Dios an dayawonda ya nan a'at han hi Jesus an inalin Paul di nate ot tumagu. 20 Ya agge' innilay ato' an mangipanuh i ha athidi. Ta namaag mo ot ibaga' i diyen nibalud hi'on pohdonan umeh ad Jerusalem ta hidiy ena ahumalyaan. 21 Mu hay pinhodna ya udu'dul anuh on mibalud hitu ta ingganah on nan patul hi ad Roma di manumalyan hiya. Ta hiya nan impaguwalya' ta ingganah pangipa'aya' i hiyah nan patul hi ad Roma.

22 Ya alyon Agripa di, Pohdo' an donglon di ibagan Paul.

Ya alyon Festus di, O ta'omman ya impa'ayagtah bigat.

23 Ta hidin nabiggat ot ume da Agripa i Bernis hinan a'amunganda an nunlubungdah nan lubung di patul ta ma'attigoy anabaktun di sa'adda. Ya dakolday nitnud an opisyal di tindalu ya nadan nabaktuy sa'adda i diyen boble. Ot ipa'ayag Festus hi Paul. 24 Ta hidin impaghopdah Paul ot alyon Gobelnador Festus di, Apu patul Agripa ya da'yun namin an na'amung, hiyah tuwe nan lala'i an indalom nadan Judyu an i Jerusalem an ipapilitdan ipapate. 25 Mu ma'id ha inakhupa' hi bahulna hi e pangipapatayan i hiya. Ya gapu ta pinhodnan e mipahumalyah nan patul hi ad Roma ya inyabulut'u mon ipiyehdi. 26 Mu ma'id ha mipanomnom i ha'on hi itudo'uh nan patul hi bahulna. Ot hiya nan impa'ayag'uhtu ta donglonyuy a'atna an namama i he'a apu Agripa ta hay ibagayuh itudo'u. 27 Te undan namaag ya impiye ha balud an ma'id ha itudo'uh bahulna.

Hay Nangibagaan Paul Hi A'atna I Nan Patul An Hi Agripa

26 1 Alyon Agripa i Paul di, Pohdo' an donglon di ibagam hi ad uwani.

Ya intigon Paul hinan patul ot alyonay, 2 Apu patul, mun'am'amlonga' ta he'ay wahtuh ad uwani an mangngol hinan pambal'uh nan ipabahul nadan ibba' an Judyu i ha'on. 3 Te he'a ahan di nanginnilah nan a'at di pangatmin Judyu an gumalat hi pun'a'ahhiyanmi. Ot hanat donglom bahan hituwen uhuho'.

4 Nadan ibba' an Judyu ya inniladay a'at'un nihipun hi a'unga' ta ingganah ad uwani te bimmoble ami. Ya ta'on on hi ad Jerusalem ya

innilaa'. ⁵Ot onha pohdonda ta ibagada ya na''innilaa' i dida an ha'on di ohah nadan niddum hinadan Paliseu an mangun'unud hinadan pangatmin Judyu. ⁶Mu manu'eh waa' hitun mahumalyah ad uwani ya gapuh nan kimmuluga' i Jesus an hiyay nipa'annungan din inalin Apu Dios i handidan a'ammodmi te minahuwan Apu Dios hidin natayana. ⁷Mu nadan ibba' an Judyu ya adida abuluton hidiyen na'at ta hiya nan ihamhamaddan mundayaw i Apu Dios hi abigabigat ya ahodohodom te pinhodan ipa'annung Apu Dios i didah diyen inalina. Mu patiyoy an impa'annungna mo tuwali ta hiya nan patiyoy an mamahuwanday numpun'ate. Apu patul, hituwen kulugo' di gumapuh nangidaloman nadan ibba' an Judyu i ha'on. ⁸Ya da'yu'en na'amung ya tanganu onyu adi patiyon an hi Apu Dios ya taguwonay nate?

⁹Handi ya umata' i dadiyen nangidalom i ha'on te inat'uy abalina' an namalpaligat hinadan kimmulug i Jesu Kristu an i Nasaret. ¹⁰Te hiyah diye din inat'uh ad Jerusalem an eya' numpa'apyah tudo' hinadan nabaktun padi ta iyabulutda an e' ipabalud nadan kimmulug i Jesus. Ya wa'et alyonday mipapateda on inyunnud'u. ¹¹Ta imme'immeya' hinadan a'am'amungan di ibbamin Judyu ot ibaga' an paligatonda nadan kimmulug i Jesus. Ya ta'on on ha'on ya nunhiglay nangat'u i dida te pinhod'un pihulondah Jesus ya indinongdan mangun'unud hinadan tuguna. Ya nunhiglay bohoh'u i dida ta ta'on on dedah nadan boblen di bokon Judyu on immeya' hidi ta wa'e ha inakhupa' hinadan kimmulug i Jesus on pinaligat'u.

Hay Nangibagaan Paul Hi Gapunah Kimmulugana

¹²Ya wada han umaya'ot hi ad Damaskus ta e' bo tiliwon nadan kimmulug i Jesus hidi. ¹³Mu hidin tongan di algo an nungginawwa amih nan awon an umeh ad Damaskus ya alinah on wada han humilin mumbinang mu nan algo an nalpuh ad lagud an nipto' hi awada' ta nabinangan nan awada' ya atbohdih nadan nun'ibba' ¹⁴ta nun'atutukkad amin namin. Ya dingngol'u han munhapit an inhapitnah hapitmin Judyu an alyonay, Saul, tanganuna' palpaligaton i he'a? Adim inaynayun hinaen em ato'aton te ma'id damdama ha hilbinan dida ya on'aot mahmo'.

¹⁵Ya inali' di, Nganney ngadanmu Apu?

Ya inalinay, Ha'on hi Jesus an palpaligatom. ¹⁶Tuma'dog'aot te manu'eh numpatigowa' i he'a ya pinhod'un munhilbi'an ha'on ta em ipa'innilah tuwen tinigom an a'at'u ya nadan udum an ipa'innila' i he'a. ¹⁷Honagon da'ah awadan nadan ibbam an Judyu ya ta'on on hinadan bokon Judyu an ta'on on innila' an waday atondan he'a mu ipadutu' da'a i ha'on. ¹⁸Te adi maphod di pangatda an ayda wah nan munhihillong mu ume'a ta em ipa'innila' i dida nadan tugun'u ta wan mapatalan di nomnomda ta idinongdan mangat hinadan pumbahulan ta hi Apu Dios di un'unudonda

an bokon hi Satanas. Te nan eda kumulugan i Apu Dios di apakawanan di bahulda ta middumdah nadan tataguna.

¹⁹Ta hiya nan ibaga' i he'a apu patul an hinaen inuhuh'un he'a an inalin Jesus ya hiyay inun'unud'u. ²⁰Ta hay namanguluh e' nangipa'innilaan ya nadan tataguh ad Damaskus ot ahi hi ad Jerusalem ot ahi nadan tataguh abobbleh nan probinsya hi ad Judea. Ya imbagabaga' boh nadan bokon Judyu ta way atondan mangidinong hinadan impa'inghadan ato'aton ta hi Apu Dios di unudonda. Ya imbaga' bon dida an nan pangatday panginnilaan hi'on immannung an kimmulugda. ²¹Ta danaey gapunah e nuntiliwan nadan ibba' an Judyu i ha'on hinan awadan nan Templo hi ad Jerusalem ta eya'ot patayon. ²²Mu nihipun hidin nangipa'in'innilaa' hi a'at Jesus ta ingganah ad uwani ya hi Apu Dios di bimmanoddang i ha'on. Ot teen hiya boy ipa'innila' i da'yun nundongol an tatagu ya da'yun ni'yamung hi ad uwani. Te hituwen itudtudu' ya hiya datuwe din impa'innilan Moses ya nadan udum an propetan Apu Dios. ²³Te inaliday hidiyen Kristu an honagon Apu Dios ya mapalpaligat ya mipapate mu ahi mamahuwan ta hiyay namanguluh timmagu ot ahi nadan numpun'ate ta ipa'innilanah nadan Judyu ya nadan bokon Judyu an hiyay alpuwan di nahamad an itaguwan.

²⁴Ta on inuhuh Paul hidiye ya inlot nan gobelnador an hi Festus di hapitnan alyonay, Paul, umman nee nabongang'a an binongang da'ah nan em inada'adal.

²⁵Mu alyon Paul di, Apu Gobelnador, aggeya' attog nabongang te hituwen inali' ya immannung an bokon hapit di nabongang. ²⁶Ya manu'e hi adiya' tumakut an mangibaga i datuwe hinan patul ya innila' an innilana tuwali te nundingngol hidiyen na'na'at. ²⁷Ot he'a apu patul, undan adim patiyon nadan intuddun handidan propetan Apu Dios hidin nadne? Hay innila' ya patiyom.

²⁸Ot alyon nan patul an hi Agripa di, Undan hay punnomnommu ya dingngol'uh ad uwani ya patiyoy' ta mumbalina' ot boh Kristianu?

²⁹Ya alyon Paul di, Hay pinhod'u ahan ya hay eyu kumulugan an ta'on on hi udum hi algo hi'on bokon hi ad uwani. Ot an namin ayu ya idasalan da'yu ta kumulug ayu ya hanat umat hi pangulug'uy pangulugyu mu ta adi ayu mibalud an umat i ha'on.

³⁰Ya hidin indappuh Paul nan inalina ya timma'dog nan patul an hi Agripa ya nan gobelnador an hi Festus ya hi Bernis ya nadan tatagun ni'yamung i didahdi ³¹ot lumah'undan namin ot humanahapitdan alyonday, Hinaen tagu ya ma'innilan ma'id ha nibahhoh inatna hi gumapuh ibaludana onu atayana.

³²Ya alyon nan patul hinan gobelnador di, Onha agge niluh an imbaganan nan patul hi ad Roma di manumalyan hiya ot mabalin an milubus hi ad uwani.

Hay Numpapolan Da Paul An Immeh Ad Roma

27 ¹Hidin nahahapit an ume amih ad Roma hidih ad Italy ot awitondah Paul ya nadan udum an ibbanan balud ot iluganda didah nan papol ot iyukodda dida i Julius an ohah nadan opisyal di tindalu an munhilbih nan ap'apuh ad Roma. ²Ya hidiyen papol an nunlugananmi ya nalpuh ad Adramitium an ini'wanah nadan bobleh nan probinsya hi ad Asia an wah nan pingngit di baybay. Ya wada bo han i Tesalonika hidih ad Masedonia an ni'lugan i da'mi an hi Aristarkus. Ot ume ami ³ta damunah nabigat ya dimmatong amih ad Sidon ot mundagguh amihdi. Ya hi Julius an ma'ulen tagu ya inyabulutna an mabalin an e tigon Paul nadan ibbana ta boddanganda hiyah nadan mahapulna. ⁴Ya hidin nakak ami boh ad Sidon ya nidamu han puwo' ot ihingngimi moh ad Cyprus an nigawwah nan baybay ta ini'wamih nan da'gingna an adi dalanon nan puwo'. ⁵Ot inaynayunmin i'wah nan nihaggon hi ad Silisia ya hi ad Pampilya ot dumatong amih ad Mira hidih ad Lisia. ⁶Ta hidiy nangakhupan nan opisyal an hi Julius i han papol an nalpuh ad Alexandria ot hidiyey emi punluganan an umeh ad Italy.

⁷Ta nakak ami bo mu immanul'ulle nan papol hi atnay algo ot ahi ami dumatong hi ad Nidus te midamu bo nan puwo' ot ihingngimi mo bo ta ingganay lina"uhanmih ad Salmon hidih ad Krete an nigawwa damdamah nan baybay an inyunudmih nan da'gingna an adi dalanon nan puwo'. ⁸Ta athidiy inatmi mu naligatan ami ta inggana ot dumatong ami i han boblen nungngadan hi ad Ihandiyan di Papol an nihaggon hi ad Lasea.

⁹Ta gapuh nan natanaktakanmih nan awon ya nala"uh nan ngilin an pun'ulatan di Judyu^g ta atatakut mo on inayun nan papol an ume te na'innila an hidiyen timpuy ahipuwo'an. Ta himmapit hi Paul ot alyonay, ¹⁰I'iba, hay innila' ya mapa"ih tun papol hi'on ta'u inaynayun an ume ot mun'itotopal tudan kalga ya wadaday malting i dita'u. ¹¹Mu hay pohdon nan mummanehoh nan papol ya nan ud papol ya inaynayundan ume. Ya nihapitan bo nan opisyal di tindalu ta inyunudna i dida an bokon nan inalin Paul. ¹²Ya hidiyen boblen awadanmi ya adi anu maphod hi umohnongan hi'on waday puwo'. Ta hiya nan dakolda boy namhod an inayunmi an ume ta alina ya miluh an dumatong amih ad Poniks hidih ad Krete. Te udu'dul anuhdi di emi umohnongan ta inggana hi mala"uh di ahipuwo'an.

Hay Nanamuwan Nan Puwo' Hinan Papol An Nunluganan Da Paul

¹³Ta hidin hiyah dimmindinong nan puwo' ya alyonday mabalin an makak ami mo. Ta ginuyudda nan linnongda an gumo' an mangipudong

^g 27:9 Nan ngilin an pun'ulatan di Judyu ya hidiye nan ma'alih Yom Kippur.

hinan papol ot makak ami mo ot inaynayunmin i'wah nan pingngit di baybay hi ad Krete. ¹⁴Mu indaniyot ya inihbod han mabikah an puwo' an nalpuh ad Krete. ¹⁵Ya amod ona pumbangngadon nan papol ot iyunnudmi moh nan pangipluyan nan puwo'. ¹⁶Ta lo'tat ya dimmatong ami i han boblen nigawwah nan baybay an ad Kauda. Ta gahin di ilugandahdi nan bangkan ginuyuguyud nan nilugananmi ta adi pa"ihon nan puwo' mu naligatandan nangilugan. ¹⁷Ta hidin inluganda nan bangka ot ihamaddan ikaput nan papol an nunlugananmi te iyaguhdah pama"ihan nan puwo'. Ot aanonda mo bo nan ay bandela an mangiyeh nan papol ta ta'on on mun'ul'ullen ume mu ta adi iye"en nan puwo' hinan mapulantag an boblehdi hi ad Libya. ¹⁸Mu i diyen nabiggit ya hiya damdamah diyen ibibikah nan puwo' ta munhinnigi nan nunlugananmi ot pun'ipadokpahmi mo nadan kalga ta yumapo nan papol. ¹⁹Mu hidin nabiggit bo ya hiyah diye damdama ot pun'ipadokpahda bo nadan udum an mun'adamot an ma'usal hinan papol. ²⁰Mu hiya damdaman adi duminong nan puwo' ta nadney aggemi nanigan hinan algo ya bittuwon ta lo'tat ya ay hanan ma'id ha itaguanmi.

²¹Ya agge ami nangnangngan hi atnay algo ta lo'tat ya alyon Paul hinadan tataguy, Da'yun i'iba, onha dingngolyu tuwali din inali' ta agge ta'u nakak ad Krete ot wan ma'id ha athituh na'at. ²²Mu ta'on ya hanat adi ayu minomnoman ot ma'id ha ohah mate i dita'u an ammuna tun papol an malnong. ²³Te hi Apu Dios an dayawo' an ud tagun ha'on ya intuda'na han anghel an numpatigon ha'on ad na"ugab ²⁴an alyonay, Paul, adi'a tumakut te mahapul an dumatong'ah awadan nan ap'apuh ad Roma. Ya gapun he"a ya pi'ipapto' Apu Dios nadan nun'ibbam. ²⁵Hiyah naey inalin nan anghel i ha'on ot hanat adi ayu nimpe tumakut te innila' an ipa'annung Apu Dios hinaen inalina ²⁶an ta'on on mihipag tun papol an niluganan ta'u.

²⁷Ta hidin mi'apulut opat (14) di labi hi awadanmih nan baybay an nungngadan hi Mediterranean ya ginibo' nadan muntamuh nan papol an mun'ihaggon nan papol hinan luta. ²⁸Ot lukudonday dinallom nan baybay ya umeh napat (40) di metro. Ya hidi bon imme"e"ele nan papol ot lukudonda ya tulumpuluy (30) metroy dinallomna. ²⁹Ya timmakutda te alinah waday idungpupan nan papol hinadan batu ot alanda moy opat an mun'adadamot an gumo' ot iga'oddah nan papol ot ogahondah nan liting hinan baybay ta adi ume nan papol ot hahaddonmiy ena abigatan. ³⁰Ya nadan mumpuntamuh nan papol ya ninomnomdan bumtik ta inalada nan bangka ot ipahalugdah nan liting ot hintamtamuwondah nan gumo' hi hinangngab nan papol. ³¹Mu alyon Paul hinadan tindalu ya nan opisyalda di, Wa'et umaandahtu datuwen mumpuntamuh tun papol ya mate ta'un namin. ³²Ot bongwahon mon nadan tindalu nan tali an tayun nan bangka ta nagah hinan baybay.

³³Ya hidin tuwen mabigat ya inalin Paul i didan namin di, Mangan ta'uot te duway duminggu mo tayyay agge ta'u nanganan an gapuh e ta'u timmakutan. ³⁴Ot agaot ta mangan ta'u te mahapul an waha i'ilog ta'u. Ot innila' an ma'id nimpe ha mate i dita'u. ³⁵Ot alan Paul nan tinapay ot mundasal ta dingngoldan namin di nundasalana ot upingonay kittang ot anona. ³⁶Ya nawada mohpey dinoldan namin ot manganda. ³⁷Hay bilangmin namin ya duway gahut ya han napitit onom (276). ³⁸Ya hidin nabhug ami ot pun'itopalda nan balundan boga an agge nakan ta yumapo nan papol.

Hay Napa"ihan Nan Papol An Nunluganan Da Paul

³⁹Hidin nabigat ya tinigoda han boblen aggeda innilay ngadana. Mu hidih nan da'ging di baybay ya wahdi han nadadawoh hi duma"alan nan papol ya pinhoddan ipluy hidi. ⁴⁰Ot pumbohatda mo nadan nangaputdah nan inggahdah nan liting an gumo' ta nun'a'agah hinan baybay ot pun'ubadda bo nan kaput di kayiw an mungkauh hinan liting ta mange nan papol ot ipatuluda bo din ay bandelan mangipiyeh nan papol ot ahimi mohpe ipluy i diyen duma"alan di papol. ⁴¹Mu onnot on atappo ahan hidiyen baybay ta on imme nan papol ya ammunay bongwahnan niha'moh nan pulantag ta munhinnigih pangat nan mabikah an dalluyun ta nun'apapa"ih.

⁴²Ya hay ninomnom nadan tindalu ya patayondan namin nadan balud an ni'lugan i dida te hay punnomnomda ya alinah humalugda ya binumtikda. ⁴³Mu nan opisyal di tindalu ya aggena pinhod an pi'patedah Paul ta hiya nan aggena mo impapate didan namin. Ot ibaganan dida ta na'en nanginnilan munlanguy ya diday namangulun dumokpah ta humalugda ya dimma"aldahdih nan pulantag. ⁴⁴Ya nada'en agge nanginnilan munlanguy ya alanda nadan na'aan an tabla i diyen papol onu kumpulnan mabalin an iluganandan duma"al.

Ta athidiy inatmin dimma"al ta ma'id ha nalting.

Hay Dimma"alan Da Paul Hi Ad Malta

(Mark 16:18)

28 ¹Hidin dimma"al ami ya na'innilaanmin hidiyen boblen nigawwah nan baybay ya hi ad Malta. ²Ya nadan tataguhdi ya ma"apngada i da'mi te nun'apuyda ot ayagan da'mi eh'at mun'anidu ami te inaynayunan umuda'udan ya kumog. ³Ta hi Paul ya e nangalah pating mu hidin ena itungu ya nadangdang han ulog an nibu'ol hinan linangana ta himmawwang ot milipot hi ta'lana ot ikalatna ya adi ma'ma'aan. ⁴Ya hidin tinigon nadan bimmobleh diyen ulog an nitayun hi ta'len Paul ya alyonday, Hituwe nin an tagu ya pimmate ta ta'on hi dimma"al an nalpuh nan baybay mu apyana damdaman mate. ⁵Mu impula'gin Paul hidiyen

ulog ta nagah hinan apuy ya ma'id ha lini'nanah nakalat i hiya. ⁶Ya dadiyen tatagu ya hahaddonday e lum'a'an di ta'lena ya hay ena atayan mu agge na'at. Ta hay punnomnomda mo bo i Paul ya alyonday, Hiyay oha an dios.

⁷Ya hay ap'apuda i diyen boble ya hi Publius an dakol di lutanah nihaggon hidih nan way immohnonganmi. Ya ma'ma'ulle i da'mi ot ayagan da'mi eh'ah balena ta hidiy immohnonganmi hi tuluy algo. ⁸Ya i diyen immohnonganmihi ya nundogoh nan hi aman Publius an napudut di adolna ya mahkit boy putuna. Ta immeh Paul hidih nan kuwartuna ot mundasal ot iha'monay ta'lena i hiya ya pinumhod. ⁹Ya hidin dingngol nadan tataguhdi diyen na'at ya an namin nadan waday dogohna on nun'iyedah awadan Paul on nipaphodda.

Hay Dimmatngan Da Paul Hi Ad Roma

¹⁰Ya ongal di boddang nadan tataguhdi i da'mi te impapto' da'mi. Ta hidin makak ami ya pun'iyaliday balunmi ya an namin nadan mahapulmi. ¹¹Ta niha"ad amihdi hi tuluy bulan. Ya wahdi bo han papol an nalpuh ad Alexandria an nungngadan hi Nundappel An Dios an nihaha"ad hidi ta inggana ot mala'uh di ahipuwo'an ta hidiye moy nunlugananmi.

¹²Ta lo'tat ya dimmatong ami bo i han boble an hi ad Sirakius ot umohnong ami ni' hidih tuluy algo. ¹³Ot ahi ami bo makak ot inaynayunmi ta ingganah dimmatong amih ad Regium. Ya hidin nabiggat ya nalaklakah umayanmi te den itulud nan dibdib nan nilugananmi. Ta damunah mi'adwah algo ya dimmatong amih nan boblen ad Putyoli. ¹⁴Ta hidiy nangakhupanmih nadan ibbamin kimmulug ot ibagadan umohnong amihdi hi ohay duminggu. Ot ahi ami bo makak ta indanallanmin immeh ad Roma. ¹⁵Ya nadan ibbamin kimmulug hidih ad Roma ya dingngoldan wa amih nan awon an umeh ad Roma ot umalidan manamu i da'mi. Ta dinamumiy udum i didah nan pummalkaduwan hi ad Appius ya nada'en udum ya dedahdih nan bobleh ad Tuluy Listaolan. Ta hidin tinigon Paul dida ya ma'amlong ot munhana i Apu Dios.

Hay Inat Paul Hi Ad Roma

¹⁶Hidin dimmatong amih ad Roma ya inabulutda ta ukod hi Paul hi pohdonan e iha"adan ot wada han ohan tindalun mungguwalyan hiya.

¹⁷Ya hidin mi'atluh algomihdi ya impa'ayag Paul nadan mangipangpanguluh nadan Judyu ot alyonay, Da'yun i'iba' an Judyu, manu'eh impa'ayag da'yu ya ta ipa'innila' di gapunah nangipiyaliyandan ha'on hitu. Te ta'on on athitu an ma'id ha inat'uh bahul hinadan i'iba ta'un Judyu hinan e' imma'immayan ya ta'on bo on'u inyunnud hinadan pangat ta'un intugun handidan a'ammod ta'u ya impibaluda' damdama

i didah ad Jerusalem. Ot ipaboltana' hinadan i Roma ¹⁸ta hinumalyaa' i dida. Mu ma'id ha inakhupandah bahul'uh eda pamatayan i ha'on ta hiya nan pohdondan ilubusa' ¹⁹mu agge pinhod nadan ibba ta'un Judyu ta hiya nan napilitana' an nangibaga ta nan ap'apuh tun ad Roma di ukod an manumalyan ha'on. Mu ta'on on athidiy nangatdan ha'on ya maphod di punnomnom'u i dida. ²⁰Mu pohdo' an ipa'innila i da'yuh ad uwani an manu'eh nabangkilingana' ya gapuh kimmuluga' hinan hihinnod ta'un Judyu an umaliyan nan Kristu ya nan amahuwan di nate.

²¹Ya inalidan Paul di, Aggemi atog innilah naen imbagam te ma'id ha nipiyalih tudo' hi nalpuh ad Judea hi panginnilaanmi. Ya ma'id bo ha ibba ta'un Judyu hi immalih tu hi nalpuhdi hi nangibagah aggeda naminhodan i he'a. ²²Mu pinhodmi an innilaon di a'at naen kulugom te hay innilami ya abuh ya an namin di abobboble ya adida pohdon hinaen nituddun em inunud. ²³Ot ga'unonda han algo an a'amunganda bo.

Ta on nadatngan hidiyen algo ya dakolday na'amung hi awadan Paul. Ta himmapihapit hi Paul i dida an inhipunah din nawnawi'it ta ingganah nan mun'ahdom an hay imbagabagana i dida ya nan a'at di pun'ap'apuwana Apu Dios te pinhodna ahan an abulutonda an hi Jesus ya hiyay nipa'annungan din Nitudo' an Tugun Moses ya nadan intudo' handidan propeta. ²⁴Ya nihapitanday udum ta kimmulugda mu aggeday udum. ²⁵Ya hidin alyon di ta mabukalda ya onda umana'ahhiyan ot inayun mo bon Paul an humapit an alyonay, Immannung din impa'innilan nan Espiritun Apu Dios i din propeta an hi Isaiah an alyonay, ²⁶Ume'a i dadiyen tatagu ta alyom i diday, Manu te donglodonglonyu nan hapit Apu Dios mu ningamut an adiyu ma'awatan. Ya tigotigonyu bo nadan ma'ma'at mu aggeyu innilay pohdonan ipa'innila. ²⁷Manu'eh at'ayuhna ya adiyu pohdon an donglon ya adiyu pohdon an tigon ya adiyu pohdon an innilaon. Te onha adi ayu athina ya wa ninnot an imatunanyu nadan ma'ma'at ya ma'awatanyu nadan mitudtudun da'yu ta mabalin an mundinol ayun Apu Dios ta ipaphodnay nitaguwanyu.^h

²⁸Ya alyon bon Paul i diday, Ot gapu i naen atonyu ya ipa'innila' i da'yu an mituddu mo nan hapit Apu Dios hinadan bokon Judyu te igongahanda ta mi'tagudan hiya.

[²⁹Ta hidin impadappuh Paul an nangibaga i diye ya mumpapange nadan Judyu mu aggeda damdama indinong an munhahannu.]

³⁰Nihaha"ad hidih Paul hinan nun'abanganan baleh duway tawon. Ya inapnganan namin nadan e nanigon hiyahdi. ³¹Ot hidiy tumanudduwanah nan a'at di pun'ap'apuwana Apu Dios ya hay a'at nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu an agge timmakut an timmanuddu. Ya atbohadin ma'id ha nangipadinong i hiya hi timmanudduwana.

^h 28:27 Isaiah 6:9-10